

NACKAS REKREATIVA GRÖNSTRUKTUR

Underlagsrapport till grönstrukturplan för Nacka kommun

2010-03-15

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	4	5 KVALITETER, BRISTER OCH HOT	
I INLEDNING		5.1 Övergripande grönstruktur	50
1.1 Bakgrund	6	5.2 Kvaliteter	52
1.2 Syfte	7	5.3 Brister och behov av åtgärder	54
1.3 Innehåll/omfattning	7	5.4 Hot och motstående intressen	58
1.4 Arbetsmetod	8	6 MÅL OCH RIKTLINJER FÖR DEN REKREATIVA GRÖNSTRUKTUREN	
1.5 Avgränsning	8	6.1 Förslag till rekreativa mål	63
1.6 Fortsatt arbete	8	6.2 Utveckling av rekreativa samband	66
2 DEN GRÖNA STRUKTURENS REKREATIVA BETYDELSE		6.3 Framtida grönstruktur i en tätare stadsstruktur	68
2.1 Rekreation ur ett folkhälsoperspektiv	10	6.4 Utveckling - riktlinjer för planering	70
2.2 Vad utmärker en bra grönstruktur ur social/ rekreativ synvinkel	12	7 BESKRIVNING AV DEN REKREATIVA GRÖNSTRUKTUREN I NACKA	
2.3 Användning av grönstrukturen	14	7.1 Större naturområden – friluftsområden -strövområden	74
3 GRÖNA BEGREPP	15	7.2 Närskog och parker	107
4 UPPLEVELSEVÄRDEN I NACKA KOMMUN		7.3 Anläggningar för rekreation utöver de som beskrivits i samband med friluftsområden och naturreservat	111
4.1 Landskap natur- och kulturhistoria-förutsättningar för rekreation	17	REFERENSLISTA	119
4.2 Rekreation och friluftsliv	22		
4.3 Upplevelsevärden	23		
4.4 Värdeäthet och klassificering av rekreativ grönstruktur	48		

FÖRORD

Naturen i vår omgivning är en del av vår livsmiljö och utgör en grund för vår hälsa och vår välfärd. Naturinventeringen visar att kommunens skogar innehåller höga naturvärden som till största delen sammanfaller med höga rekreativa värden. En artrik och varierad natur signalerar hög livskvalitet. Nackas stora kvalitet är kombinationen av närhet till storstaden och till unika rekreativmiljöer med skärgård, hav och ostörd, varierad och artrik natur.

Men grönområdena minskar när staden växer. Det är ofta den bostadsnära naturen som tas i anspråk, framförallt märkbart vid förtätning. Den urbana tillväxten innebär att trafiken ökar och därmed ökar trafikbullret i städernas grönområden. Nya vägar skapar barriärer som bryter både rekreativa och biologiska samband.

Vid urbanisering av Nacka är det en stor utmaning att säkra tillgången till natur och till attraktiva parker och promenadstråk. Det är också viktigt att öka tillgängligheten till den bostadsnära naturen och skapa nya attraktiva parker som stimulerar till möten och aktivitet. Fler ska lockas till utevistelse och Nackas gröna miljöer ska ge möjlighet till rekreation och lek för alla åldrar och grupper i samhället.

Höstpromenad i Boo förbi Nackas äldsta ek.

SAMMANFATTNING

Denna rapport om rekreativa grönstruktur utgör en underlagsrapport till grönstrukturplanen för Nacka kommun. I arbetet har kommunens grönytor översiktligt inventerats (flygbild i kombination med fältbesök) och därefter inordnats i en parkstruktur enligt Boverkets handbok för grönstrukturplanering.

De gröna begrepp som använts (Boverket) har anpassats till Nackas speciella förhållanden. De gröna begreppen beskriver grönområdenas funktion och innehåll, från den nära kvartersparken till kommunaldelsparker och större strövområden. Efter analys av grönstrukturens kvaliteter, brister, behov av åtgärder och utvecklingsbehov har ett antal mål och åtgärdsförslag för den rekreativa grönstrukturen tagits fram.

En upplevelserik grönstruktur eftersträvas men vilka upplevelser erbjuds i Nacka och var finns de? WSP Samhällsbyggnad har sammanställt befintlig kunskap om upplevelsevärden (upplevelsevärden från Regionplanekontorets (RTK) rapporter för Nacka-Värmdökilen och Tyrestakilen) och kompletterat med de större naturområden som inte omfattas av de gröna kilarna, t.ex. Tollare, Skuruparken och Ryssbergen. Upplevelsevärden har uppdaterats utifrån den inventering av biologisk mångfald som också genomförts som en del av grönstrukturarbetet. Kommunens tjänstemän har bidragit med värdefull kunskap kring olika aktivitets- och serviceanläggningar m.m.

I Nacka finns många små parker med anläggningar för lek och idrott, ett stort antal badplatser och ett rikt inslag av kulturhistoriskt intressant bebyggelse. Mindre skogsområden, ofta hällmarker med möjlighet till utblickar, ligger spridda runt om i bostadsområdena och många Nackabor har nära till större skogsområden. I den bostadsnära grönstrukturen värdesätts förutom naturkontakten blomsterprakt, trevliga rofyllda

platser och lugna promenader. Närhet, skötsel och trygghet är viktiga begrepp i parkplaneringen.

Vatten och stränder, aktiviteter knutna till vatten samt skogsmiljöer med vild, orörd natur utgör grunden för värdena i kommunens rekreativa grönstruktur. Till detta kommer kulturmiljöer och Erstaviks stadsnära jordbrukslandskap. Områden som innehåller flera upplevelsevärden, och/eller områden med unika värden, är särskilt värdefulla och utgör s.k. värdekärnor i den rekreativa grönstrukturen. Arton värdekärnor för rekreation har identifierats. Nyckelviken och Velamsund har kvaliteter som samlar hela kommunen till olika evenemang.

Naturvärdena i de av RTK identifierade gröna kilarna och behovet av sammanhängande grönstruktur för spridning av arter beskrivs i underlagsrapporten Biologisk mångfald i Nacka. Kilarna möjliggör en variationsrik och artrik naturmiljö i Nacka som helhet och därmed mer variationsrika och upplevelserika rekreativmiljöer. Tillgång till större sammanhängande oexploaterade områden har också mycket stor betydelse för boende både i Nacka och i intilliggande kommuner. Exempel på detta är Nackareservatet-Erstavik med över 1.5 milj. besökare per år.

Upplevelsevärdena orördhet och trolska miljöer, tysta områden samt värden knutna till jordbrukslandskapet bedöms vara de mest hotade inom kommunen och det krävs medveten planering för att trygga dessa. Framförallt behöver orörda, tysta skogsområden värnas. Genom naturreservat i Tollare (nyligen fastställt) och Skarpnäs (reservatsbildning pågår) skyddas ytterligare värdefull natur i Nacka. Större bostadsprojekt intill naturreservaten medför dock att upplevelsen av orördhet/

ostördhet minskar eller försvinner, även om naturvärden i sig bevaras. ”Buffertzoner” och olika åtgärder för att kanalisera besökarna är användbara metoder för att t.ex. begränsa slitaget i känsliga skogsområden.

Nackas grönstruktur har stora kvaliteter men här finns också brister och behov av åtgärder. Nackas splittrade landskapsstruktur i kombination med trafikleder och tågspår skapar åtskilda bostadsenkla där grönstrukturen inom respektive del måste kunna tillgodose invånarnas behov. Ibland kan ökad framkomlighet mellan olika kommunalar förbättra tillgång till olika grönområden. En mer sammanhängande och tydligare grönstruktur skulle kunna åstadkommas genom en mer strategisk planering. Brister i miljö, trygghet och framkomlighet längs vägar och stråk mellan olika kommunalar föreslås särskilt uppmärksammas i planeringen.

Stränderna har stor potential att utvecklas till mycket attraktiva stråk. Nya strandpromenader föreslås i Boo, Lillängen och Fisksåtra. Förutom stråk längs vattnet är villapromenader ett signum för Nacka. Villapromenader genom värdefull bebyggelse och i parkliknande miljöer bör särskilt uppmärksammas i planeringen och intressanta stråk skyltas.

Nacka växer och vissa kommunalar kommer att få en tätare mer urban stadsstruktur med trädplanterade gator, kajer, torg och parker. Befintlig natur och park behöver här ges ett nytt innehåll och en ny karaktär med hög kvalitet vad gäller utformning och innehåll. I mer centralt läge på

Sicklaön, planeras en modernt gestaltad stadspark med både aktivitetsytor, café och blomsterprakt.

I Nacka ska finnas en sammanhängande variationsrik, grönstruktur rik på upplevelser och med både vildmark och moderna stadsparkar.

Utifrån analysen av kvaliteter och brister i kommunens grönstruktur föreslås i rapporten ett antal mål och riktlinjer för den rekreativa grönstrukturen.

- En variationsrik grönstruktur med hög kvalitet
- Tillgång och tillgänglighet till parker och bostadsnära natur ska vara god i alla kommunalar
- En sammanhängande rekreativ grönstruktur
- Tysta områden värnas
- Ökad tillgänglighet till stränder och vattenrum
- Kulturarvet i grönstrukturen värnas och tydliggörs

I INLEDNING

Grönstruktur är en samlande benämning på det gröna nätverk som byggs upp av parker, naturområden, gröna stråk, stränder, trädgårdar, kyrkogårdar, koloniområden, trafikgrönytor mm. Grönstrukturen bör vara planerad enligt en överordnad strategi dvs. man ska kunna finna ett system i strukturen. Grönstrukturen bildar en infrastruktur jämbördig med andra strukturer i staden (trafikstruktur, bebyggelsestruktur osv). En sådan infrastruktur innebär att parker och andra grönområden hänger samman och gör det möjligt för stadens invånare att lätt röra sig mellan grönområdena. En sammanhängande grönstruktur är också en förutsättning för att kunna bevara Nackanaturens biologiska värden.

1.1 Bakgrund

Natur, parker, grönstråk, alléer, mm bildar en grön struktur i staden med många samverkande funktioner för stadsbild, biologisk mångfald, rekreation, lokalklimat, rening av luft och vatten.

I den kommunala grönstrukturplanering brukar framförallt tre perspektiv lyftas fram (ref Boverket, Örebro, Täby, Österåker mfl):

- **Det sociala/rekreativa perspektivet**

Parkerna och naturen har en viktig social och rekreativ funktion som mötesplats och vistelserum för människor. Här kan rymmas en mångfald av aktiviteter med möjligheter till lek, spel, motion och ibland odling. Här ska också finnas möjlighet att uppleva stillhet, avkoppling och att andas frisk luft.

- **Det ekologiska perspektivet**

Naturområden och parker är också nödvändiga för att skapa väl fungerande ekosystem, med ett rikt växt- och djurliv, vilket i sig skapar uppskattade miljöer för människorna.

- **Det kulturella, kulturhistoriska perspektivet**

Grönområden är ofta bärare av orten/stadens kulturella identitet. I parker och grönområden bevaras strukturer och spår av kommunens historia. Här kan finnas fornlämningsområden, byggnader och parker från tidigare sekler, rester av äldre odlingslandskap och mer sentida lämningar efter industri och verksamheter. Den gröna miljön kan även förmedla sin tids sociala och politiska strömningar, till exempel genom folkparker, semesterhem för arbetare, kolonilottsområden, samfällt ägda allmänningar och parker. Grönstrukturen är också betydelsefull för stadsbilden och den kulturella identiteten orten/staden förmedlar till sina invånare och till besökare.

Foto Nacka kommun

Vistelserum för små människor ska väcka fantasin och inspirera till lek

1.2 Syfte

Syftet med detta uppdrag är att öka kunskapen om kommunens rekreativa värden utifrån ett upplevelseperspektiv. Vilka typer av miljöer är mest uppskattade och var finns de? samt att föreslå rekreativa mål och riktlinjer för Nackas grönstruktur.

I samband med uppdatering av översiktplanen 2009 beslutade Nacka kommun att ta fram en grönstrukturplan. Denna rapport utgör underlag till grönstrukturplanen och har på kommunens uppdrag tagits fram av WSP Samhällsbyggnad. Som underlag till grönstrukturplanen finns även en rapport för ekologiska/biologiska värden i grönstrukturen (Ekologigruppen 2008). Kulturmiljövärden och kulturarvet inom grönstrukturen avses hanteras inom ramen för kommunens kulturmiljöprogram. Arbetet med ett kulturmiljöprogram pågår.

Strategiska mål och riktlinjer för grönstrukturen som helhet kommer att hanteras i Grönstrukturplanen med dessa två delrapporter som underlag. Arbetet med grönstrukturplanen beräknas vara slutförd under våren 2010.

Utöver att vara underlag för kommunens övergripande grönstrukturplanering utgör rapporten ett viktigt kunskapsunderlag och en idébank, för den mer detaljerade stadsplaneringen och förvaltningen av Nackas grönytor. I fortsatt arbete kan kunskapen om Nackas grönstruktur, användning, värden och brister, fördjupas i dialog med invånarna, skolor, förskolor och föreningar i respektive kommundel.

1.3 Innehåll/omfattning

I denna delrapport beskrivs:

- hur Nackas natur och parker används idag samt befintliga anläggningar för rekreation
- vilka typer av upplevelsevärden erbjuder Nackas grönstruktur och var finns de högsta värdena?
- var finns brister i grönstrukturen och vilka är hoten mot de rekreativa värdena?

Utifrån Nackas särdrag, grönstrukturens innehåll och framtida krav ges förslag till:

- mål och riktlinjer för framtida grönstruktur utifrån det rekreativa perspektivet
- benämning av parker och grönområden inom grönstrukturen, från den bostadsnära lilla parken till större naturområden
- sammanhängande grönstruktur med värdekärnor för rekreation och sammanbindande stråk
- förbättringsåtgärder

1.4 Arbetsmetod

Arbetet har bestått av två delar.

1. Identifiera på vilket sätt grönstrukturen i Nacka ska beskrivas och därefter avgränsa och digitalisera grönytor i Nacka utifrån detta. Uppgifter om de flesta grönytor har lagts in i kommunens databas. Grönytor har beskrivits t.ex. vad gäller funktion, karaktär, skyddsstatus, användning och upplevelsevärden. En heltäckande fältinventering har inte varit möjlig att genomföra och många grönytor har analyserats enbart från kartmaterial, flygbilder och Eniros utsiktsbilder. I kommunens fortsatta arbete med grönstruktur och parkplanering kan databasen kompletteras med ytterligare information. Digitaliseringen har utförts av Nackas lantmäterikontor medan underlag och beskrivningar tagits fram av WSP.
2. Upplevelsevärden inom grönstrukturen har identifierats med hjälp av den metodik som utarbetats för Upplevelsevärden i Storstockholms gröna kilar (Regionplanekontoret, tidigare Region- och trafikplanekontoret, RTK 2002-2004). En anpassning har gjorts till Nackas speciella karaktär och till behov av större detaljeringsgrad för den kommunala planeringsnivån. WSP har här tagit fram en metodik för beskrivning av den bostadsnära grönstrukturen.

Sammanställning av digital information har gjorts utifrån befintligt kartunderlag/GIS-underlag från Länsstyrelsen, Regionplanekontoret och Nacka kommun.

Inom kommunen finns ett stort antal detaljerade inventeringar och analyser för olika områden. Det har inte varit möjligt att ta del av alla dessa men utredningar avseende Erstaviksområdet, landskapsanalys för Nacka centrum, förslag till nya naturreservat samt skötselplaner för befintliga naturreservat har studerats och tillämpliga delar inarbetats i denna rapport. En bullerkartering av Nacka kommun pågår. I avvaktan på denna har RTK's bullerkartor använts.

1.5 Avgränsning

I princip inbegriper grönstrukturen all obebyggd mark i Nacka som inte är hårdgjord. I grönstrukturplanen har dock medtagits vissa torg och stadsrum som uppfattas ha en tydlig identitet och hög användbarhet som mötesplatser, som ingår i promenadstråk eller utgör viktiga offentliga rum för olika aktiviteter. Äldre villaområden med stora tomter och mycket grönska är omtyckta promenadområden och hyser också biologiska värden. Villapromenaden behandlas som en del i den rekreativa grönstrukturen.

Rapporten bygger på generell kunskap om grönstruktur och upplevelsevärden utifrån kunskapsläget 2009, se bilaga 1 Forskning och referenser. Det har inte varit möjligt att i detta projekt studera hur natur- och parker i Nacka verkligen används eller vad boende egentligen tycker om sina parker och grönområden. Den fokusstudie kring grönstruktur som genomfördes i februari 2009 visade dock på tydlig samstämmighet kring vissa frågeställningar som t.ex. vad som uppskattas mest och vilka brister man upplever inom grönstrukturen.

1.6 Fortsatt arbete

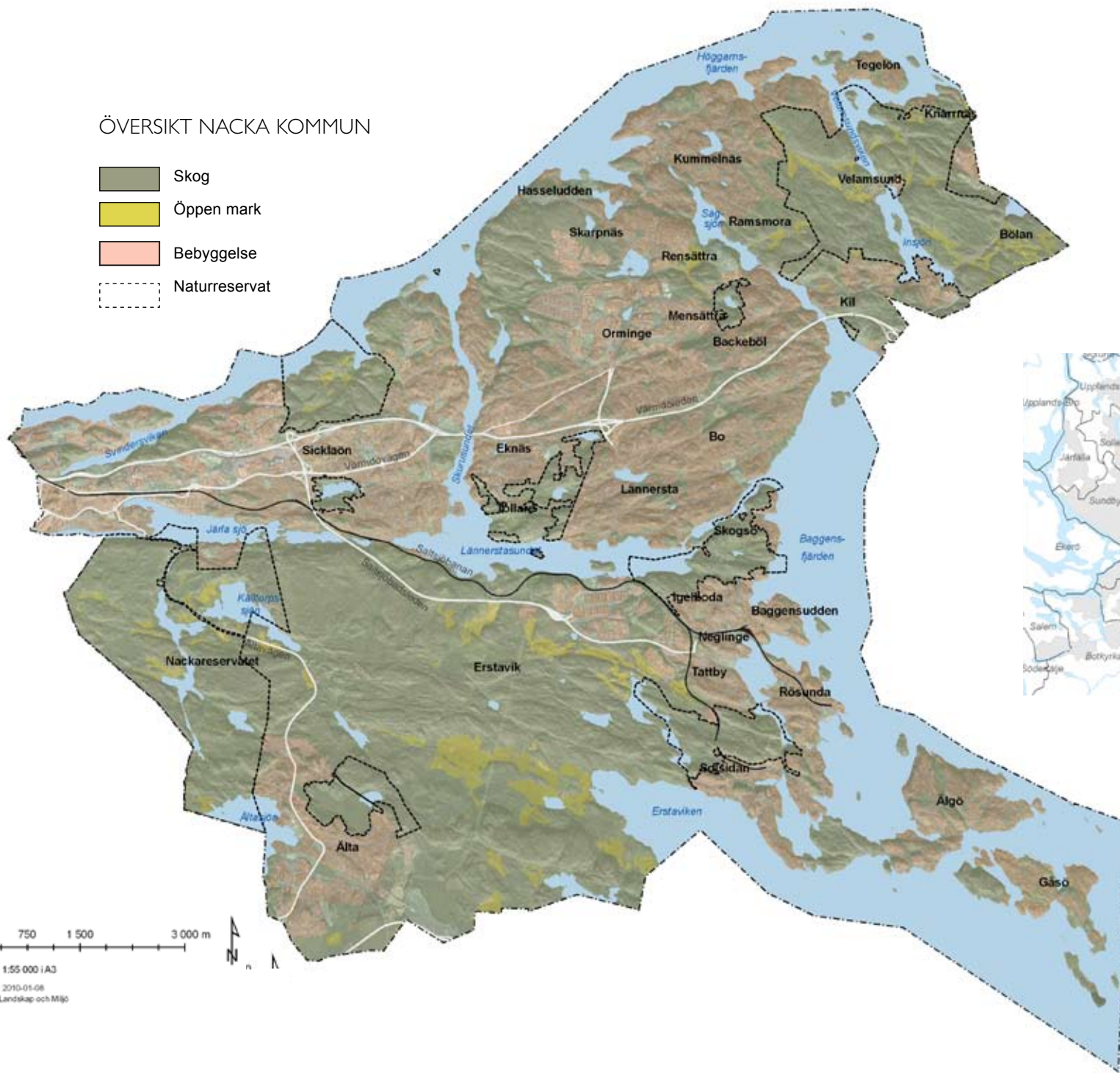
Arbetet med grönstrukturen är en ständigt pågående process. Det inventeringsmaterial som tagits fram i fram behöver viss ytterligare bearbetning som inte rymts inom detta projekt, t.ex. kan upplevelsevärden och så kallade sociotoper i närområden lyftas fram tydligare. Denna rapport hanterar den övergripande grönstrukturen. En fördjupning inom respektive kommunal del kan vara ett sätt att säkra delaktighet och medborgarinflytande.

Det digitala materialet kommer att kopplas till kommunens databas och kunna användas för olika planeringsanalyser. Via GIS-analys kan t.ex. grönyttetillgång, bristområden tillgänglighet m.m. belysas på ett tydligt sätt.

ÖVERSIKT NACKA KOMMUN

- Skog
- Öppen mark
- Bebyggelse
- Naturreservat

0 750 1 500 3 000 m

Skala: 1:55 000 | A3
 Datum: 2010-01-08
 WSP - Landskap och Miljö

2 DEN GRÖNA STRUKTURENS REKREATIVA BETYDELSE

2.1 Rekreation ur ett folkhälsoperspektiv

Natur och grönområden har stor betydelse för vår fysiska och psykiska hälsa. Många undersökningar visar att promenader, friluftsliv och annan fysisk aktivitet i det fria gör människor friskare och förebygger olika sjukdomstillstånd. Närhet till natur- och parkområden i människors vardagsmiljöer ökar möjlighet till rekreation och upplevelser och har därför stor betydelse för livskvalitet, stressnivå och hälsa (ref. 4,18).

Barn, äldre och funktionshindrade med nedsatt rörlighet är mer beroende än andra av att det är nära mellan hemmet och lättillgängliga grön- och naturområden för lek, spontan fysisk aktivitet, rekreation och återhämtning, (ref 1).

Den dagliga motionen är viktig. Attraktiva, variationsrika och trygga promenad- och cykelstråk underlättar för vardagsmotion och rörelse av olika slag. Att cykla eller gå till jobbet, skolan och affären lockar mer om vägen är trevlig, trygg och miljön tilltalande och upplevelserik.

Barn och ungdomar tillbringar alltmer tid inomhus, framför TV och datorspel. Att i utemiljön skapa attraktiva platser och miljöer för ungdomar är en stor utmaning.

Forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp (P Grahn mfl) har funnit tydliga samband mellan tillgång till natur- och grönområden och människors förmåga att återhämta sig från stress. Studierna visade att ju närmare hemmet ett grönområde ligger desto oftare besöks de. Människor som ofta besöker natur- och grönområden känner sig mindre stressade (ref 4).

Vackra miljöer uppskattas av alla

Foto Nacka kommun

Äldre barn och ungdomar kan beböva speciella platser för sina aktiviteter

Studier redovisade i Boverkets rapport om Landskapets upplevelsevärden tyder också på att boende som har väl fungerande parker och grönområden nära bostaden i högre utsträckning använder tätortsnära skogar (ref. 2).

Intervjuundersökningar i samma rapport tyder på att det är den ”orörda naturen” som ökar välbefinnandet. Resultatet från Västerås antyder att välbefinnande ökar och stress minskar vid promenader och vistelse i skog- och naturområden utan anläggningar. Motsvarande samband saknades för områden som innehåller anläggningar. Detta innebär att grönsstrukturen bör erbjuda miljöer för fysisk aktivitet med motionsspår o.dyl. men också naturområden för fritt strövande utan iordningställda gångvägar och leder.

Bullernivåerna ökar i stadslandskapet och det kan vara svårt att skapa ostördhet och tystnad i tätortsnära lägen. Många människor i Nacka lever med höga bullernivåer i sin vardag. Tysta miljöer utomhus kommer att värderas allt högre i framtiden och som komplement till den stadsnära naturen behövs ostörda, tysta områden där inte samhällets buller stör upplevelsen av vindsus, vågor och fågelsång, (ref 1,4,12).

I skogen uppskattar vi främst ostörda naturmiljöer utan vägar och anläggningar. Tystnad och naturljud som stark kontrast till den bullriga stadsmiljön är mycket värdefull för vår psykiska hälsa.

2.2 Vad utmärker en bra grönstruktur ur social/rekreativ synvinkel

Nära, välvårdat, tryggt, tillgängligt och tyst

För att människor ska använda parker och grönområden ofta ska de ligga nära bostaden, vara tillgängliga för alla, variationsrika, välvårdade och trygga.

Närhet

Alla studier visar att förutom särskilda kvaliteter spelar avståndet till parken eller naturområdet stor roll (ref. 2,4,17). Naturmarken närmast bostaden används mest; för kortare promenader, för motionsrundan, för barnens lek mm. Parker och grönområden på längre avstånd än 300 m används betydligt mindre för den dagliga rekreationen. Studier tyder på att redan vid längre avstånd än 50 m hemifrån minskar användningen (ref 4,17):

Närheten är särskilt viktig för små barn och människor med nedsatt rörlighet och gamla.

På helger kan man förflytta sig längre sträckor, till ett större skogsområde eller utflyktsområde. För helgutflykten verkar 1 km vara ett acceptabelt avstånd att gå. Är avståndet större än 3 km tar man bilen eller kollektivt transportmedel om detta finns (ref. 4,17).

Tillgänglighet

”En ökad tillgänglighet handlar om den demokratiska rätten att kunna röra sig fritt och kunna verka i samhället även för personer med funktionsnedsättning. Att förbättra tillgängligheten är ett av de centrala målen inom handikappolitiken. Allmänna platser, exempelvis gator, torg och parker, samt områden för andra anläggningar än byggnader, till exempel fritidsområden och friluftsbad, ska vid nyanläggning göras tillgängliga och användbara” (Boverkets hemsida).

Närhet och attraktivitet gör att många använder utemiljön i vardagen

*På helgerna lockar utflykter till ostörda natur- och kulturlandskap.
Foto Nacka kommun*

Inom grönstrukturplaneringen har en förskjutning av begreppet skett till att omfatta alla brukarkategorier. Man använder också begrepp som nåbarhet och framkomlighet. Att ett grönområde ska vara tillgängligt för alla och nåbar innebär t ex att vägen dit ska vara lätt att hitta, den ska upplevas trevlig, vara tydligt markerad och kunna nås med cykel och kollektivtrafik, inte bara med bil.

Grönområden, parker och grönstråk ska upplevas trygga och välvårdade. Risken finns annars att många inte vågar använda dem.

Frågeställningar om tillgänglighet och möjligheten att vistas i naturen gäller även för dem som saknar kunskap eller erfarenhet av den svenska naturen. Tydlig information, markerade slingor, stigar och leder ger känsla av ökad trygghet och kan få fler nysvenskar att våga röra sig i skog och mark.

Allmänna grönytor eller stråk som ”privatiserats” är i praktiken inte tillgängliga eftersom de upplevs privata. Inom Nacka kommun finns många mindre områden och stråk som upplevs privata trots att de utgör allmän mark. För att undvika konflikter är det viktigt med tydliga gränser mellan privat och offentligt

Ökad tillgänglighet är en viktig frågeställning i grönstrukturplanering för Nacka. Bland annat finns behov av att öka tillgängligheten till stränderna och göra det lättare att ta sig fram längs vattnet.

Skötsel

Välvårdade parker och bostadsnära naturområden har hög prioritet. Det är en av de viktigaste aspekterna vad gäller trygghet, se nedan. En grönyta ska se vårdad ut utifrån sin egenart. Det krävs olika skötselinsatser för parker och natur men städning och klottersanering är viktig i alla grönområden. Skräp och klotter uppfattas av de flesta som mycket störande både i parken och i naturen. Vilda snår och tätare skogspartier behövs för att öka naturvärden och därmed upplevelsevärden men då är skötsel av kantzoner och ytorna närmast gång- och cykelvägar

Klotter och graffiti sker oftast på undanskymda platser och förstärker intrycket av vanvård och otrygghet

viktiga. Gränsen mellan det vårdade landskapet och den ”vilda naturen” bör vara tydlig.

Trygghet-otrygghet

Det är viktigt att man kan känna sig trygg i parken. Välvårdade utemiljöer med ändamålsenlig, regelbunden skötsel samt god ljussättning vid viktiga platser och stråk som används kvällstid kan hjälpa till att minska upplevelse av otrygghet. Upplevelse av otryggheten i parker, vid gångtunnlar, busshållplatser och längs gång- och cykelvägar har uppmärksamats under senaste åren. Upplevelsen av otrygghet är betydligt större än själva faran men då otrygghetskänslan i praktiken kan hindra vissa brukargrupper, främst kvinnor och äldre, från att använda utemiljön måste den tas på allvar. Problemet kan inte lösas genom grönstrukturplanering, men hänsyn ska tas till trygghetsfrågor vid planering och skötsel av de bostadsnära grönområdena.

Det behövs en variation av miljöer även under dygnets mörka timmar. Både ljussatta stråk och gator där många rör sig och mörka stigar för naturromantiker och stjärnskådare.

Buller och tysta områden

Stora delar av Nacka är utsatta för trafikbuller. Ekvivalenta ljudnivåer på 55 dBA brukar anges som riktvärde för utemiljö inom stadsnära områden (bild med olika ljudnivåer). Ekvivalentnivåer på 55 dBA innebär för det mesta att trafikbrus ingår i ljudbilden. Det är inte tyst. Ljudnivåer på 40 - 45 dBA brukar anges som eftersträvarnsvärt i staden parker och naturområden (ref.12). Ekvivalenta ljudnivåer på 35-40 dBA får betraktas som tyst. Det är emellertid svårt att ange en mätbar ljudnivå för tysta områden. Naturvårdsverket har tagit fram förslag där man istället för ekvivalentnivåer anger civilisationsljud t.ex. trafikbuller under antal min/timme. Några riktvärden för tysta områden finns inte (ref.12).

Topografi, vatten och placering av bullerkällan bestämmer ljudspridningen. Bebyggelse kan ge betydande lokal avskärmning av buller. Svårast att skärma är det långsträckt bullret från trafikleder. De högt placerade trafiklederna innebär att trafikbullret sprids över stora områden. Bullerskärmar ger skärmning närmast vägen men kan i vissa fall leda till ökad bullerspridning längre bort från vägen, s.k. "bullerregn". För att även i framtiden kunna erbjuda attraktiva grönområden i Nacka måste trafikbullret begränsas och tysta områden bevaras och/eller, genom olika planeringsåtgärder, återskapas.

2.3 Användning av den bostadsnära grönstrukturen

Nackas invånare använder regelbundet närmiljöer, parker och naturområden på en mängd olika sätt beroende på ålder, intressen och årstid. De stora användarna av närmiljön är barn- och ungdomsgrupper, familjer och pensionärer. De största parkanvändarna är barn med medföljande vuxen. Då är lekparkerna men också skogsområdena efterfrågade målpunkter. För vuxna är kortare eller längre promenader en uppskat-

tad och värdefull aktivitet.

För äldre är promenaden nära hemmet extra viktig för hälsan. Det ställer särskilda krav på tillgänglighet och trevliga sittplatser.

Naturmark har visat sig vara den absolut bästa lekplatsen för mindre barn. Här finns den variation och mångfald som inspirerar. Kompletteras naturen med gungor och andra lekredskap ökar attraktiviteten ytterligare.

Tonåringar vill träffa jämnåriga. De har behov av att synas men också av att kunna dra sig undan vuxna. Stora parker, utsiktsberg vid vatten, badplatser, och idrottsplatser är exempel på attraktiva målpunkter. Denna åldersgrupp rör sig också mycket utomhus till fots eller med cykel. En annan brukarkategori som regelbundet rör sig i grönstrukturen är hundägare.

Förskolorna tillhör den bostadsnära naturens största användargrupp. Närhet till natur är mycket viktigt
Foto Nacka kommun

3 GRÖNA BEGREPP

Som redovisats ovan använder vi grönområden på olika sätt och för olika ändamål: Den bostadsnära skogen för den dagliga motionsrundan, cykelturerna, hundrastningen och barnens lek. Grannskapsparken/den lokala parken för grannskapets gemensamma aktiviteter, fester och lek. Naturområden eller parker inom någon kilometer från hemmet används för helgbesök, sportaktiviteter och familjeutflykter, medan mer avlägsna naturområden eller sevärdheter används för speciella utflykter.

Beroende på parkens storlek och användning kan innehållet variera. Alla parker ska dock upplevas grönskande och inbjuda till vistelse, de ska innehålla delar som kan upplevas som en ”grön oas” dvs. en attraktiv plats för samvaro med träd, blommande växter och sittplats. Parker är en viktig plats för sociala möten. Ibland möts man vid sandlådan men i större parker bör också finnas attraktiva träffpunkter som lockar många, platser där man kan utöva olika aktiviteter eller det upplevs naturligt att bara sitta och att titta på andra parkbesökare.

Parker och grönområden kan indelas i olika kategorier beroende på storlek, avstånd till bostaden samt innehåll.

För Nacka kommun föreslås följande standard för den sociala/rekreativa grönstrukturen:

- **Bostadsgården** utgör den mest bostadsnära grönytan för Nackas invånare. Gården ska vara lummig, grön och innehålla lekplats för de minsta barnen. Bostadsgårdar förvaltas inte av kommunen men dess kvaliteter bör bevakas i samband med planläggning och bygglov. Bostadsgårdar redovisas inte i GIS-databasen.
- En **kvarterslekplats** i allmän regi med lek för mindre barn bör finnas där gemensamma gårdar saknas. En kvarterslekplats bör ligga inom 50 meter från bostaden. I GIS-databasen ingår kvarterslekplatser i kategorin minigrönya, se nedan.

- **Grannskapsparken** erbjuder lek- och bolltor men även plats för samvaro och platser för lugn och ro.

Grannskapsparken bör vara minst 1-5 ha och ligga inom 200 meter från bostaden.

På grund av Nackas topografi består grannskapsparkerna ofta av flera mindre parker t.ex. i en plan yta för bollspel och en naturkulle med lekplats. Inom kommunen finns samfällt ägda parker med denna funktion, här kallade allmänningar, t.ex. i Storängen. Dessa har också benämnts grannskapsparker.

- **Kommundelspark (stadsdelspark)**, innehåller attraktioner som har speciell lockelse för invånarna i hela kommundelen. Den uppfyller den enskildes behov men även organiserade grupper. Här kan finnas större lekplats, gräsytor för bollspel, natur, vatten, grön oas och mötesplatser mm. I Nacka finns denna parktyp bland annat i Orminge och Fisksätra.

Kommundelsparken bör vara minst 7 ha och ligga inom 500 meter från bostaden.

- **Prydnadsparken/kulturparken** är ofta mer stadsmässig till sin prägel och finns framförallt som vackra platser för vuxna i Nackas centrala delar. De kan också utgöras av kulturparker som vårdas med särskild hänsyn till skönhetsvärden, t.ex Zettervallsparken.
- **Närskog/närnatur** är en mycket värdefull del av Nackas grönstruktur, inte minst för barnens lek och upplevelse. Det är naturmark som används, rik på stigar och med markvegetation påverkad av slitage. Påverkan varierar beroende på intilliggande bostadsområdes storlek och antal invånare. Även inom områden som i rapporten angetts som natur (mer opåverkad skog) finns en kantzon på ca 100-150 m närmast bebyggelse som egentligen är att betrakta som närskog.

Inne bland bebyggelsen finns många mindre skogshöjder insprängda bland bebyggelse som fyller denna funktion. Skogspartiet bör vara större än 200x200 m för att kunna fungera som närskog.

- **Strövområde** är större sammanhängande friluftsområde där man kan vandra i natur- och kulturlandskap i flera timmar. Det ska finnas utrymme för fritt strövande men också för markerade leder och serviceanläggningar för rekreation. Inom strövområdet ska finnas tysta delar.

Strövområden bör vara större än 100 ha men helst större än 500 ha. Man ska från bostaden inte ha längre avstånd än 1 km till något av kommunens strövområden.

Naturresevat Många av kommunens strövområden utgör naturreservat.

- **Grönstråk** knyter samman olika grönområden. Ibland är de breda naturstråk men ofta smala stråk med bostadsnära natur eller park. Många grönstråk innehåller gång- och cykelvägar eller stigar. Längs stråken ges möjlighet att uppleva årstidväxlingar, fågelsång och vindsus på promenaden eller cykelturen till jobbet, till affären mm.
- **Strandpromenader/strandparker** utgör en särskild typ av grönstråk längs vattnen. Strandpromenaderna kan ha olika karaktär; natur, park, lugn villagata.

Inom kommunen finns också grönytor som används för en speciell typ av rekreation eller som ofta används för viss rekreation (promenader o.dyl) trots att det inte är huvudfunktionen.

- **Minigrönyta/grönplättar**; utgörs av små parkytor med gräs och lite träd. Det är ofta grönytor som "blivit över". Ibland finns stigar, lekanordningar, parksoffor eller en liten bollplan och minigrönytan fungerar som kvarterslekplats. Men oftast saknar dessa ytor en tydlig

funktion. Små grönplättar eller dungar kan dock vara värdefulla i stadsbilden, som avskärmning mot trafikleder eller som allmänna grönytor inom i övrigt privata villaområden.

Inom kommunen finns dessutom:

- **Kyrkogårdar**
- **Koloniområden**
- **Idrottsområden**
- **Golfbanor**
- **Trafikgrönytor, skyddszoner och impediment**

Vissa natur och parkområden längs gator och vägar med viss funktion som närskog, grönstråk eller avskärmning men som är störda av trafikbuller har lagts in i GIS-databasen under kategorin trafikgrönytor. Skyddszoner och impediment särredovisas inte.

GRÖNA BEGREPP TILLÄMPADE I NACKA

4 UPPLELSEVÄRDEN I NACKA KOMMUN

4.1 Landskap natur och kulturhistoria - förutsättningar för rekreation

Sprickdalslandskap, sjöar och skärgård

Nacka kommun omfattar både land och vatten, en areal på drygt 100 km². Huvuddelen är fastland och det finns ca 20 öar samt 38 insjöar i kommunen.

Kommunen ligger på en urbergsplatå som sönderskuren av sprickdalar har bildat ett starkt kuperat landskap. De högsta punkterna ligger på 60-70 m ö h.

De yttre delarna av Nacka kommun räknas som innerskärgård eller mellanskärgård. Någon ytterskärgård finns inte inom kommunens gränser. Innerskärgården liknar ett insjölandskap med vikar, odlingsmark och skog. Kustvattnet norr om Nacka, liksom Skurusundet och Lännerstasunden, räknas till innerskärgården. I Nacka bjuder innerskärgårdens kustlandskap på kraftiga branter som t.ex det dramatiska Skurusundet. Skurusundet blev en viktig farled från södra skärgården in mot Mälaren när den gamla farleden genom Stubbsund under medeltiden grundades upp av landhöjningen. Under 1800-talet uppmärksammades Skurusundet som en särskilt naturskön plats med ett "sceneri som i sin vildhet påminner om Schweiz". Många eftertraktade att få bygga sommarvillor vid Skurusundets stränder.

Mellanskärgården är som bredast rakt utanför Stockholm. Baggensfjärden och Erstaviken räknas till mellanskärgården. Mellanskärgården präglas av både stora fjärdar och en rad större öar.

Skärgårdslandskapet präglar stora delar av kommunen

Foto Nacka kommun

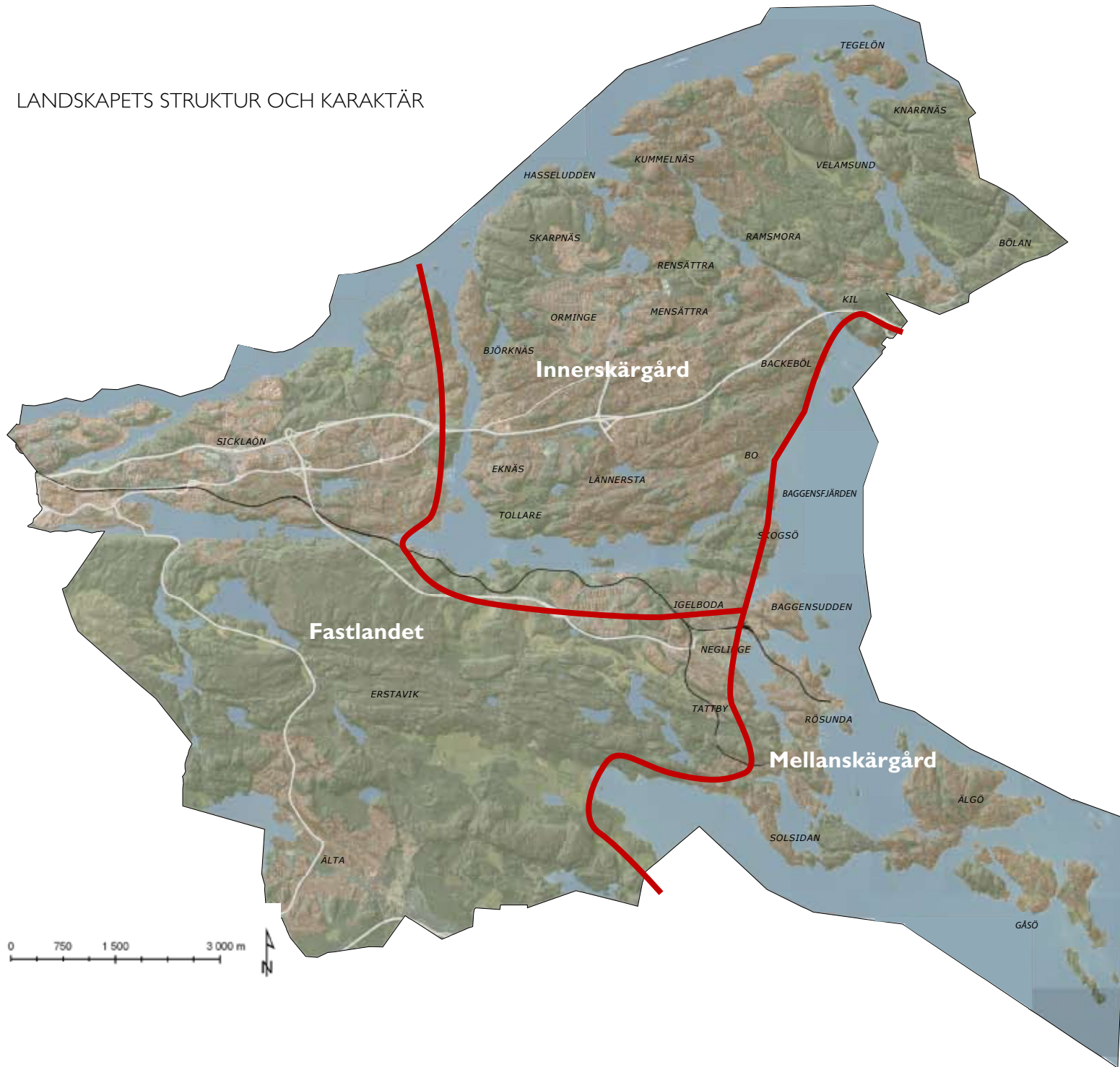
Gammal skog - barrnaturskog och ädellövskog

Barrskog dominerar berg och moränområden. Magra hållmarker är vanliga och jordlagret är i allmänhet tunt. I sprickdalarna finns uppodlad mark och lövskogar. Ädellövskog, främst ek, växer kring gods och gårdar och i vissa bergbranter.

I Nacka finns ovanligt mycket skog äldre än 60 år. Här finns också gammal skog (äldre än 100 år) med höga naturvärden. Många av kommunens höga naturvärden är knutna till äldre ädellövskog och barrnaturskog. Dessa skogar erbjuder en stor variation av naturupplevelser. Naturmiljön behandlas närmare i rapporten Biologisk mångfald.

LANDSKAPETS STRUKTUR OCH KARAKTÄR

Upplevelsevärden

Historiska spår - gods, gårdar och tidiga industrier

Nackas dramatiska och sönderskurna landskap gav en struktur där vägar och odlingar följde sprickdalar och stråk genom bergplatåerna, se Häradskartan.

Det äldre odlingslandskapet har till stor del försvunnit och ersatts med bebyggelse. Inom Erstavik och Slumnäs finns idag kommunens enda aktiva jordbruk med åkrar och betesmarker. Inom Nyckelviken och Velamsund bevaras det äldre kulturlandskapet genom naturvårdssköt-sel. Rester av äldre kulturlandskap finns även vid Drevinge, Rensättra och inom kommunens övriga naturreservat.

Runt om i kommunens grönstruktur och bebyggelseområden finns spår och lämningar efter äldre kulturmiljöer. Gårdar med omgivande trädgårdar finns vid Nyckelviken, Velamsund, Boo, Skuru och Svin-dersviken medan tidiga industri- och kvarnmiljöer, från 1500-talet till 1700-tal, med dammar och vattenfall återfinns vid Nacka ström och Slumnäs.

Bebyggelse -från sommarhus till modern bostadsbebyggelse

Skärgårdsnaturen lockade till sommarboende och längs Nackas branta stränder finns en mångfald av tidig sommarstugebebyggelse med både slottlika patricervillor och enkla stugor för arbetarklassen.

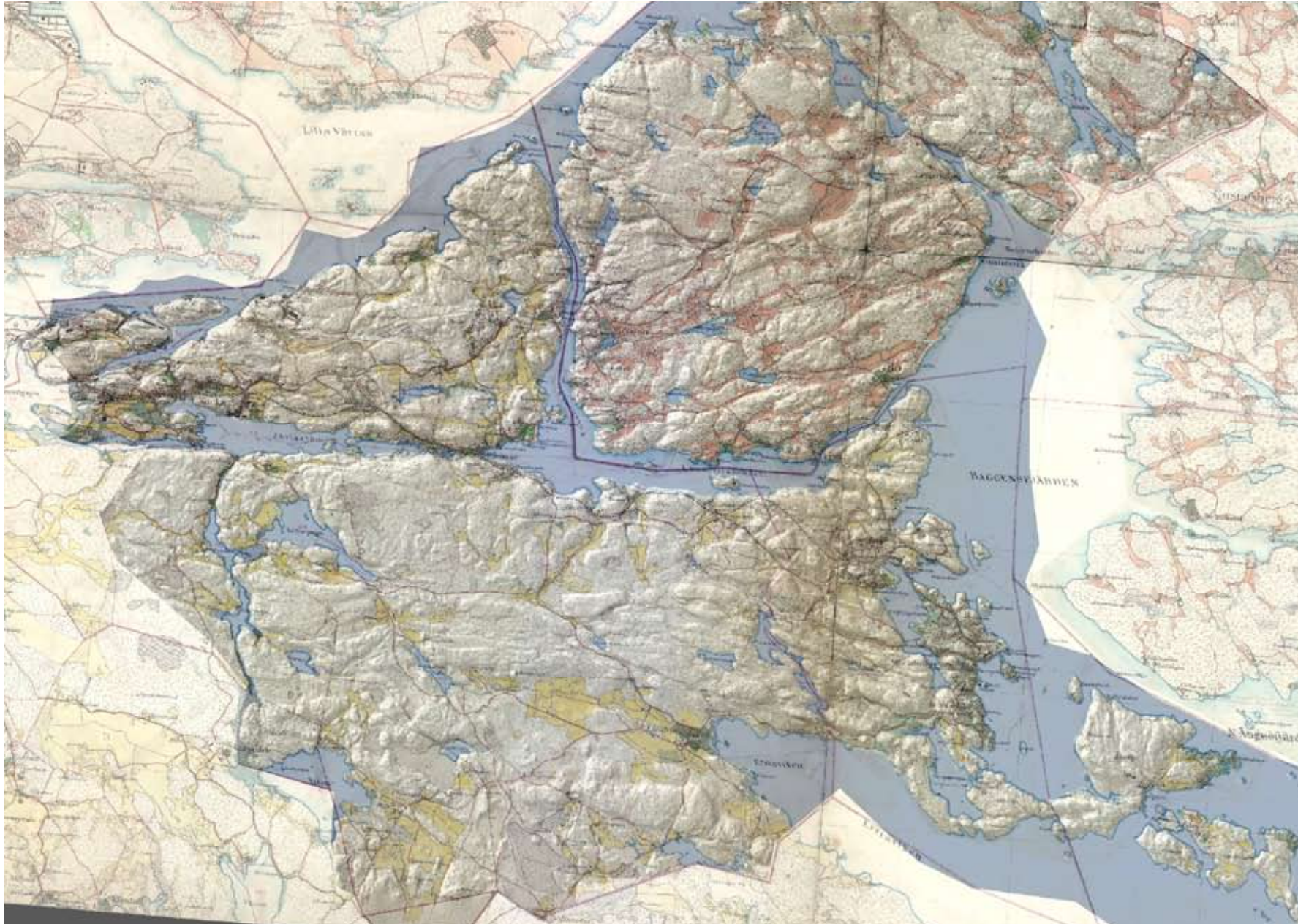
Allteftersom kommunikationerna förbättrades växte bostadsbebyggelse med villaområden successivt fram längs Saltsjöbanan och Värmdövägen med Lillängen, Storängen, Saltsjö Duvnäs och Ekängen. Flerfamiljs-husområden tillkom från 1950-talet med Talliden, västra Finntorp och Saltängen och följdes sen under 1960- och 70-talen av större områden, ofta i höjdlägen, som Henriksdalsberget, Alphyddan, Stensö, Fisksätra, Orminge och på 1980-talet Jarlaberg. Under de senaste decennierna har skett en omvandling av de gamla industriområdena på Sicklön till moderna köpcentra och bostadsområden. Samtidigt pågår en förtät-ning av äldre förhållandevis glest bebyggda f.d. sommarstugeområden till tätare villaområden t.ex Kummelnäs, Björknäs och Älgö.

Lantligt, dramatiskt landskap vid Skurusundet lockade till sommarboende. Vy norrut från Duvnäs udde. Skuru gård tv i bilden

Industrier anlades på Sicklön. Här Kvarnholmen

Häradskartan från 1901-1906 som överlägg på höjddatabad. Nacka var fortfarande landsbygd och de uppodlade dalgångarna framträder i gult respektive rosa (olika kartor). Vid denna tid dominerade de stora gårdarna, industrier vid Sickela och villabebyggelse vid Saltsjöbaden.

4.2 Rekreation och friluftsliv

Kombinationen av skärgård och trolsk natur har alltsedan 1800-talet lockat till friluftsliv av olika slag. I Saltsjöbaden anlades kurhotell och badhus. Nacka friluftsområden med Hellasgården har sen början av 1900-talet utgjort ett av Stockholmnarnas mest nyttjade strövområden. Det en mil långa blå spåret från Hellasgården till Solsidan via norra Erstaviken är en av Sveriges äldsta vandringsleder och har haft nästan samma sträckning sedan 1920-talet.

I Nacka kommun är det nära till naturen och friluftsliv uppskattas av många. Grönstrukturen nyttjas för vandring, cykelturer, utflykter, picknick, svamp- och bärplockning m.m. Kommunens mest besökta friluftsområden är Nyckelviken, Velamsund och Nackareservatet-Erstavik. Det senare utgör fortfarande det värdefullaste friområdet för sydöstra Stockholm inklusive Södermalm med ca 1.5 milj besökare per år.

Förutom stora skogar och naturområden finns anlagda parker av olika slag, alltifrån bostadsnära lekplatser till strandpromenader och historiska parker. Under sommarhalvåret utgör skärgården en stor attraktion och många kommuninvånare har tillgång till båt. Vintertid lockar långfärdsskridskor på någon av kommunens alla sjöar eller vikar.

Foto Nacka kommun

Långfärdsskridskor kan njutas på ensliga vikar eller plogade banor

Foto Nacka kommun

Skogen lockar till vandringar och picknick. Här en paus vid Källan i Erstavik

4.3 Upplevelsevärden

Under 1970 - och 1980 - talet studerades grönområdets olika funktion, dvs. hur de användes, tonvikten låg på aktiviteter och anläggningar för rekreation. Under senare år har större fokus legat på upplevelser och attraktivitet inom gröonstrukturen. Varför besöker vi vissa områden? Vilka egenskaper i gröonstrukturen uppskattas mest? Vilka upplevelsevärden måste värnas?

Forskning kring upplevelsevärden och grönområdets betydelse för vår fysiska och mentala hälsa har bedrivits vid lantbruksuniversitetet i Alnarp (Patrik Grahn). Upplevelsevärden har också studerats av Stockholms Region- och trafikplanekontor (RTK) i samband med kartläggning av upplevelsevärden i Storstockholms gröna kilar 2004. I arbetet ingick även djupintervjuer med besökare i en av de gröna kilarna.

RTK har sammanställt de mest uppskattade värdena till sju upplevelsevärden, se nedan. Studien visade att de områden som innehöll flera värden ofta var de mest uppskattade, t.ex. områden med både trolsk John Bauerskog, vattenkontakt och gamla kulturmiljöer.

Beroende på var vi vuxit upp, vilka minnen vi bär på uppskattas olika miljöer. Undersökningar tyder på att människor från olika kultur nyttjar grönområden på lite olika sätt men det finns många gemensamma drag (ref 17). Att den bostadsnära parken och naturmarken är städad, välvårdad (olika krav på anlagd park och skogsmark) och upplevs trygg är viktigt (ref 2). Vackert landskap med stora träd, inslag av kulturmiljö, berg med gamla, måleriska tallar, utsikt och vattenkontakt samt en viss öppen-

het kännetecknar många av de mest attraktiva parkmiljöerna i Nacka. Av dessa kan nämnas Nyckelviken, ”Storängsparken”, Skuruparken, ”Saltsjö Duvnäs” Fisksätra holme, Boo gård m.fl.

Flera undersökningar tyder på att man vid vistelse i naturen i första hand söker tystnad, ensamhet, lugn och ro. I de djupintervjuer som genomfördes i samband med RTK's studier av upplevelsevärden i de gröna kilarna, se nedan, framkom att många människor beskriver kvaliteten i termer som avskildhet från andra människor och anlagda miljöer. Det vanligaste önskemålet med att vistas i naturen är att uppleva lugn och ro och komma ifrån stadens intensiva miljö. Detta bekräftas av de studier som Boverket genomförde inför sin rapport om Upplevelsevärden 2009 (ref 2). Kravet på särpräglade naturmiljöer och artrikedom verkar vara av underordnad betydelse för aktiv fysisk rekreation som jogging, terrängcykling m.m. Vissa upplevelsevärden kan vara svåra att förena. För den som vill vandra ostörd och uppleva vildmark kan en del andra mer intensiva rekreativa aktiviteter upplevas störande.

Människors förväntningar på ett grönområde de vistas i har avgörande betydelse för hur området upplevs. Det finns ett tydligt samband mellan förväntningar - upplevelse - störningar. I den tätare stadsbygden är förväntningarna på ostördhet och känsla av ursprunglighet och vildmark mindre än i skogsområden ute på landsbygden. Å andra sidan kan platser som fortfarande har dessa kvaliteter i närheten av staden erbjuda mycket starka upplevelser och ger kanske större möjlighet till psykisk återhämt-

ning och ro än andra grön- och naturområden. Även upplevelsen av kulturlandskap och lantlighet i nära anslutning till staden har särskilt höga värden. Inom Nacka finns fortfarande några områden med dessa upplevelsekvaiteter.

Fyra aspekter av upplevelsevärdena bedöms särskilt viktiga att beakta

- värdet av tystnad, ensamhet och rofylldhet
- värdet av naturupplevelse utan anläggningar
- värdet av flera olika upplevelser-variation/värdetäthet
- behov av storlek och planering så att störningar och konflikter mellan olika brukargrupper undviks

*Spännande isformationer är inte ovanliga längs Nackas branta berg
Foto Nacka kommun*

Friluftsområden/strövområden

För att beskriva upplevelsevärden i kommunens större naturområden används de utredningar som Regionplanekontoret, RTK, tagit fram för upplevelsevärden i de gröna kilarna, se även sid. 8. Värden i RTK's rapporter för Nacka - Värmdökilen, 5: 2004, och för Tyrestakilen 6:2004 har lyfts in i rekreationsrapporten. Vissa korrigeringar har gjorts, främst utifrån Grönplanens underlagsrapport "Biologiska värden i Nacka 2009", som redovisar fler områden med värdefull natur än vad som framgått tidigare. Detta har främst påverkat upplevelsevärdena Orördhet och trolska miljöer samt Variationsrikedom. Upplevelsevärdekartorna har också kompletterats med de strövområden som inte direkt ingår i den gröna kilarna såsom Skuruparken, Ryssbergen och Tollare. För närmare beskrivning av metod m.m. hänvisas till Regionplanekontorets rapporter.

RTK's upplevelsevärden

1. *Orördhet och trolska miljöer*
2. *Skogskänsla*
3. *Utblickar och öppna landskap (upplevelse av frihet och rymd)*
4. *Variationsrikedom och naturpedagogik*
5. *Kulturbistoria och levande landskap*
6. *Aktivitet och utmaning*
7. *Service och samvaro*

Bostadsnära grönstruktur

Den bostadsnära grönstruktur erbjuder andra typer av upplevelser än natur- och strövområdet. Här ska finnas möjlighet till aktivitet, lek och social samvaro men också avstressande rofyllda miljöer behövs. Gamla

träd, intressant natur, äldre kulturmiljöer utsikt och vattenkontakt är uppskattade även i den bostadsnära grönstrukturen. WSP har tagit fram några nya upplevelsevärden för den bostadsnära grönstrukturen med en indelning i **områden för vistelse respektive i rörelse stråk**. Vistelseområden har i sin tur indelats utifrån om de används för aktivitet och lek eller utgör rofylld kultur- eller naturmiljö. För rörelsestråken särskiljs villapromenaden, naturpromenaden eller stråk genom anlagd park. Rörelsestråk längs vatten har redovisats separat. För vistelseområdena har också angetts parkkaraktärer dvs. huvudsaklig användning och därmed vilka upplevelser de kan erbjuda t.ex lek, idrott, vattenkontakt, utsikt.

Bostadsnära upplevelsevärdena och parkkaraktärer har inte identifierats via GIS-analys utan genom inventeringar och redovisas knutna till respektive park och naturområde dvs. till respektive grönyta i databasen.

8. Bostadsnära natur- och park med redovisning av olika parkkaraktärer

9. Bostadsnära rörelsestråk

10. Strandpromenaden

Utsiktsberg vid Birkavägen

Kommunens äldre villaområden med stora lummiga tomter, många träd och vackra gamla villor kan liknas vid parkmiljöer. Promenader i dessa områden tilltalar många

4.3.1 Upplevelsevärden inom större natur- och grönområden – strövområden och naturreservat

Upplevelsevärde I Orördhet och trolska miljöer

Områden med gammal skog, äldre än 100 år, och/eller med naturvärdesobjekt som våtmarker, bäckraviner, mossar, barrnaturskogar mm utifrån Ekologigruppens rapport.

Mycket högt värde

Mycket högt värde har getts områden som är större än 4 ha, har skog äldre än 100 år och som ligger minst 250 m från vägar och bebyggelse, 75 m från större kraftledningar och är tystare än 45 dBA.

Exempel: Älta mosse, Strålsjön, Ulsjön, Velamsund och Skarpnäs

Högt värde

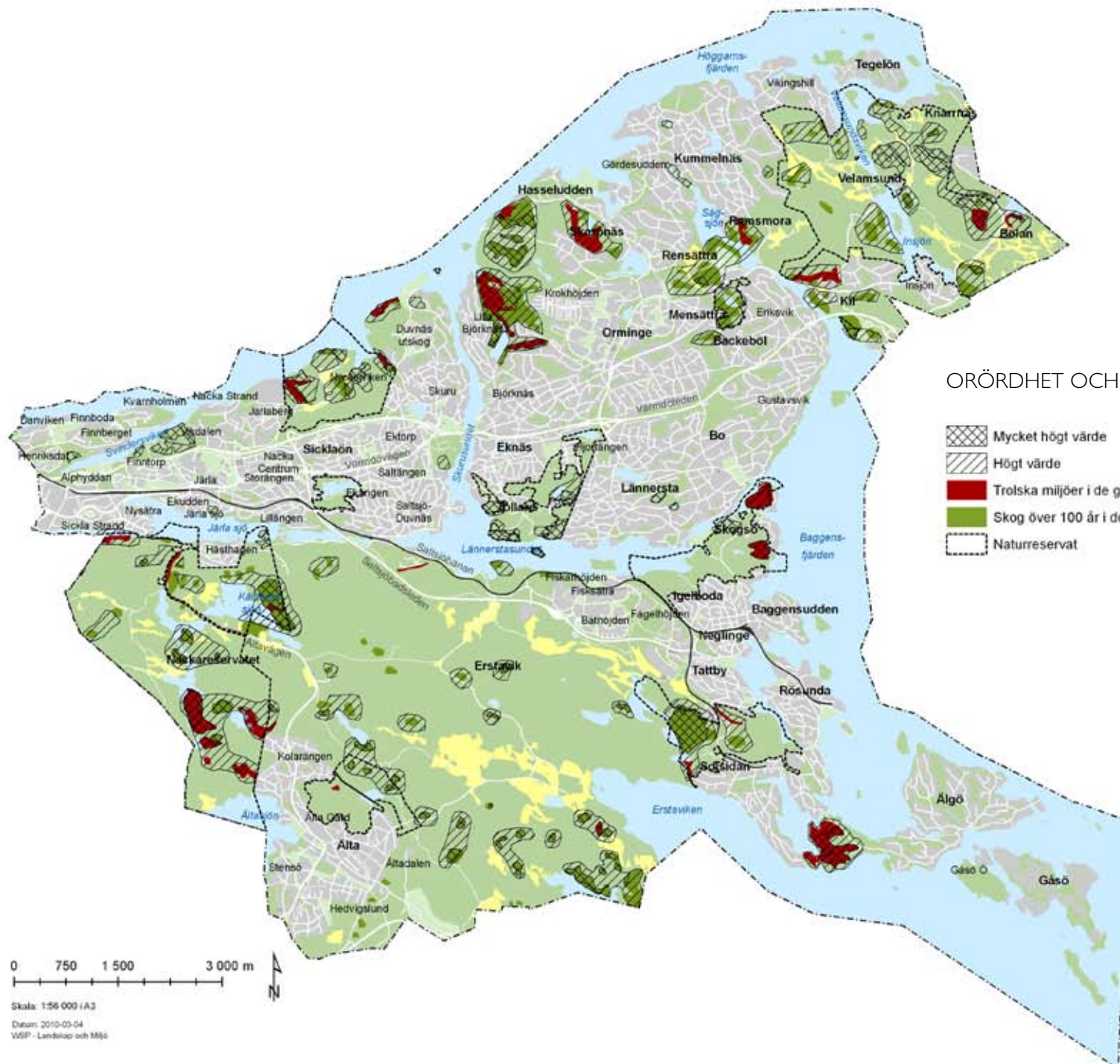
RTK: Samma som ovan men krav på avstånd till bebyggelse har tagits bort och bullergräns har satts till 55 dBA.

Revidering för Nacka: Samma som ovan, 100 m från bebyggelse och bullergräns 45 dBA

Exempel: Flera områden inom Nackareservatet och Erstaviksområdet, Nyckelvikens och Velamsund samt Rudträsk, Trollsjön i Lännersta

"Upplevelsen av orördhet, tystnad och mystik berör människor djupt. Här sätts fantasin i rörelse och knyter an till sagor och myter." RTK. Foto Nacka naturskyddsförening

ORÖRDHET OCH TROLSKA MILJÖER

- Mycket högt värde
- Högt värde
- Trolska miljöer i de gröna kilarna enligt RTK
- Skog över 100 år i de gröna kilarna enligt RTK
- Naturreservat

0 750 1500 3000 m

Skala: 1:56 000 i A3
 Datum: 2010-03-04
 WSP - Landskap och Miljö

Upplevelsevärde 2 Skogskänsla

Skogsområde större än 4 ha och med minsta diameter 200 m. Skogen bör ha en uppvuxen karaktär.

Det ska vara tystare än 45 dBA (min 250 m från större vägar).

Mycket högt värde

Mycket högt värde för skogskänsla ges områden med äldre skog och bullernivåer under 45 dBA, minst 250 från bostadsområden och större vägar samt utan korsande vägar med mer än 2500 fordon/dygn, ej RTK.

Exempel: Skarpnäs, Nackareservatets skogar kring Söderbysjön och Ulsjön, Velamsund, Svärdsö, Ryssbergen

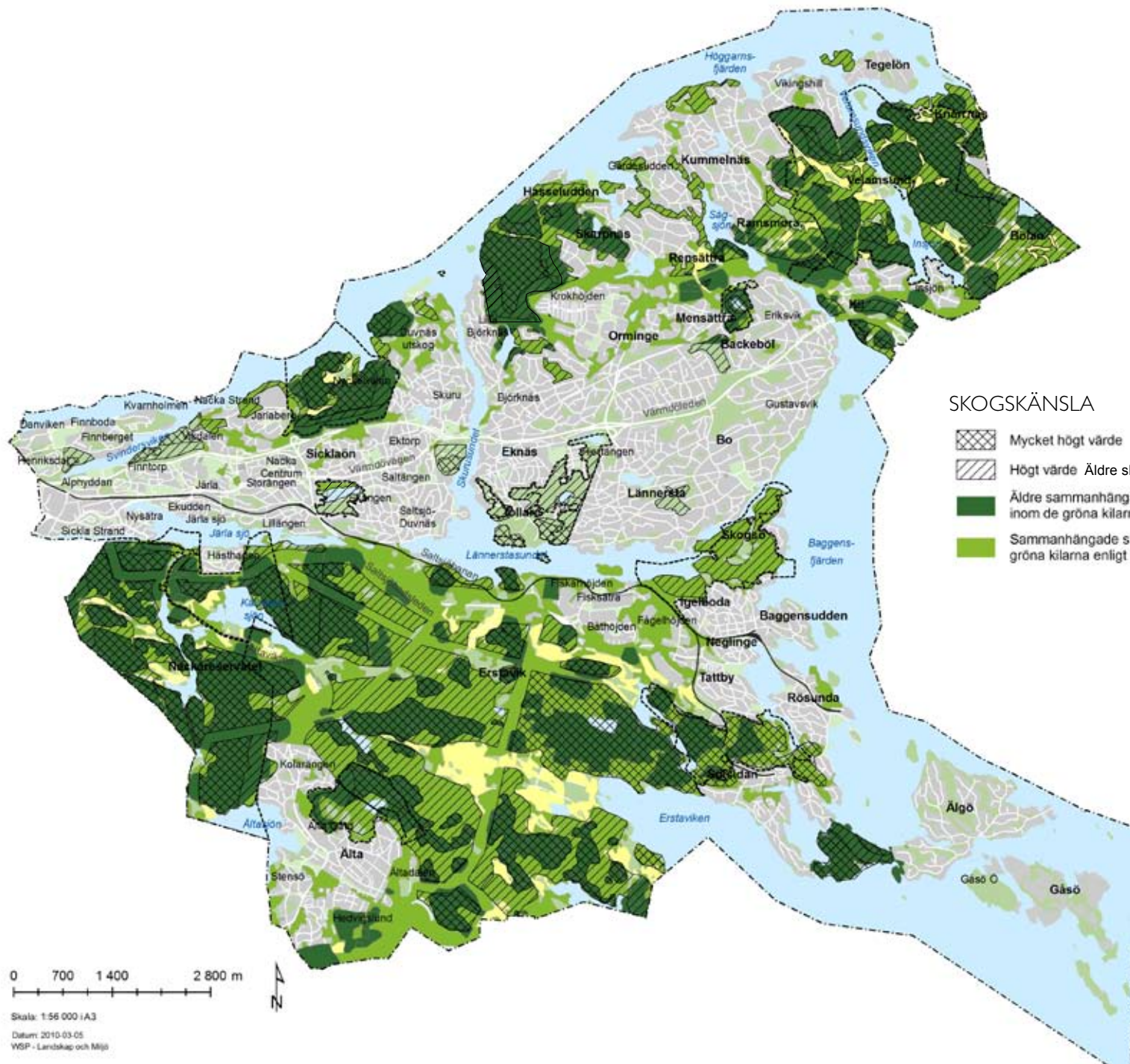
Högt värde

Övriga områden med skogskänsla som uppfyller kriterierna ovan har getts högt värde.

Exempel: Skogsö

"Skogskänslan tillfredställer människors behov av att komma bort från stadens puls och träda in i en annan värld med andra dofter, ljud och färger". RTK.

Upplevelsevärde 3. Utblickar och öppna landskap (upplevelse av frihet och rymd)

Vattenområden, större öppna landskap (större än 6 ha), etablerade utsiktsplatser och låg ljudnivå.) Områdena bör inte ligga i anslutning till störande anläggningar och industrier.

Upplevelsevärdet bygger främst på det visuella intrycket av rymd, med vida vyer över lugna och rofyllda områden.

Mycket högt värde

Mycket högt värde för rymd och öppna landskap ges etablerade utsiktsplatser med vidsträckt utsikt. Det mycket höga värdet runt utsiktsplatserna har avgränsats till en diameter på 500 m.

Exempel: Telegrafberget, Ryssbergen, Uvsjöberget, Ekoberget

REV Nacka: Utsikt över öppna äldre kulturlandskap eller vattenområden som inte domineras av stora kraftledningar, trafikleder, modern industribebyggelse eller handelslador med stora parkeringsplatser. Äldre industribebyggelse utgör idag kulturmiljöer och kan ingå i den högre värdeklassen. Ljudnivån ska understiga 55 dBA.

Exempel: Rensättra gård, centrala landskapsstråk i Velamsund och Nyckelvikens, Erstaviks dalgång

Högt värde

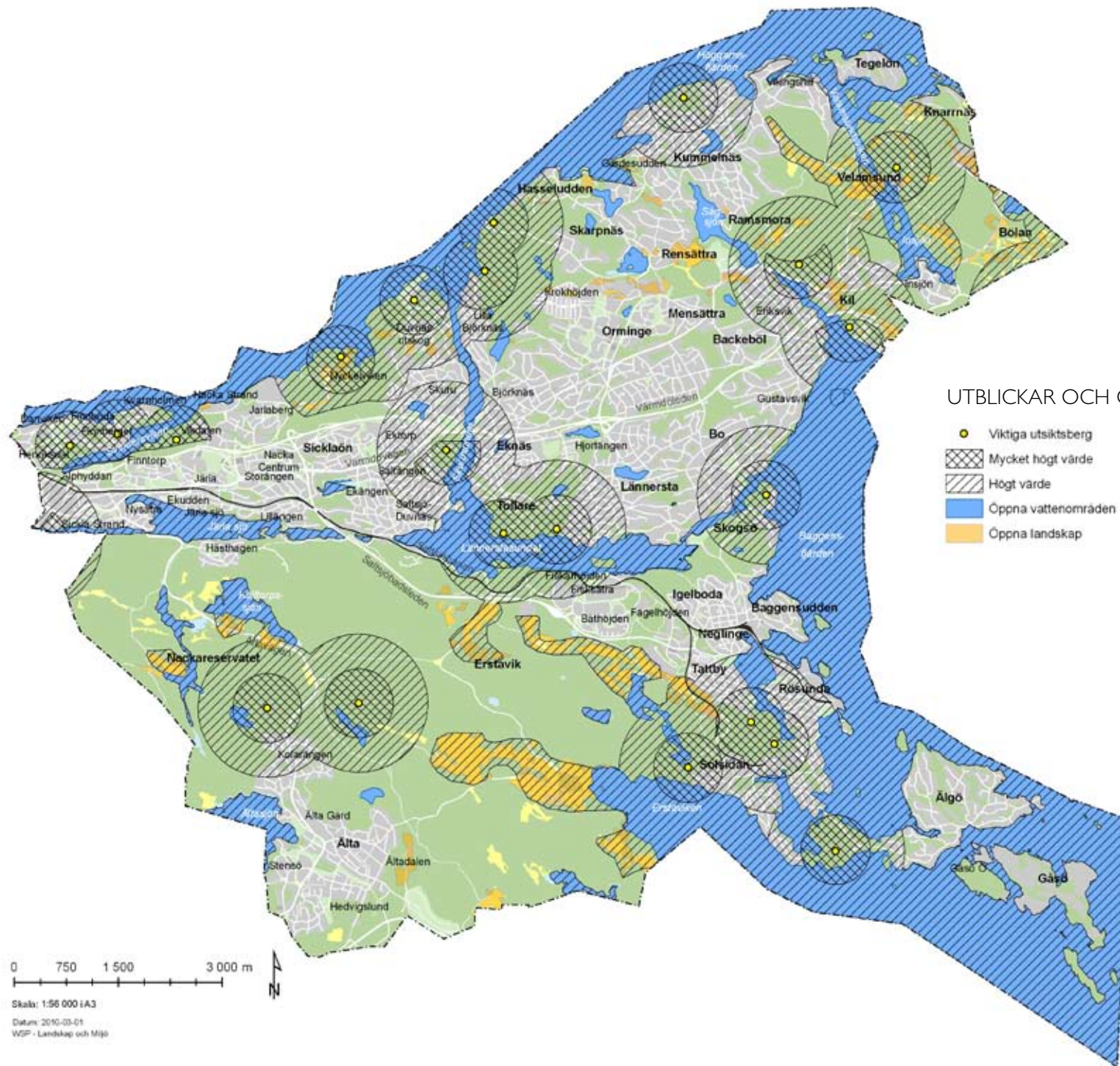
Högt värde innehåller en av parametrarna utsiktsplatser, öppna landskap eller vattenområden men behöver inte ha ljudnivåer under 55 dBA.

Exempel: Stora delar av Nackas kustberg och många platser runt sjöarna

Foto Nacka kommun

”Människan har i alla tider uppskattat platser med utsikt och överblick.” RTK.

Upplevelsevärde 4. Variationsrikedom och naturpedagogik

Områden som generellt sett är art- eller variationsrika eller som har dokumenterat höga naturvärden såsom kärr, mossar, torrängar, eksko- gar. Variationsrika områden värdefulla för friluftslivet.

Generellt värdefulla områden utgör vattendrag, obebyggda stränder och skogsbryn. Dessa markeras med en 50 m bred zon.

Naturpedagogik

Områden med iordningställda naturstigar, naturrum, naturskolor och andra anläggningar som har ett pedagogiskt syfte. Naturpedagogiska objekt omfattar miljöer eller objekt som berättar om landskapet och naturens utveckling och dynamik. Det kan gälla förkastningar, flytt- block, jättegrytor, mossar mm.

Odlingslotter är miljöer som ofta erbjuder en artrik och varierad miljö med högt socialt värde.

Anm. Ekologigruppens utredning av biologiska värden har identifierat fler områden som motsvarar upplevelsevärde 4 varför områdena utökats jämfört med RTK's rapport.

Mycket högt värde

Ett mycket högt värde identifieras som antingen naturpedagogisk verk- samhet eller art- och variationsrika miljöer.

Exempel: Nyckelviken, Kärrtorp, Erstavik, Skarpnäs, Strålsjön, vattenstråket mellan Ältasjön och Dammtorpsjön, och mellan Söderbysjön och Ulvsjön, Aborr- träsk, Tollare, Skuruparken

Högt värde

Högt värde ges områden med koncentration av vatten- och skogsbryn eller parametrar såsom naturpedagogiska objekt, odlingslotter mm.

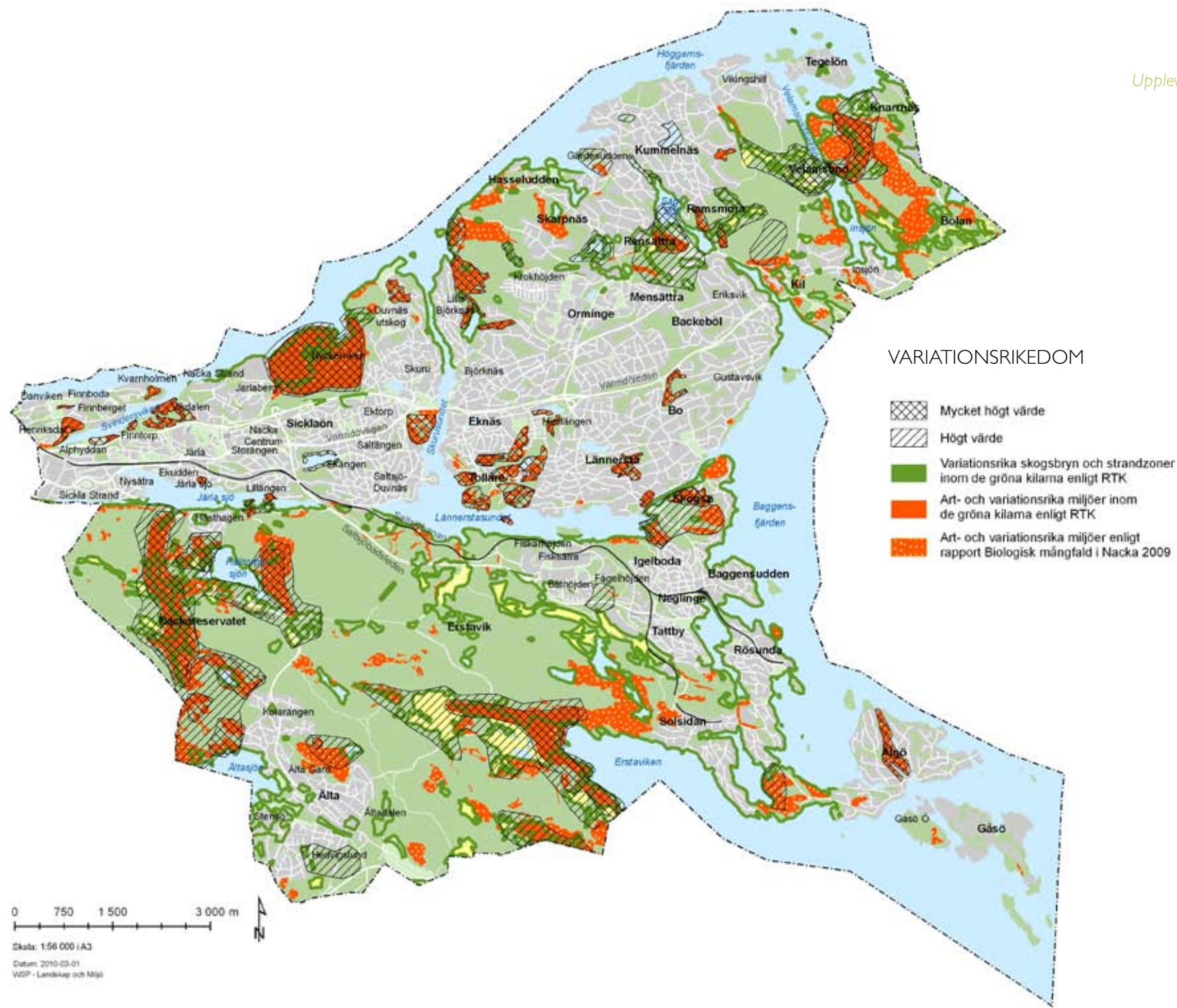

Foto Nacka kommun

"Upplevelsevärdet är nära förknippat med människans fascination och upplevelse av naturens mångfald." RTK.

Exempel: Källtorps koloniområde, det inre av Nackareservatets västra delar, Trollsjön.

VARIATIONSRIKEDOM

- Mycket högt värde
- Högt värde
- Variationsrika skogsbryn och strandzoner inom de gröna kilarna enligt RTK
- Art- och variationsrika miljöer inom de gröna kilarna enligt RTK
- Art- och variationsrika miljöer enligt rapport Biologisk mångfald i Nacka 2009

0 750 1 500 3 000 m

Skala: 1:56 000 i A3
 Datum: 2010-03-01
 VGP - Landskap och Miljö

Upplevelsevärde 5. Kulturhistoria och levande landsbygd

Områden med kulturhistoriskt värdefulla byggnader, parker och kulturlandskap utpekade i kommunens kulturmiljöprogram. Ängs- och hagmarker samt jordbruksmark ingår också. I Nacka utgör den äldre industrihistorien ett värdefullt kulturarv varför även äldre industrimiljöer ingår.

Fornlämningar, aktiva jordbruk och 4Hgårdar ingår också.

Mycket högt värde

Upplevelsevårdets kärna utgörs av kulturhistoriska bebyggelsemiljöer med omgivande kulturlandskap. Det är områden där de äldre strukturerna och sammanhangen fortfarande är tydligt avläsbara. Frånvaro av modern infrastruktur är ofta en förutsättning för upplevelse av en äldre kulturmiljö varför detta krävs för klassificering i mycket högt värde. Även aktiva jordbruk med omgivande jordbruksmark ges mycket högt värde.

Exempel: Erstavik, Skuruparken, Nyckelvik, Velamsund, Nacka ström, Skogsö, Drevinge -Östervik

Högt värde

Förekomst av enskilda kulturhistoriska byggnader, enbart jordbruksmark eller kulturhistoriskt landskap, en koncentration av fornlämningar ger högt värde.

Exempel: Bo gård, Dammtorp och området kring Dammtorpsjön, Drevinge landskapsstråk, Kärrtorp, Rensättra gård

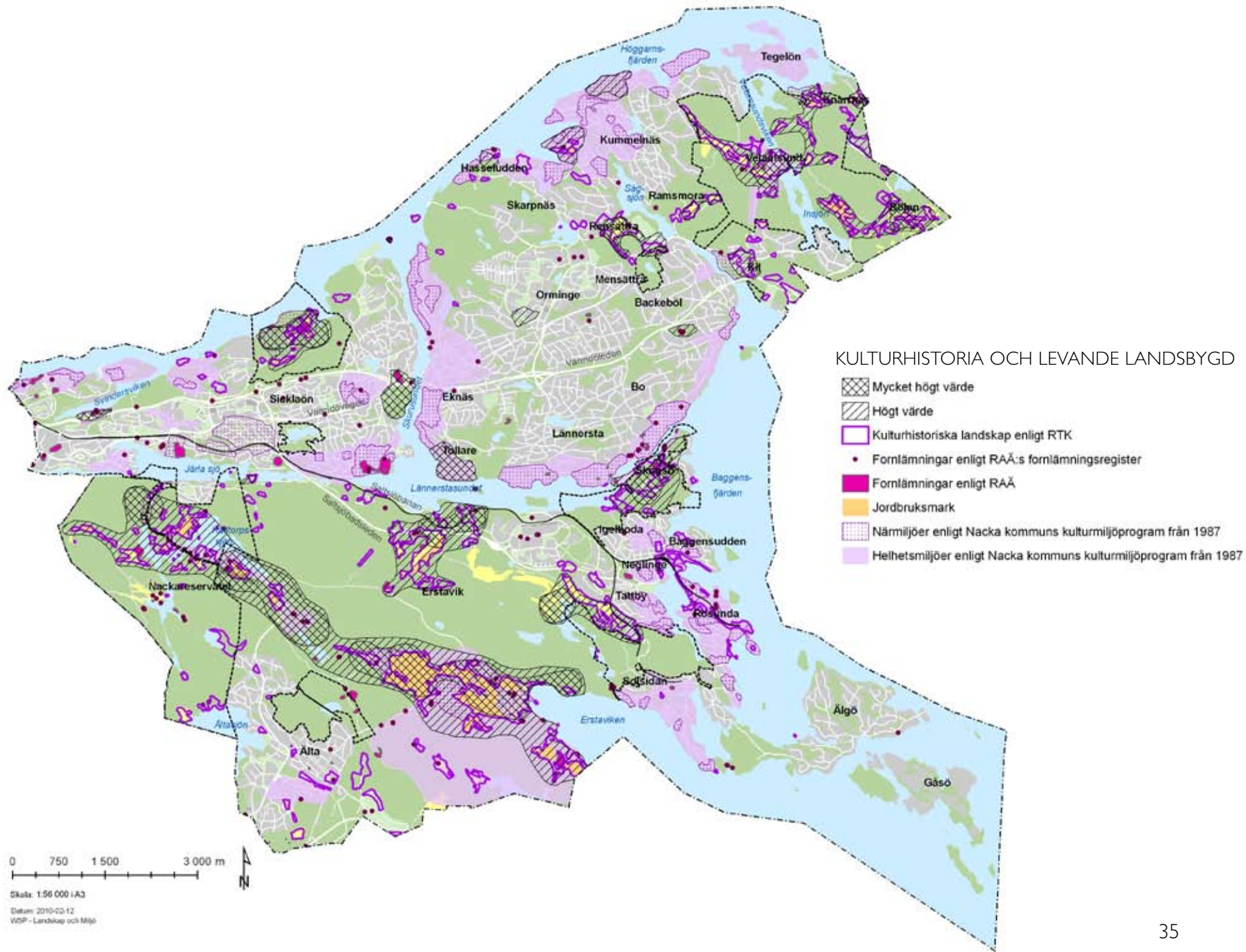

Foto Nacka kommun

”Kulturhistoriska miljöer har stor betydelse för att människor ska förstå samballets utveckling och känna tillhörighet och identitet med sin omgivning.” RTK. Det gäller både storslagna herrgårdar (här Erstavik), glömda torp och äldre industrimiljöer

”Ett levande jordbrukslandskap utgör en stark kontrast till det urbana stadslivet. Dofter och ljud från bondgårdar, nyplöjda åkrar och betesdjur är en viktig del i upplevelsen.” RTK. Trädgårdar och äldre odlingsmetoder väcker också intresse. Här det restaurerade vinberget vid Velamsund

Upplevelsevärde 6. Aktivitet och utmaning

Mark- och vattenområden som är särskilt viktiga för motionsaktiviteter och strapatser i naturen. Friluftsgårdar med spår och leder utgör ofta kärnan i detta upplevelsevärde. I dessa områden finns en viss trygghet, god tillgänglighet och information. Nackas långa kust och många vikar ger goda förutsättningar för aktiviteter till sjöss och på isar.

Spår, leder, ridvägar, badplatser, idrottsanläggningar, bryggor är olika anläggningar som stöder detta upplevelsevärde. Anläggningar för rekreation och spår och leder redovisas i kap 7.

Mycket högt värde

Mycket högt värde ges områden med fasta anläggningar såsom friluftsgårdar, sport- och aktivitetsanläggningar eller hög koncentration av anlagda eller uppmärkta spår och leder.

Exempel: Hellasgården, Velamsund, området kring Glasbruksjön med bad, motionsspår och Booledden, Erstaviksbadet, Älta idrottsplats med bad, Vinterstadion i Tattby

Högt värde

Aktivitetsområden på land och vatten som saknar tillhörande anläggningar och som främst nyttjas för en typ av aktivitet såsom golfbanor, sportfält, klätterberg, enskilda ridspår eller leder ger högt värde.

Exempel: Booledden, Saltsjöbadens golfbana, Björkbagens golfklubb, Ekoberget, Nacka golfbana

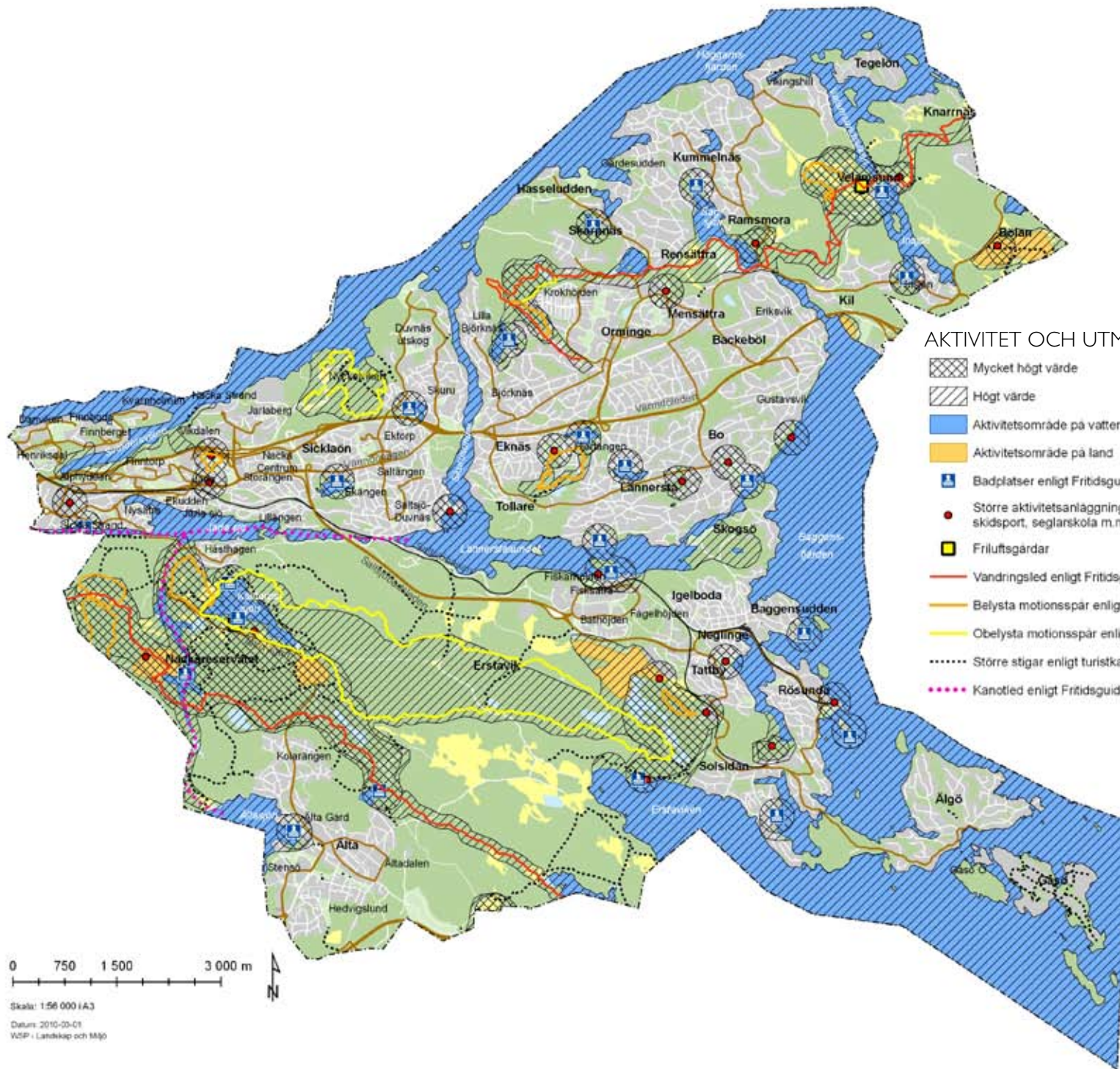

”Många människor söker äventyr och naturupplevelse och vill samtidigt mäta sin uthållighet mot naturens krafter” RTK. Bryggorna ligger tätt i Nacka och aktiviteter till havs lockar många Nackabor

Motion och aktivitet i frisk luft och natursköna omgivningar ger ett mervärde och möjlighet att koppla av och gå ned i varv” RTK

Alla foton på sidan Nacka kommun

AKTIVITET OCH UTMANING

- Mycket högt värde
- Högt värde
- Aktivitetsområde på vatten **
- Aktivitetsområde på land
- Badplatser enligt Fritidsguiden 09/10
- Större aktivitetsanläggningar för idrott, golf skidsport, seglarskola m.m. ***
- Friluftsgårdar
- Vandringsled enligt Fritidsguiden 09/10
- Belysta motionsspår enligt Fritidsguiden 09/10 ****
- Obelysta motionsspår enligt Fritidsguiden 09/10
- Större stigar enligt turistkartan ****
- Kanotled enligt Fritidsguiden 09/10

** Hav och sjöar med arrangerade kommunala badplatser, plogade skridskobanor och bättrv. Fiske omfattas ej.

*** Fler vatten- och båtanknutna aktivitetsanläggningar redovisas i Kustplanen.

**** Kompletterat med stigar/ belysta spår i norra delen av Nackareservatet.

0 750 1 500 3 000 m

Skala: 1:50 000 (A3)

Datum: 2010-03-01

WSP | Landskap och Miljö

Upplevelsevärde 7. Service och samvaro

Friluftsgårdar respektive andra anläggningar med servering eller allmän service utgör kärnan i upplevelsevärdet. I anslutning till dessa erbjuds god service i form av toaletter och servering, information om kringliggande natur- och kulturvärden, spår och leder samt i vissa fall dusch- och omklädningsrum, uthyrning av kanoter, cyklar mm. Även mindre servicefunktioner som parkeringar, informationstavlor, toaletter mm har medtagits.

Mycket högt värde

Friluftsgårdar eller andra rekreationsanläggningar med servering med 500 m radie ges mycket högt värde.

Exempel: Hellasgården, Nyckelvikens, Velamsund, Drevinge, Vinterstadion i Solsidan, Boo gård

Högt värde:

Högt värde anges för närmiljö kring friluftsgård eller rekreationscentra med 1 km radie. Kring övriga serviceanläggningar gäller 500 m och kring service som information, parkering, anlagda grillplatser mm har angetts 250 m.

Exempel: Diverse parkeringsplatser

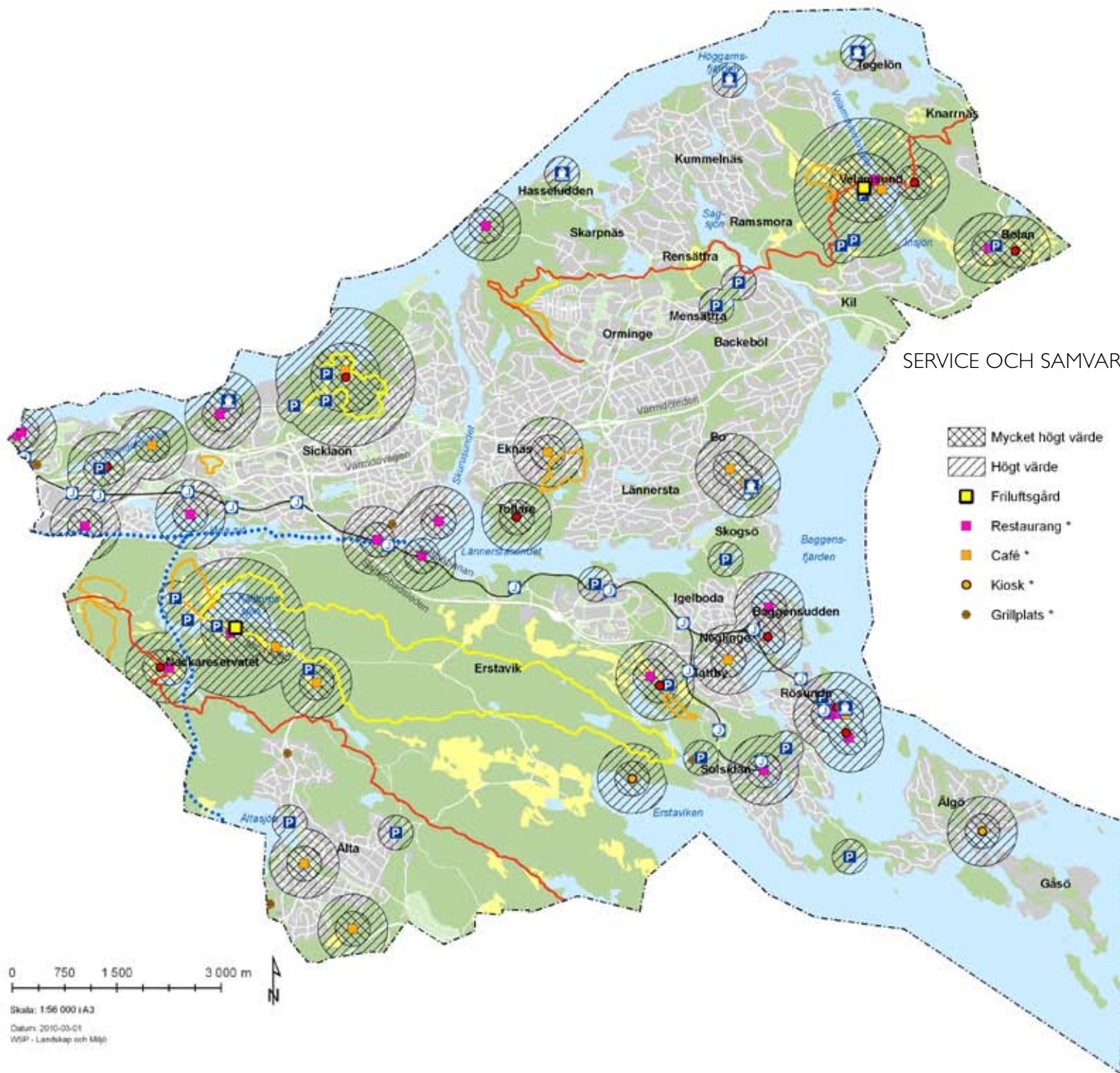
Anm: Kring Saltsjöbaden finns ett flertal parkeringsplatser, spårbundna kollektivtrafikstationer och serviceanläggningar vilket ger en koncentration av höga eller mycket höga värden.

God tillgänglighet och tillgång till service och information är en förutsättning för många att kunna ta sig ut i naturen. Nyckelvikens är ett av kommunens mest kända och lättillgängliga utflyktsmål. Ovan parkering vid Nyckelvikens

Den plogade isbanan på Källtorpsjön är mycket populär Foto Nacka kommun

* Enligt Nacka kommuns register feb 2010
 ** Enligt Waxholmsbolagets hemsida februari 2010.
 *** Golfklubb, vandrarhem, serveringar etc.
 **** Enligt Fritidsguiden 09/10

0 750 1500 3000 m
 Skala: 1:56 000 i A3
 Datum: 2010-03-01
 WSP - Landskap och Miljö

4.3.2 Upplevelsevärden i den bostadsnära grönstruktur

Upplevelsevärde 8. Bostadsnära natur- och park

Människor söker olika upplevelser även i vardagsnatur och andra grönområden nära bostaden. Behovet av olika miljöer växlar över tiden och mellan olika brukargrupper. Därför är en variation av miljöer är eftersträvansvärt. I Nacka finns många små naturområden sparade mellan och i kanten på bebyggelseområden. Ofta är det berg med hällmarksskog eller blandskog. Områden som kan användas för lek, kortare promenader, hundrastning, få utblick och kanske titta på solnedgången. Ibland har naturens lek kompletterats med gungor, sandlåda o dyl. Inom kommunen finns också ett antal gräsparker och då ofta med lekutrustning. Dessa olika bostadsnära grönområden erbjuder olika typer av upplevelser. Därför görs en skillnad i huvudkaraktär mellan bostadsnära natur och anlagda parker som domineras av gräs, här kallade gräsparker.

En bra park ska innehålla både möjlighet till aktiviteter och till vila i rofyllda och avstressande miljöer. Det är viktigt att urskilja dessa två kvaliteter då delvis utgör varandras motsatser och ibland kan innebära konflikter. Det är t.ex. mindre lämpligt att förlägga frekvent nyttjade idrottsytor intill skogsområden eller parker där rofylldhet är den stora kvalitén. Inom den bostadsnära naturen respektive gräsparken görs därför en åtskillnad mellan miljöer för aktivitet och miljöer för rofylldhet. Observera att även rofyllda miljöer används som sociala mötesplatser. En miljö med iordningställda picknickplatser och papperskorgar har betecknats 8a, (bostadsnära aktivitetsytor), liksom riktigt välkända och populära utsiktsberg. I övrigt har utsiktsberg betecknats som 8b (bostadsnära rofylldhet) vilket inte hindrar att de frekvent nyttjas för dagislek, utflykter, picknick och för att titta på solnedgången.

8a) Rörelse, aktivitet, lek och fest

Förväntningar

Lek, samvaro, motion, sport, fest och nöje nära bostaden

Aktivitet

Lek, samvaro, motion, sport, nöje, picknick

Störning

Bristande underhåll, nedskräpning

8b) Rofylldhet -

Förväntningar

Ostördhet, tystnad, möjlighet till återhämtning, upplevelse av historiska miljöer och/eller naturupplevelser nära bostaden

Aktivitet

Vila, inspiration, dagdrömmeri, picknick, odling

Störning

Buller, nedskräpning, otrygghet, andra aktiviteter som upplevs störande, bristande skötsel av bebyggelse och parker

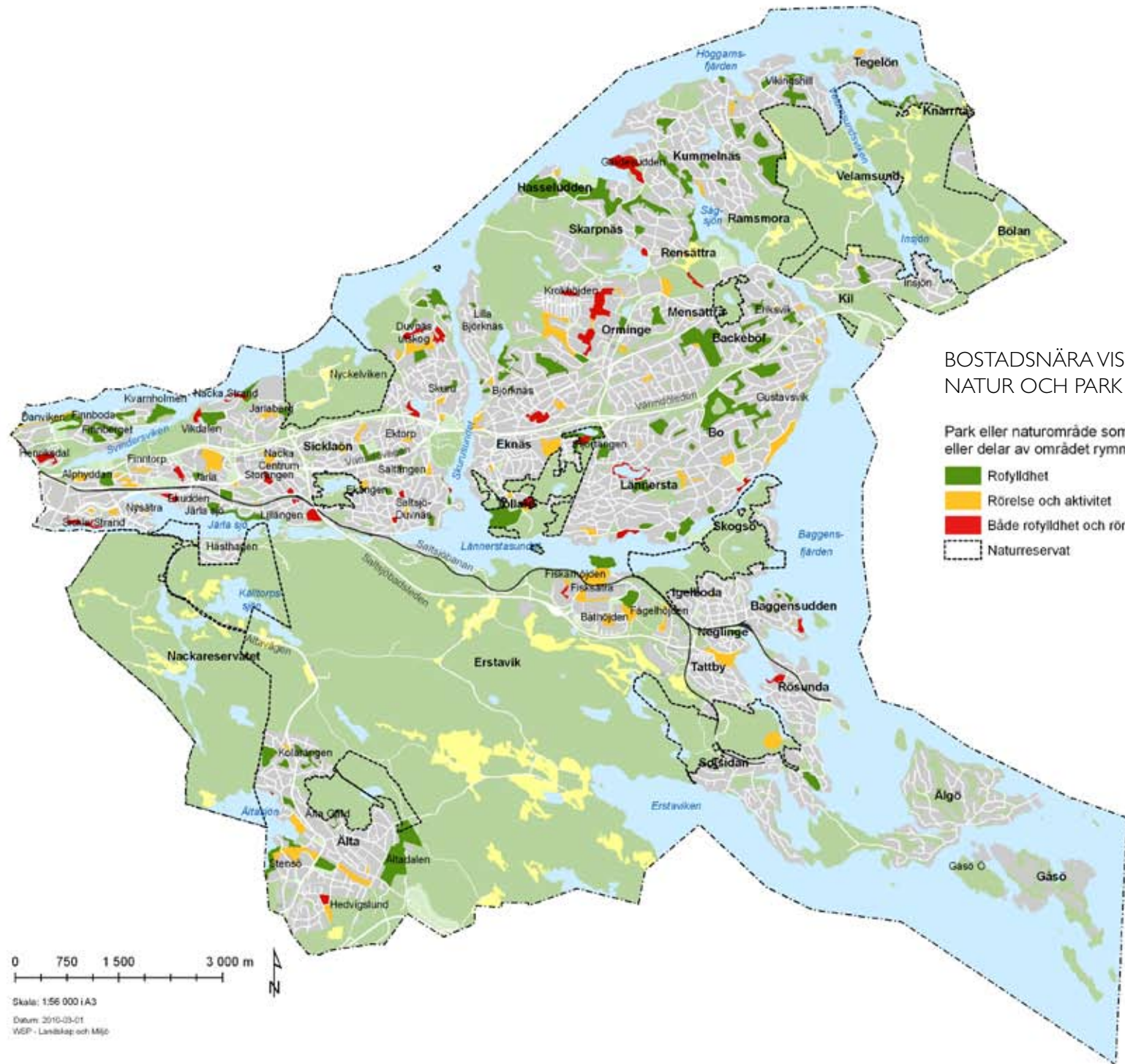

Lek och aktivitet uppskattas...

men också lugna platser i närnaturen

BOSTADSNÄRA VISTELSEYTOR -
NATUR OCH PARK

Park eller naturområde som i hela eller delar av området rymmer:

- Rofyllighet
- Rörelse och aktivitet
- Både rofyllighet och rörelse/aktivitet
- Naturreservat

0 750 1500 3000 m

Skala: 1:56 000 i A3
Datum: 2010-03-01
WEP - Landskap och Miljö

Upplevelsevärde 9. Bostadsnära promenad och rörelsestråk

Promenader är vår vanligaste uteaktivitet. Vi promenerar med hunden, tar en kvällspromenad, går till jobbet, till affären eller bara för att vi gillar att gå. Trevliga, trygga och vackra stråk att promenera i får fler att röra sig ute. Undersökningar tyder på att attraktiva parker och promenadstråk nära hemmet inspirerar till längre turer ut i skog och mark (ref. 2).

I Nacka finns många villaområden med mycket grönska, slingrande gator och trevliga hus att titta på. De fungerar på sätt och vis som en stor kulturpark. Exempel är Storängen och Lillängen. Vi har därför också tagit med villapromenaden som ett upplevelsevärde. Efter studier av flygbilder och kartering av andelen vegetation inom respektive stadsdel samt jämförelse med upplevelsen inom olika villaområden har bedömning gjorts att områden med mer än 60% täckningsgrad av vegetation motsvarar upplevelsevärde 9a. Det finns också smala stråk av park eller natur längs gång- och cykelvägar, frekventerade stigar mm. Dessa grönstråk har betecknats 9b för naturstråk och 9c för stråk genom gräsparker.

9a) Villapromenaden

Förväntningar

En stunds avkoppling, lugn miljö

Aktivitet

”Vardagspromenad/transport” mellan förskola-skola-service-arbete-hem, gå ut med hunden, kvällspromenad

Störning

Biltrafik, avsaknad av ”slingor”,

Äldre villaområden är trevliga att promenera igenom

Småskaliga gator och trädgårdar med stora tomter ger parkkänsla. Här Birkavägen

VILLAPROMENADEN, ex Sicklaön

9b) Gröna rörelsestråk - natur

Förväntningar

En stunds avkoppling, bilfritt/få bilar, lättframkomligt till fots eller på cykel. Upplevelse av träd, fåglar, lite natur längs vägen.

Aktivitet

”Vardagspromenad/transport” mellan förskola-skola-service-arbete-hem, gå ut med hunden, kvällspromenad

Störning

Dagtid

Nedskräpning, igenväxning, bristande underhåll

Kvällar och nätter

Dåligt upplyst, nedskräpning, bristande underhåll

9c) Gröna rörelsestråk - gräspark

Förväntningar

En stunds avkoppling, bilfritt/få bilar, lättframkomligt till fots eller på cykel

Aktivitet

”Vardagspromenad/transport” mellan förskola-skola-service-arbete-hem, gå ut med hunden, kvällspromenad

Störning

Dagtid

Nedskräpning, bristande underhåll

Kvällar och nätter

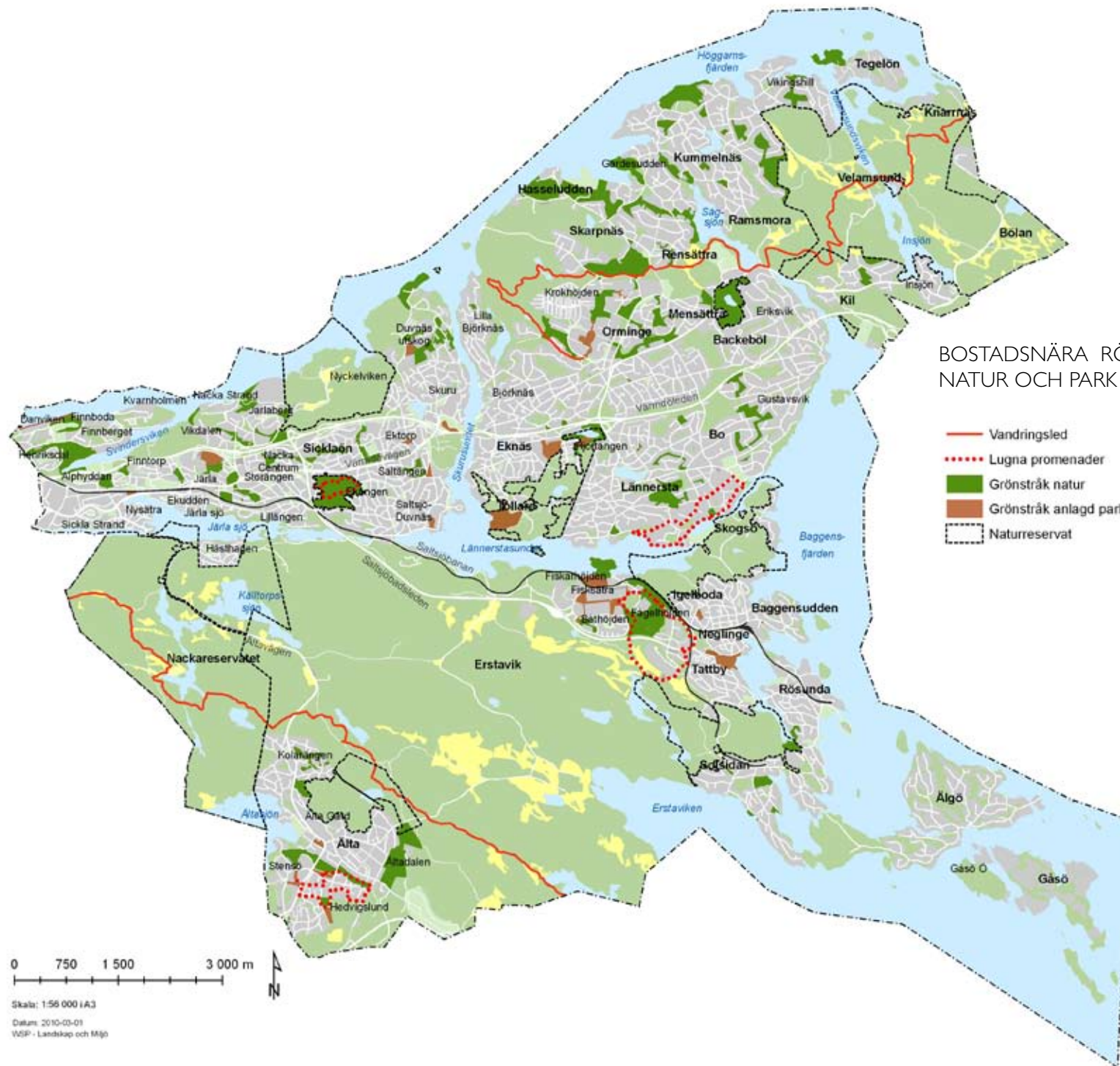
Dåligt upplyst, nedskräpning, bristande underhåll

Naturstråk

Gräspark

Upplevelsevärde 10. Strandpromenad och vattenkontakt

Inom skärgårdskommunen Nacka erbjuder närhet till vatten och stränder en särskild attraktion. Att kunna vandra längs vattnet erbjuder andra upplevelser än längs villagator och grönstråk och upplevs mycket attraktivt. Strandpromenaden har därför getts ett eget upplevelsevärde, nr 10.

Förväntningar

Flanera/ströva längs vatten, utsikt, känsla av frihet

Aktivitet

Promenad, bad, picknick, njuta av utsikt

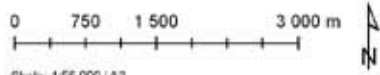
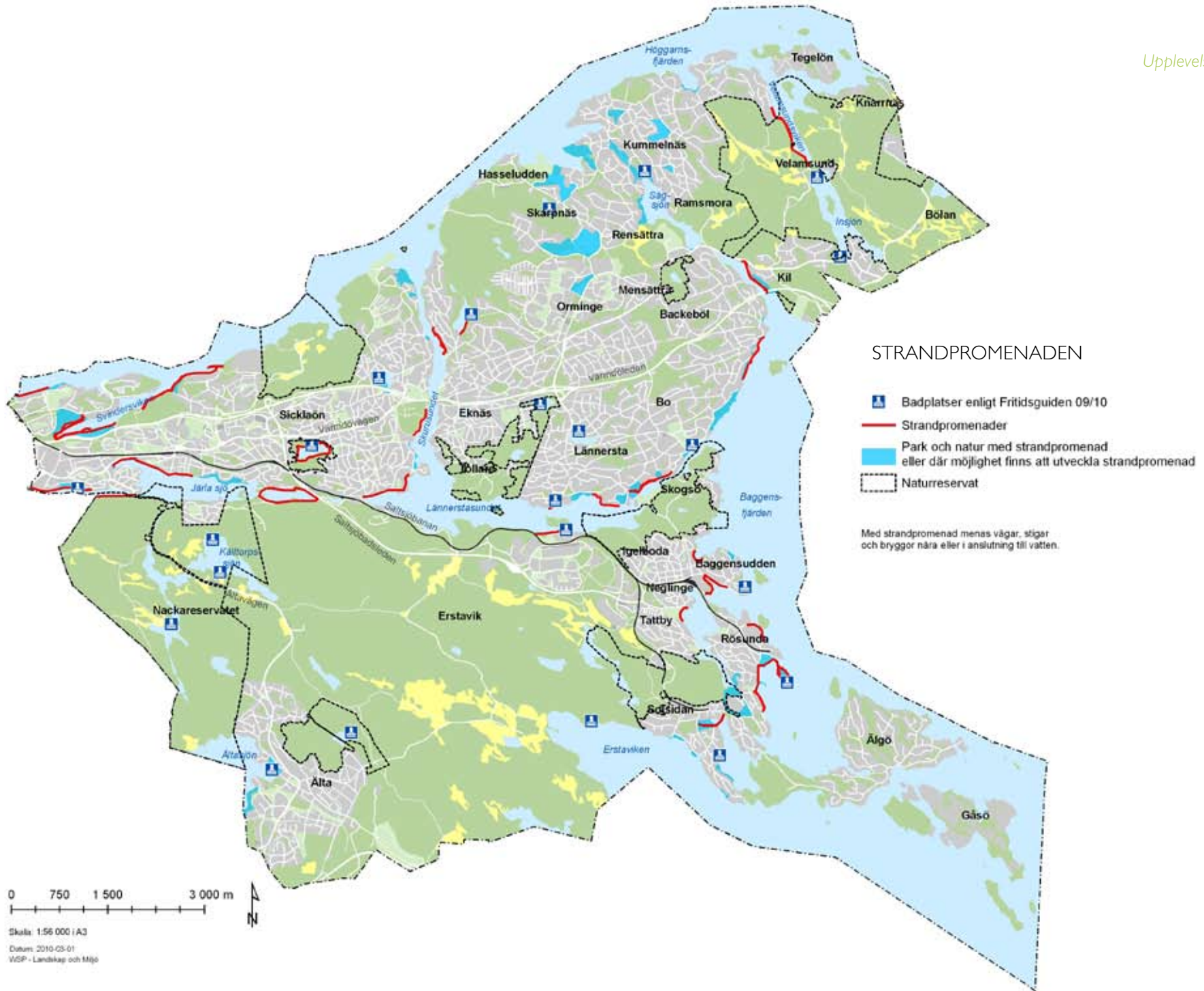
Störning

Svårframkomligt, privata tomter, nedskräpning, verksamheter som skapar otrygghet

Foto Nacka kommun

Vissa strandpartier kan också nyttjas för fiske

Skala: 1:56 000 | A3
 Datum: 2010-05-01
 WSP - Landskap och Miljö

4.4 Värdeäthet och klassificering av rekreativ grönstruktur

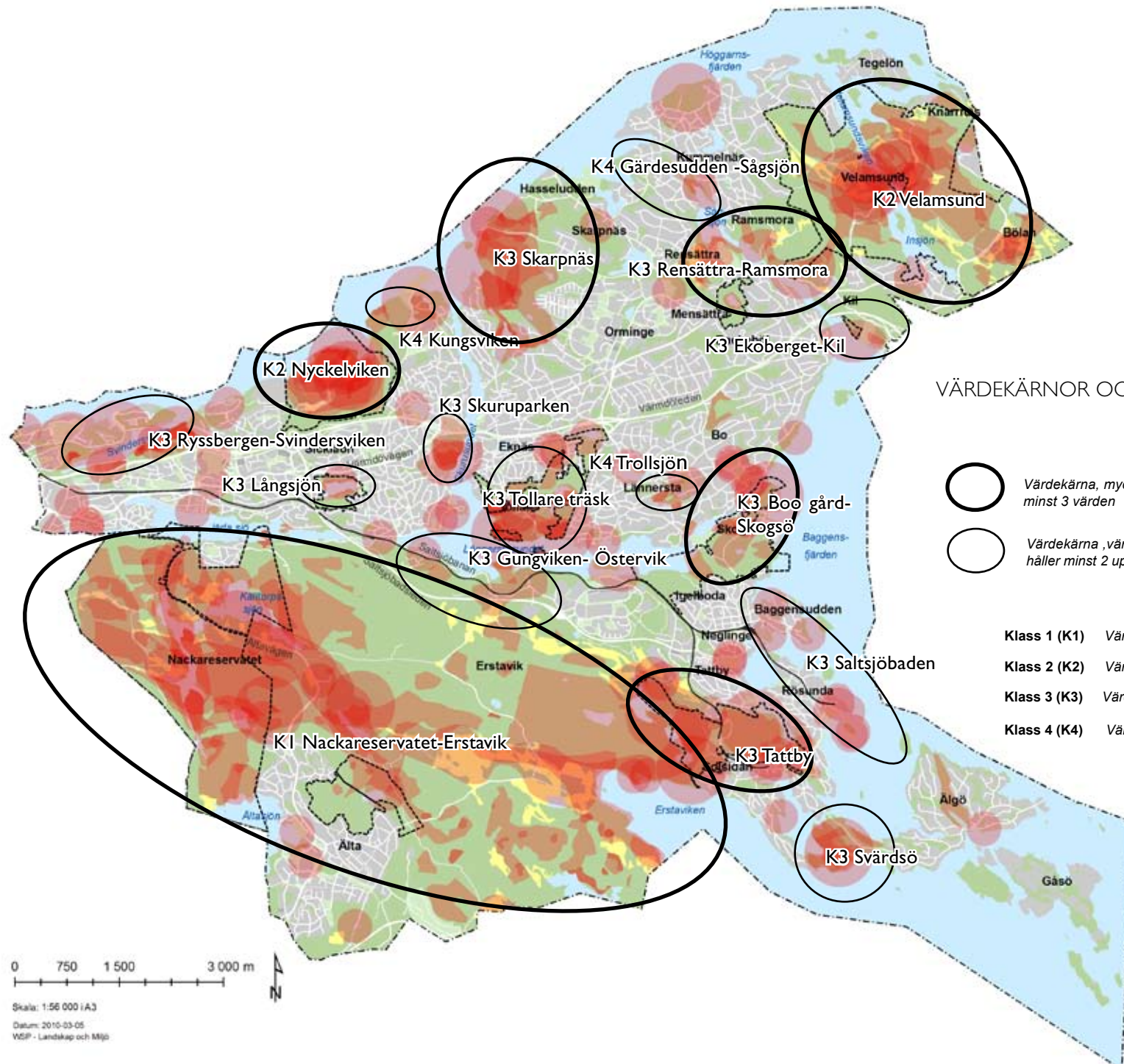
De mest uppskattade miljöerna är ofta de som erbjuder många olika upplevelsevärden (ref. 2,16,18). I Nacka finns flera sådana områden. Dessa fungerar som utflyktsområden och attraherar fler än närmast boende. De kan betraktas som värdekärnor för rekreation. Flera områden ligger i de gröna kilarna men det är angeläget att även lyfta fram några värdekärnor utanför kilstrukturen som t.ex Tollare, Ryssbergen-Svinderviken, Trollsjön och Skuruparken.

Nackas grönområden har utifrån rekreativa värden klassificerats i fem klasser där klass 1 (riksintresse) och klass 2 (regionalt intresse) är de mest värdefulla. Här återfinns landskap och natur- och kulturmiljöer av högsta värde och som erbjuder unika och/eller många upplevelser. Andra för kommunen viktiga områden utgör klass 3 medan klass 4 avser alla lokalt mycket värdefulla områden. Här återfinns parker och bostadsnära skogar av karaktär vardagsnatur. Klass 4 är övriga grönytor av betydelse i stadsmiljön. Redovisas inte här.

Denna gradering ska ses som ett försök att lyfta fram de mest värdefulla områdena inom kommunen och visa på vilka värden kommunen har att förvalta för kommande generationer och för att utveckla en attraktiv, hållbar grönstruktur.

Närhet (avstånd mellan bostad och grönområde) har en avgörande betydelse för att vi ska använda grönområden. Det gäller inte minst barn och gamla. Det innebär att klass 4 och klass 5-områden ofta är mycket värdefulla lokalt och det är viktigt att i fördjupade analyser ta till vara och utveckla dessa miljöer, se även kap.3 och 6.

VÄRDEKÄRNOR OCH VÄRDETÄTHET,

- Värdekärna, mycket värdefullt område, innehåller minst 3 värden
- Värdekärna, värdefullt område, innehåller minst 2 upplevelsevärden

- Klass 1 (K1)** Värdekärna av nationellt värde
- Klass 2 (K2)** Värdekärna av regionalt värde
- Klass 3 (K3)** Värdekärna av kommunalt värde
- Klass 4 (K4)** Värdekärna av lokalt värde

Värdetäthet för mycket höga upplevelsevärden

- 1 upplevelsevärde
- 2 upplevelsevärden
- 3 eller fler upplevelsevärden

0 750 1500 3000 m

Skala: 1:56 000 i A3
 Datum: 2010-03-05
 WSP - Landskap och Miljö

5 KVALITETER, BRISTER OCH HOT

5.1 Övergripande grönstrukturen

Grönstrukturens uppbyggnad

Grönstrukturens uppbyggnad varierar stort mellan 1960- och 1970-talets medvetet planerade struktur, med sammanhängande parkstråk och trafikseparerade gång- och cykelvägar, och Nackas många villakvarter med slingrande gator och spridda grönlättar. I stadsdelar som Orminge och Fisksätra finns större parkområden för lek och aktivitet, parkområden som kan betecknas som kommunalparsparker. Inom Henriksdalsberget, Alphyddan dominerar istället parker med lekfunktioner inne i själva bostadsområdet. Omgivande skogssluttningar kan här fungera för naturlek, hundrastning och som naturpromenad. I kommunens centrala delar är dessa ofta starkt bullerstörda.

I äldre villaområden som Storängen och Saltsjö Duvnäs finns flera små parker. En park för bollspel, en för lek och en för samvaro. Även i nya förtättningsområden, t.ex Kummelnäs är grönstrukturen mer splittrad med funktionerna uppdelade på flera mindre grönytor.

Splittrad struktur – barriärer

Nackas rekreativa grönstruktur präglas i hög grad av sprickdalslandskapet och bebyggelsestrukturer i åtskilda enklaver. Inom Nacka tenderar man att använda det grönområde som ligger närmast. Kommunens struktur skapar enklaver kringgärdade av mer eller mindre svårforcerade barriärer i form av vatten, bergsbranter, trafikleder och Saltsjöbanan. Man rör sig i första hand inom sin ”enklav” eller till attraktiva grönområden i intilliggande kommunal.

Det upplevs avigt att åka från Kummelnäs till Erstavik. Något förenklat kan man antagligen förutsätta att boende inom Sicklahalvön framförallt använder Nyckelviken, Svindersviksområdet och Nackareservatet. Fisk-

sätrabor gör utflykter i Skogsö och Erstavik. Saltsjöbadsbor i Tattby, Erstavik och på Svärdsö medan boende i kommunens nordöstra delar vandrar i Velamsund eller tar sig ut på Värmdö. För boende i Rensättra och Boo är Skarpnäs det närmaste större skogsområdet. Boende i Älta nyttjar Nackareservatet och även Flatenområdet. Dåliga samband och långa avstånd innebär också att många använder bil även för kortare transporter. Ligger ett grönområde längre bort än 1 km tar många bil för att komma dit (ref 17).

Grönstrukturen har kategoriserats och grupperats enligt de gröna begrepp som beskrivs på sid 13-15.

5.2 Kvaliteter

Nackas stora rekreativa kvaliteter är utan tvekan skärgården, sjöarna samt tillgången på äldre, mer orörd skog, dramatiska landformer med vida utblickar och stor variation av natur- och kulturmiljöer.

Inom kommunen finns två av Stockholms regionala gröna kilar, Nacka-Värmdökilen längs den norra kusten och Tyrestakilen som omfattar Erstaviksområdet och Nackareservatet. Inom dessa kilar ryms kommunens mest värdefulla grönområden.

Kommunen har skyddat stora delar av den mest värdefulla naturen i 10 naturreservat. Reservatsbildning pågår för ytterligare tre till fyra områden. Inom kommunen finns också tre välkända och på många sätt välfungerande rekreations- och friluftsanläggningar; Nyckelviken, Velamsund och Hellasgården.

De flesta av kommunens invånare har nära till skog och natur och inom kommunen driver många aktiva föreningar och klubbar verksamheter av olika slag. Speciellt för Nacka är alla aktiviteter knutna till vatten, sommar som vinter. Badplatser finns vid många sjöar och längs kusten. Längs Nackas flikiga kust ligger bryggorna tätt och många Nackabor har tillgång till båt. Ett flertal motionsspår, leder och strandpromenader ger på många håll god tillgänglighet till den bostadsnära naturen. I de flesta kommundelar finns iordningställda tillgänglighetsanpassade s.k. lugna promenader. Lättillgänglig information om naturreservat, anläggningar, spår och leder finns på kommunens hemsida.

Under senare år har en upprustning skett av flera lekplatser och parker t.ex Orminge parkstråk. Även kulturmiljöer har rustats som t.ex parken vid Settervallska villan i Finntorp.

Havsbad. Erstaviksbadet är kommunens mest välkända havsbad

Kulturparker. Nyckelviken är Nackas gemensamma stadspark och evenemangspark. En motsvarighet till Djurgården i Stockholm. Här finns både natur- och kulturlandskapet, blomsteranläggningar, djur och café

Vidsträckt utsikt

Spännande lekmiljöer

Evenemang och festligheter här valborgseld vid Nyckelviken

Ensamhet, ostördhet

Naturupplevelser och årstidsväxlingar

5.3 Brister och behov av åtgärder

Trafikbuller utomhus, otrygga och skräpiga passager av trafikleder, splittrad struktur med bristande samband mellan olika kommundelar, tråkiga, trafikfarliga miljöer längs kommunens huvudgator (med få säkra övergångsställen) samt bitvis oframkomliga stränder utgör de största bristerna i grönstrukturen.

Brist på tysta områden

Trafiken i och genom Nacka ökar och bullerstörningar är ett växande problem. Trafiklederna i Nacka ligger högt och ljudet sprider sig över stora områden. Topografi och väderförhållanden spelar stor roll för bullerspridning utomhus och många grönområden inom kommunen har bullernivåer som innebär ett tydligt trafikbrus. Tysta områden utan trafikbrus eller där detta är mycket svagt finns endast inom några få områden som t.ex Skarpnäs, delar av Erstavik och lokalt där terrängen ger bulleravskärmning. Värdet av tysta områden utomhus måste uppmärksammas tydligare i planeringen så att kommunens grönområden kan erbjuda avkopplande och avstressande miljöer.

Otrygghet och dålig miljö längs trafikleder och vid vägportar

Trafikleder och Saltsjöbanan bildar tydliga barriärer genom kommunen. Trots att det finns förhållandevis många vägportar och gångtunnlar upplevs de ofta otillgängliga och otrygga vilket i praktiken innebär att de kanske inte används och det verkliga avståndet t.ex ut i naturen blir långt. Gångbroar är generellt bättre än gångtunnlar.

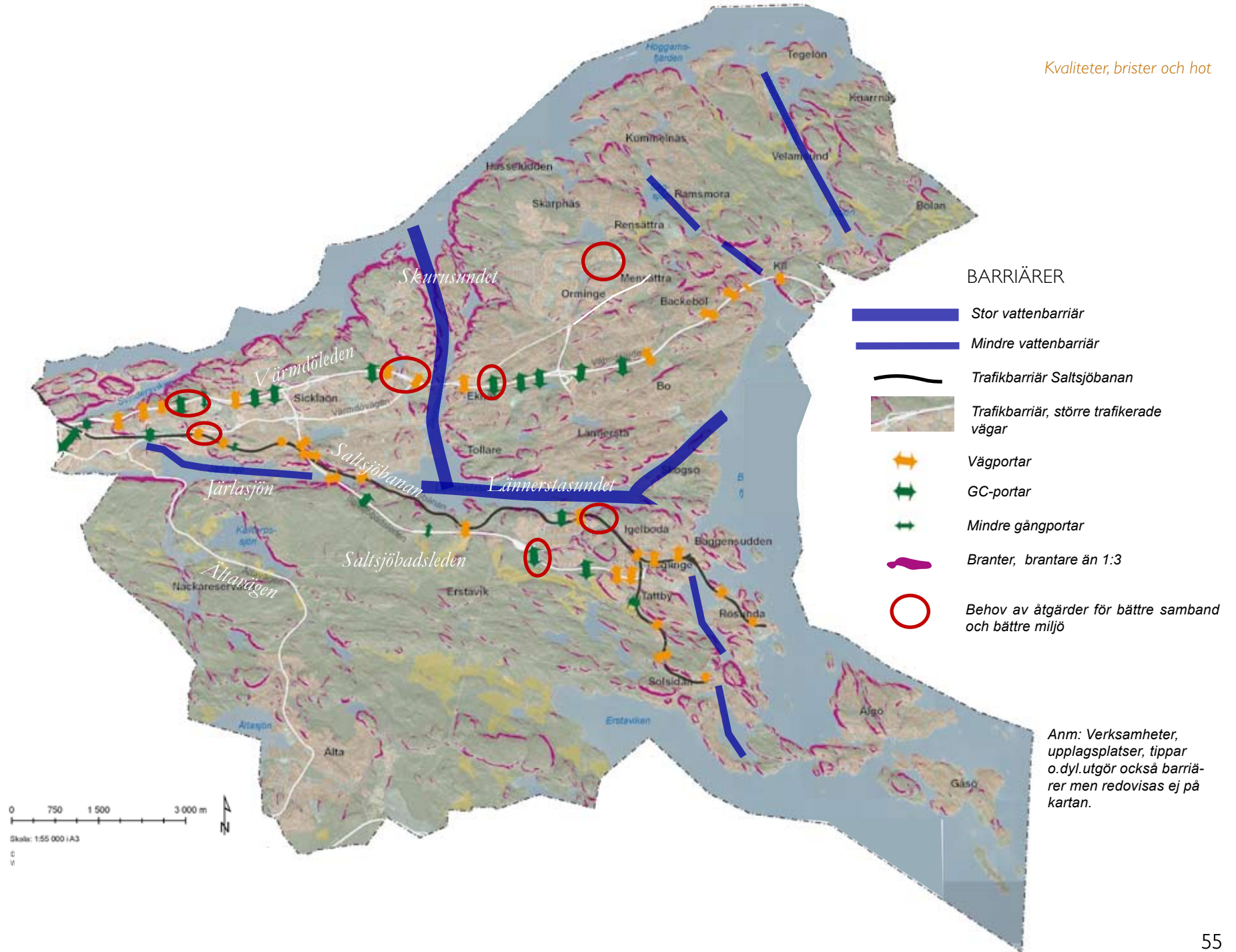
Det regionala cykelstråket följer de större vägarna. Alternativa sammanhängande cykelstråk längs lugnare gator, stränder och naturområden saknas till stor del. Det finns också brister i miljön längs en del gång- och cykelstråk, främst i anslutning till trafikleder och större vägar, där det är bullrigt, ogestaltat och ödsligt.

Värmdöleden, kommunens största trafikled. Många otrygga passager

TVå alternativ för att ta sig mellan Ektorp-Skuruparken och Solsunda -Duvnäs utskog

Exempel på bristområden och behov av åtgärder

Värmdöleden har många vägportar som är trånga, långa och där belysningen fungerar dåligt. Värmdöleden mellan Ektorp och Solsunda utgör ett exempel. Ett annat exempel är västra Fisksätra där GC-stråket mellan Fisksätra och Erstavik löper under flera breda vägar i trånga och ottrygga miljöer.

Miljön längs Värmdövägen är ofta lite ödslig och enformig. I Boo kantas Värmdövägen av industrier. Vid Björknäs finns få övergångsställen vilket innebär att vägen har tydlig barriäreffekt för skolbarn.

Kopplingarna mellan södra och norra Ektorp är otydliga. Övergångsställen saknas på välfrekventerade ställen och byggnader blockerar välanvända gångstråk. Många passerar t.ex. genom ett parkeringsgarage för att komma mellan Eidervägen och Gamla Landsvägen!

Längs Saltsjöbadsleden finns endast ett fåtal passager. Här löper också Saltsjöbanan långa sträckor utan möjlighet till trafiksäkra passager och spåret utgör en tydlig barriär mellan Fisksätra-Fågelhöjden och Skogsö naturreservat samt mot Lännerstasunden. I samband med planering för Igelbodadepån bör tas ett helhetsgrepp för att bryta barriärer och förbättra samband och stråk t.ex. mellan Skogsö och Tattby.

Kopplingarna mellan Nacka centrum både mot Ryssbergen och Jarla-berg samt mot Järlö sjö har idag stora brister. Här pågår arbete med en fördjupad översiktsplan som bland annat syftar till att förbättra grönsstruktur och samband inom området.

Det har inte varit möjligt att i detta arbete genomföra en heltäckande inventering. På kartan s. 55 redovisas ett urval platser där åtgärder behövs.

Välfrekventerad passage genom garaget i Ektorp

Otrygg miljö vid Bastusjön, åtgärder planeras

Andra brister i grönstrukturen

Det finns parkmiljöer och stråk i Nacka med stora kvaliteter som trots detta inte nyttjas särskilt mycket. Det kan bero på att de är svåra att nå, att vägen dit är otydlig, otrygg eller upplevs privat, att framkomligheten är dålig, eller att det saknas information och skyltning.

Orienterbarhet - information

Kommunens uppsplittrade gatunät är svårorienterat med många återvändsgränder. Det kan vara svårt att hitta det trevligaste promenadstråket eller vägen ut i naturen. Skyltning, information och tydligare ”gröna portar” behöver utvecklas.

Otydliga grönstråk och samband

Nacka har många villaområden med smala släpp mellan tomterna planerade som allmänt tillgängliga stråk. Otydlighet i avgränsning mellan allmän och privat mark medför att de ibland upplevs som privat mark och inte används t.ex. för passage ut i ett naturområde. Befintliga passager kan behöva skyltas. I samband med detaljplanearbetet bör frågan uppmärksammas så att tillräckligt breda och tydliga stråk lämnas mellan tomterna.

Otillgängliga och privatiserade stränder

Strandområden kommer att hanteras i Kustplanen varför denna endast berörs översiktligt i grönstrukturplanen. Nackas flikiga kustlinje innebär lång strandlinje. Bergbranter gör dock långa sträckor oframkomliga. Av de naturligt tillgängliga strandområdena är många bebyggda eller ”privatiserade” med privata och föreningsägda bryggor och markområden. Det finns dock antydning till mer eller mindre sammanhängande strandpromenader i de flesta kommundelar. Dessa behöver förbindas på ett tydligare sätt. Längs många stränder finns allmänt tillgänglig mark nedanför tomtmark. Här behöver gränser tydliggöras och allmänhetens tillträde till stränderna säkras.

Branter hindrar helt framkomlighet längs vissa stränder. Det är ofta lättare röra sig uppe på bergen

Båtupplägning och bryggor skapar otydlighet kring tillgänglighet. Är detta privat mark eller inte? Här Järlasjön

5.4 Hot och motstående intressen

Tillgång till stora naturområden med variationsrik natur, gammal skog och närheten till naturen är tre viktiga aspekter även för den rekreativa grönstrukturen. Dessa värden hotas framförallt av förtätning, när större naturområden krymper och fragmenteras och när de övergripande gröna kilarna skärs av.

Svaga samband i de gröna kilarna

Längs de gröna kilarna finns flera svaga länkar där trafikleder och bebyggelse minskat eller nästan helt skurit av kilen. De rekreativa sambanden längs kilarna är inte tydliga och kilarnas betydelse som spridningskorridorer hotas och därmed artrikedomen i de inre delarna av kilarna. I underlagsrapporten för biologisk mångfald framgår att de norra delarna av Nacka med sin flikiga struktur redan idag utgörs av åtskilda naturområden. Kontakt finns mot Värmdölandet via Velamsund, Knarnäs och Bölan.

Tyresökilen med Tyresta nationalpark, Erstavik och Nackareservatet är i stort sett avskuren av bebyggelse längs Tyresöleden. Här finns endast ett mycket svagt samband öster om Bollmora samt ett samband vid Älta mot Skrubba-Flatenområdet. Ytterligare bebyggelse i Tyresökilens svaga länkar (t.ex vid Älta) riskerar att helt skära av kilen. Skärs de gröna kilarna av hotas naturvärden och artrikedomen i de alltmer isolerade naturområdena inom Nacka. Dessa frågor hanteras mer ingående i underlagsrapporten för biologisk mångfald.

Övriga hot mot grönstrukturens upplevelsevärden

Avverkning av gammal skog, eventuell nedläggning av jordbruket vid Erstavik, nedläggning av bete vid de hagar och ängar som betas idag t.ex vid Rensättra, Slumnäs och Drevinge utgör också hot mot variationsrikedom och upplevelsemöjligheter inom den rekreativa grönstrukturen.

För den bostadsnära naturen utgörs det största hotet av förtätning, ökat buller, neddragning på skötsel och städning, igenväxning, slitage (om för lite natur ska användas av för många), och ökad otrygghet om den sociala miljön försämras.

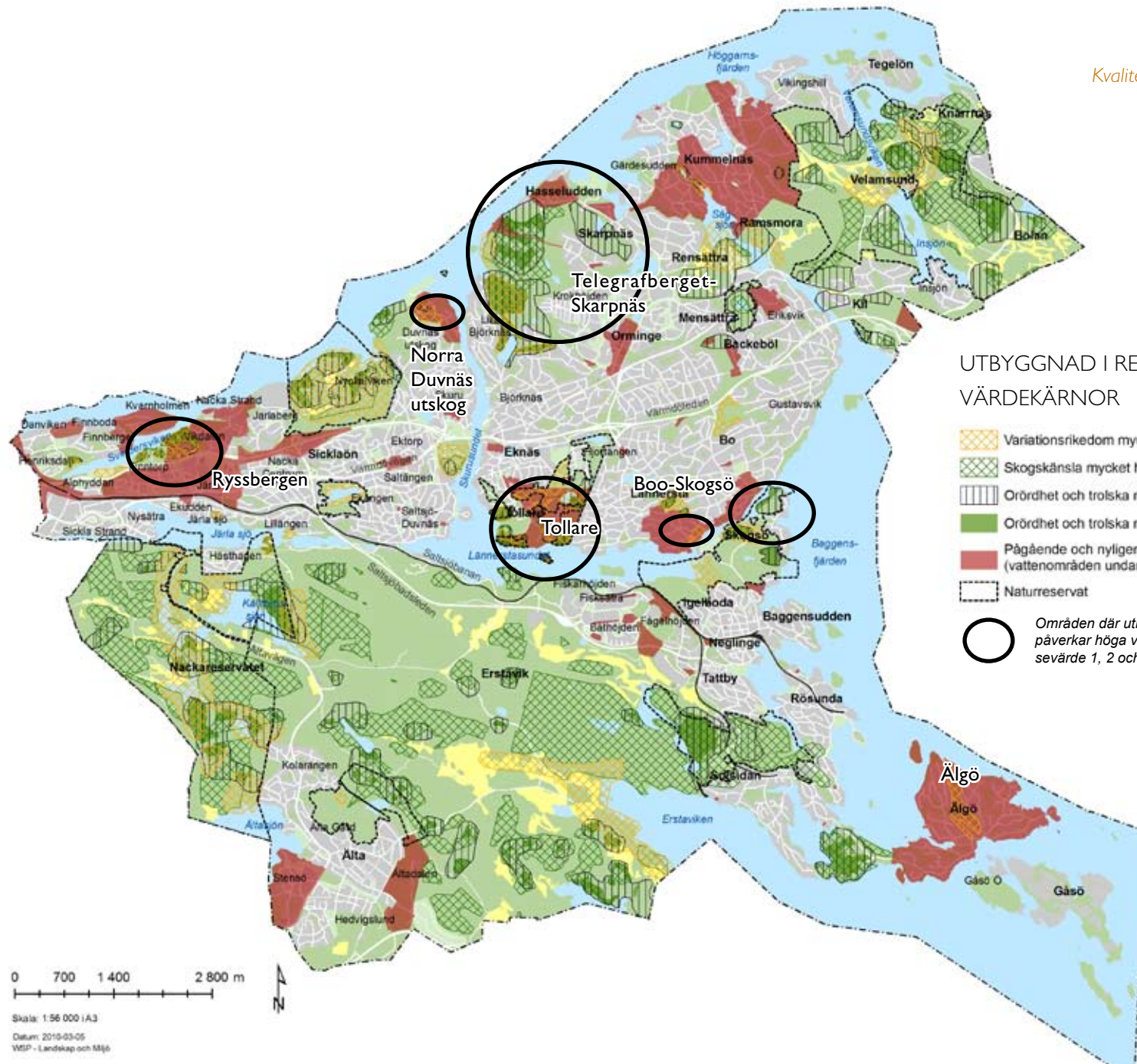
Störningar mellan brukargrupper

När grönområden minskar i storlek och allt fler ska nyttja dem försvinner vissa kvaliteter och värden många uppskattar. De mest hotade värdena i tätortsnära skogar är ostördhet, tystnad och starka naturupplevelser. Skog och vildmark förparkas när kraven ökar på tillgänglighet och trygghet. Dessa frågeställningar är viktiga att diskutera för att om möjligt söka lösningar som tillgodoser flera intressegrupper.

En störningssituation eller konflikt som är vanlig i Nackas skogar är mellan mountainbikecykling och skogsvandring/strövande. Terrängcykling sliter på stigar och fuktstråk i skogen och inom välanvända områden som t.ex Nackareservatet och Slumnäs påverkas upplevelsevärden negativt. Det finns behov av att starkare reglera terrängcykling inom de tätortsnära skogarna, t.ex genom att hänvisa till vissa banor. Inom Nacka -Erstavik skulle området kring skjutbanan kunna vara ett lämpligt område. Terrängcykling är förbjuden i naturreservaten men detta efterlevs inte. Ridning kan ge upphov till liknande störningssituationer

Längs befintliga grusvägar och skogsvägar uppstår sällan konflikter. De blir mer påtagliga i orörda skogspartier med mossar, hållmarker och gammal skog.

Förtätning och grönstruktur

Nacka är attraktivt och planering för nya bostäder pågår runt om i kommunen. Viss utbyggnad planeras inom värdekärnor för rekreation. Sammantaget innebär dessa planer en stor påverkan på upplevelsevärden knutna till naturupplevelser knutna till orörd skog, tystnad och ostördhet.

Tollare

Stora delar av Sicklaön och södra Boo är redan bebyggda. Här får kvarvarande grönområden än större betydelse som grannskapsparke-er, närskog och strövområde. Boende i södra Boo har inte tillgång till friluftsområde/strövområde av tillräcklig storlek (> 300 ha) inom sin stadsdel. Tollareområdet ligger idag på gränsen för att kallas strövområde (>100 ha, jmf s. 16). Tollareområdet inkl Tollareträsk, Tollare folkhögskola och skogen kring motionsspåret är ca 100 ha. Efter planerad utbyggnad kommer här finnas ca 75 ha naturområde kvar varav ca 20 ha utgör närskog för nya boende i Tollare. Kvarvarande berg och natur längs vattnet kommer att få mer bostadsnära karaktär. För boende inom södra Boo försvinner möjligheten till upplevelse av orörd, vild natur. Även om nya upplevelsevärden och tillgänglighet ökar nedanför det gamla pappersbruket med nya rekreativa upplevelser på bryggor och utsiktsplatser kvarstår faktum att värdefulla upplevelsekvalliter och ett strövområde försvinner i södra Boo.

Utbyggnaden i Tollare pekar på kommunens dilemma. Utbyggnad inom de värdefulla, både stora och små naturområden som finns runt om i kommunen får stora konsekvenser för de som bor runt omkring beroende på att kommundelarna är så tydligt åtskilda av vatten och av trafikleder. Det är mellan 3 och 5 km till Velamsund och 2-3 km till Skarpnäsområdet i norra Boo. För boende i södra Boo skulle möjligheten passera över till Skogsö naturreservat innebära en avsevärd förbättring av grönyttigtillgång. Detta är dock knappast genomförbart med hänsyn till den täta båttrafiken sommartid. Frågan kan vara värd att studera och olika kreativa lösningar prövas!

Skarpnäs och Telegrafberget

För den planerade utbyggnaden på Telegrafberget gäller liknande resonemang. Även om föreslagen bebyggelse till stor del ligger på redan ianspråktagen mark medför utbyggnaden mer trafik, buller och rörelse inom ett av kommunens tystaste områden och ett område med stora upplevelsevärden knutna till ostördhet, orördhet och trolska miljöer. Här sker utbyggnaden i en kommunal värdekärna för ostörd rekreation. Området närmast bebyggelsen kommer att få karaktär av närskog.

Intilliggande naturområden föreslås bli naturreservat. I förslaget till naturreservat anges att ändamålet med reservatet är att med enkla skötselåtgärder bevara områdets specifika frilufts-, natur- och kulturvärden. De naturgivna förutsättningarna ska vara rådande. En förutsättning för att bevara områdets speciella värden är att koncentrera rekreationsanläggningar för lek och aktivitet till själva bebyggelseområdet (tillskapa utrymme för detta). I övrigt kan det vara lämpligt att styra områdets nyttjande genom en zonerings i aktiva stråk och större orörda, tysta områden. Anlagda motionsspår och gångvägar samt belysning i skogen bör undvikas helt.

Planprogram håller också på att tas fram för Hasseludden. Här prövas en bebyggelse med ca 50 småhus.

Ryssbergen

Samma resonemang som ovan gäller för Ryssbergen där endast den mest värdefulla barrnatturskogen kommer att bli kvar om bebyggelse sker norr om Värmdöleden. Slitaget riskerar att förstöra områdets upplevelsevärde. Här krävs speciella åtgärder och tydlig styrning av områdets nyttjande.

Skarpnäs, en värdekärna för rekreation knutna till tystnad, ostördbet och vildmark

Förtätning av gles villaområden

Idag sker fortlöpande en förtätning av kommunens äldre stug- och villaområden. Här finns sällan plats för större parker eller sammanhängande grönstråk. Det är dock viktigt att de små grönområden som fortfarande finns insprängda i kommunens villaområden inte byggs bort utan kan bevaras obebyggda för lek, samvaro och som variation inom villapromenaden. Genom att planera utifrån befintliga värden med badplats, gemensam festplats, utsiktsberg m.m. finns ofta möjlighet att tillskapa en attraktiv väl fungerande grönstruktur (Kummelnäs).

Som exempel kan nämnas Kungsviken och norra delen av Duvnäs utskog där planering pågår. Här finns några mycket "vilda" skogshöjder/utsiktsberg som inte bör bebyggas utan inordnas i en attraktiv grönstruktur. Möjlighet finns också att tillskapa vandringsstråk och utveckla vissa strandpromenader längs vattnet.

Små semesterstugor tillhörande stiftelsen Anna Visborgs minne. Området sett från utsiktsberg i norra delen av Duvnäs utskog.

Badplatsen vid Sägsjön. Värdefull del av grönstrukturen när Kummelnäs förtätas men också större krav på underhåll och skötsel.

Okänsligt placerad ny bebyggelse vid Grävlingensberg som på ett olyckligt sätt påverkat områdets kultur- och naturmiljö

6 MÅL OCH RIKTLINJER FÖR DEN REKREATIVA GRÖNSTRUKTUREN

Naturen är en del av vår livsmiljö och utgör en grund för vår hälsa och vår välfärd. Många av Nackas invånare har en god och nära tillgång till attraktiva naturområden. I anslutning till de flesta bostadsområden finns natur att vandra i och tillgång till motionsspår, leder och s.k. Lugna promenader. Grönstrukturen i Nacka används till stor del lokalt dvs. av närboende. Trafikleder, Saltsjöbanan och vattenrummen utgör barriärer som begränsar möjligheten röra sig fritt mellan kommunens olika delar.

I den urbaniseringsprocess som pågår i Nacka är det en stor utmaning att säkra tillgången till natur, parker och promenadstråk. Det är också viktigt att öka tillgängligheten till den bostadsnära naturen och skapa nya attraktiva parker som stimulerar till möten och aktivitet. Fler ska lockas till utevistelse och inom Nackas grönstruktur ska ges möjlighet till rekreation och lek för alla åldrar och grupper i samhället.

Nackas stora kvalitet är kombinationen av närhet till storstaden och närhet till skärgård, hav och ostörd natur. Gammal vild skog och en levande landsbygd är två för storstaden unika miljöer som fortfarande kan upplevas i Nacka. Kommunen ska verka för att dessa miljöer bevaras för framtiden.

6.1 Förslag till rekreativa mål

MÅL 1

EN VARIATIONSRIK GRÖNSTRUKTUR AV HÖG KVALITET

En väl fungerande grönstruktur i anslutning till bostaden är en förutsättning för god folkhälsa. Nackas rika tillgång på fina strövområden, bostadsnära natur och parker ska värnas och utvecklas. En artrik och varierad naturmiljö signalerar om mycket höga rekreativa värden och visar att Nacka erbjuder en hög livskvalitet

- Nackas värdefulla naturområden, kulturlandskap och gröna samband ska värnas och skyddas
- I Nacka ska finnas en variation av olika naturområden. Inom alla kommundelar ska finnas både grönområden som erbjuder upplevelse av orörd, vild natur och grönområden med olika anläggningar för rekreation
- Strandpromenader och moderna parker av hög kvalitet ska utvecklas när kommunen växer. Nya parker ska utformas som sociala mötesplatser av hög kvalitet med utrymme både för aktiviteter och lugna rofyllda miljöer. God tillgänglighet, trygghet och hög kvalitet både på gestaltning och skötsel ska präglade den bostadsnära grönstrukturen.

MÅL 2

TILLGÅNG OCH TILLGÄNGLIGHET TILL PARKER OCH BOSTADSNÄRA NATUR SKALL VARA GOD I ALLA KOMMUNDELAR

Nackas invånare ska ha nära till en sammanhängande attraktiv och upplevelserik grönstruktur som innehåller både anlagda parker och natur.

- Vid förtätning och nybyggnation ska Grönstrukturplanens riktlinjer för grönstruktur tillämpas.
- Natur och/eller ändamålsenliga parkområden ska finnas i anslutning till skolor, daghem och äldreboende
- Tillgänglighet till naturen ska förbättras genom tydlig information, utveckling av attraktiva grönstråk och ”skogsentréer”, god kollektivtrafikanslutning och/eller parkeringsmöjligheter.

MÅL 3

EN SAMMANHÄNGANDE REKREATIV GRÖNSTRUKTUR SKA UTVECKLAS

Nacka har en splittrad struktur där vatten, trafikleder, spår och bebyggelse bildar starka barriärer mellan olika stadsdelar och mellan bostäder och grönområden. Grönstrukturen mellan olika kommundelar och mellan bostäder och större naturområden ska förbättras. Barriäreffekter av vägar, spår, bebyggelse mm ska minska på sikt.

- Sambanden inom de gröna kilarna ska bevaras och stärkas
- Landskapsbroar och ekodukter utvecklas där så är möjligt för att därigenom förbättra både den ekologiska och rekreativa strukturen
- I övrigt anläggs nya gångbroar och gångtunnlar där samband behöver förbättras
- Gångportar och broar med anslutande miljöer ska vara trevliga och trygga.
- Ett program för upprustning av befintliga anläggningar tas fram.

MÅL 4

VÄRNA TYSTA OMRÅDEN

Buller är ett växande folkhälsoproblem. Det gäller främst boendemiljö men behovet av återhämtning i tysta områden ökar. Områden som kan upplevas som tysta och rofyllda blir allt viktigare. Det finns all anledning att värna större områden med låga bullernivåer i närheten av städerna. Områden som kan erbjuda tystnad och domineras av naturljud. Det är också mycket viktigt att i möjligaste mån begränsa bullerstörningar i bostadsnära parker och naturområden.

- Buffertzoner/skyddszoner kring rekreativa värdekärnor för upplevelser av tystnad, orörda trolska miljöer och skogskänsla ska värnas i stadsplaneringen
- Tysta naturområden (ekvivalenta bullernivåer < 35 dBA) ska värnas och buller inom övriga natur- och parkområden begränsas i möjligaste mån. Ekvivalenta nivåer på 40-45 dBA bör eftersträvas.

MÅL 5

ÖKAD TILLGÄNGLIGHET TILL STRÄNDER OCH VATTENRUM

Nackas långa kust och sprickdalslandskapets vik- och sjösystem utgör kärnan i Nackas rekreativa upplevelsevärden. Idag är tillgängligheten till stränderna begränsad i stora delar av Nacka. Privata fastigheter med sjötomt i kombination med brant terräng innebär att långa sträckor inte är framkomliga. Rekreativa värden kring vatten, stränder och skärgård ska utvecklas.

- Vid planläggning för ny bebyggelse ska tillgänglighet till stränderna garanteras
- Allmänna stråk ned till vattnet och längs stränderna ska inventeras och allemansrätten tydliggöras
- Sammanhängande stråk av strandpromenader, strandparker och kajer ska utvecklas.
- Vattnets rekreativa potential bör utvecklas. Det kan innebära utökad uthyrning av båtar, kanoter, vindsurfing mm men också utveckling av färjetrafik och båtutrustning.

MÅL 6

KULTURARVET I GRÖNSTRUKTUREN SKA VÄRNAS OCH TYDLIGGÖRAS

Upplevelse av kulturell identitet och förståelse för ortens historia är viktig. Inom grönstrukturen finns många spår från Nackas intressanta historia. Landskapets struktur och karaktär, med äldre bebyggelse, parker och kulturlandskap finns kvar inom några områden. I Nacka finns också byggnader och platser knutna till industrihistoria, fritidsbebyggelse och skärgårdsliv samt äldre villaområden med stora upplevelsekvaiteter. Många kulturlämningar som berättar om Nackas historia ligger i variationsrika miljöer med stora rekreativa upplevelsevärden.

- Kulturmiljöer ska vårdas
- Skyltning av kulturmiljöer ska rustas upp och kompletteras
- Äldre kulturlandskap och kulturmiljöer som fortfarande är opåverkade av modern infrastruktur och moderna anläggningar bör värnas och skyddas. Förändringar i anslutning till sådana områden bör ske med stor hänsyn till äldre karaktär och struktur samt landskapsbild.

Delmål 6:1 Erstavik

Erstavik är kommunens enda jordbruk och möjligheterna att även i framtida kunna hålla åkrar, betesmark och hagmarker har stor betydelse för inte bara för Nacka kommun. Området nyttas för rekreation av hela sydöstra Stockholm.

- Verka för fortsatt jordbruk vid Erstavik och bevarande av de öppna landskapen.
- Möjligheten att skydda värdefulla delar Erstaviksområdet som natur-/kulturresevat bör utredas.

6.2 Utveckling av rekreativa samband

Utöver de större gröna kilarna har ett antal mindre gröna stråk och samband identifierats inom kommunen. De sammanbinder kvarvarande natur- och parker och leder mellan olika kommundelar, längs natur- och kulturmiljöer och förbinder olika rekreativa värdekärnor. Längs stråken erbjuds upplevelser av natur, äldre bebyggelse, parker och trädgårdar, utsikt och vattenkontakt, ibland finns ett trevligt café, en spännande lekplats eller annan attraktion längs stråken. Inom vissa stråk finns brister framförallt vid passage av större vägar eller kontakt mot vattnet. På kartan Grönstruktur och samband ges förslag till förbättringsåtgärder längs stråken.

Förslag och pågående arbeten

I arbetet med den fördjupade översiktsplanen för Nacka centrum har Ryssbergens stora naturvärden lyfts fram. Möjligheten att stärka och förlänga Nacka-Värmdökilen in mot Stockholm bör utredas.

De svaga länkarna har identifierats i arbetet med grönplanen. I fortsatt arbete behöver ett handlingsprogram för hur dessa svaga partier kan stärkas tas fram.

Vissa passager fungerar inte alls. Här via Bastusjön finns möjlighet utveckla ett grönstråk mellan Skuruparken och Nyckelhiken

6.3 Framtida grönstruktur i en tätare stadsstruktur

Med den fortsatta urbaniseringen av Nacka ökar behovet av mer urban grönstruktur och begrepp för att beskriva en sammanhängande och väl fungerande grönstruktur även i den mer tätastaden. Nackas landskap har många drag gemensamma med Stockholm och Stockholms innerstad. I en tätare stadsstruktur som planeras för Sicklaön och centrala Nacka behövs en tydlig terminologi för att beskriva och därmed kunna planera för en god parktillgång. En karaktärsbeskrivning för urbana parker och stadsrum återfinns i Stockholms parkprogram. I princip kan den tillämpas vid planering även för Nacka.

- **Torg** är friytor >0,5 ha som har ett centralt läge i stadens gatustruktur och där huvuddelen av marken är hårdgjord.
- **Stadsparker**, stora >5 ha, små 1–5 ha, samt fickparker, 0,5–1 ha, är parker som ingår i den tätastadens kvartersstruktur och till största delen består av tydligt ”arrangerad” grönska. Återfinns ofta vid för- och eftermodernismens tätare bebyggelse.
- **Bergsparker**, stora >5 ha, och små, 1–5 ha, är parker där största delen av marken består av berghällar, branter och hållmarksskog.
- **Strandparker** är parker, ofta långsträckta, >1 ha, som till stora delar gränsar mot vattenområden.
- **Klippstränder** är branta strandområden, ofta långsträckta, >1 ha, där största delen av marken består av berghällar och branter och som till stora delar gränsar mot vattenområden.
- **Historiska parker** är parker med historisk kontinuitet, ofta äldre parker med rester av fruktträdgårdar, bersåer, trädgårdsterrasser, alléer eller andra strukturer.

Stadsparken -finparken men också aktiviteter och händelser

Bergsparken kan innehålla både vackra parkanläggningar och naturmark

- **Landskapsparker** är flerformiga parker, >5 ha, ofta med vattenkontakt som har öppna fält, och skogliga partier samt utgör en tydlig landform i stadslandskapet. Återfinns ofta vid modernismens bebyggelse.
- **Kyrkogårdar** är friytor med kyrka och begravningsplats.

Som sammanbinds med:

- **Esplanader** är breda gator med trädplanterad mitt, ofta med grönt golv.
- **Allégator** är trädplanterade gator med breda stråk för gående och cyklister.
- **Gågator** är gator avsedda för gående, avspärrade för biltrafik.
- **Kajer** är hårdgjorda allmänt tillgängliga stränder
- **Strandpromenader** utgörs gång- och cykelvägar längs vatten. Sammanhängande promenader eftersträvas men i praktiken ligger de omväxlande längs vattnet och omväxlande längs villagator.

Serveringar i vackra höjdlägen är populära ovan Fåfången

Historiska parker t.v. Nyckelvikens. Nacka har många kulturmiljöer som skulle kunna utvecklas och bli attraktiva målpunkter. Th Solsunda, fd Skuru gård med huvudbyggnad från 1600-talet.

Kajer byggs vid Järila sjö, och längs Kvarnholmens stränder

Strandpromenaden

6.4 Utveckling - riktlinjer för planering

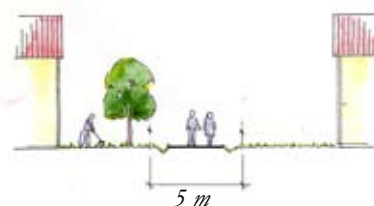
De värdefullaste områdena och sammanbindande gröna korridorer bevaras och skyddas

För att kunna bevara en rik och varierad naturmiljö med höga rekreativa värden och sammanhängande grönstrukturer är det viktigt att vid olika förändringsprojekt, i både Nacka kommun och grannkommunerna, bevaka att inte de gröna kilarna skärs av. De större värdefulla ekologiska strukturerna bör säkras som naturreservat. Tillräckligt breda grönstråk måste bevaras mellan bebyggelseområden. Spridningssamband behandlas i underlagsrapport biologiska värden. Utöver den betydelse väl fungerande spridningssamband har på upplevelsevärden i grönkilen behöver de gröna länkarna vara sammanhängande. I övrigt är det önskvärt att man kan röra sig genom dessa stråk utan att se eller störas av bebyggelse, vägar eller verksamheter. I dessa tätortnära gröna kilar är sådana krav knappast möjliga överallt men trots detta eftersträvas. Landskapsbroar och ekodukter behöver tillskapas över/under trafikleder. En sammanhängande grönstruktur eftersträvas i alla planprocesser. Stråkens bredd och innehåll kommer att kunna variera beroende på stråkens dignitet i den gröna strukturen. Ett lokalt grönstråk genom bebyggelse bör vara minst 50 men helst 200 m brett.

Här redovisas några mått för olika typer av grönstråk.

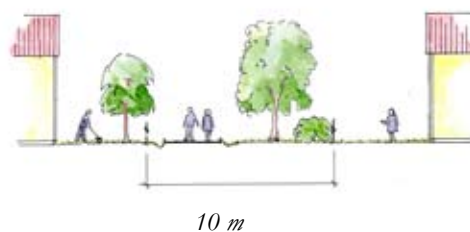
1 Gångstråk/passage 5 m

Här ryms enbart en stig eller gång-/GCväg med omgivande diken. Fastigheternas karaktär dominerar helt upplevelsen längs stigen. Utan tydlig vägvisning eller utformning finns risken att dessa släpp kan upplevas privata. Konflikt kan uppstå med fastighetsägare.

2 Grönstråk/passage 10 m

Här ryms en rad träd på ömse sidor om en stig eller väg. Passagen känns mer allmän men fastigheternas karaktär dominerar fortfarande upplevelsen.

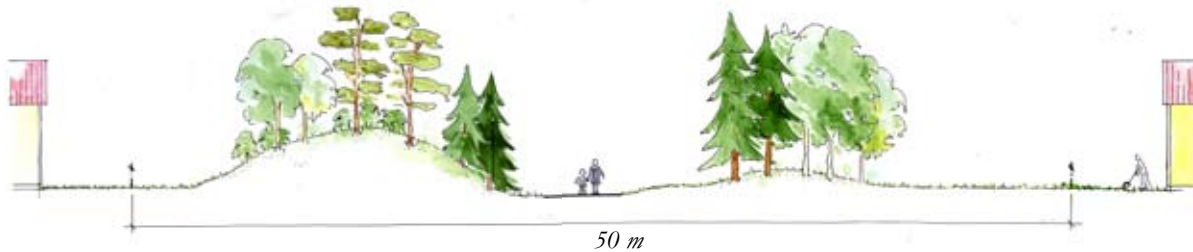
3 Grönstråk 18 - 20 m.

Här ryms 1-2 rader träd eller smal skogsridå som avskärmning mot omgivande tomter. En bredd på 18-20 eller mer behövs för att det ska bli ett grönstråk och kännas som ett eget rum skilt från bebyggelse. Förutsatt att det finns växtlighet mellan stig/väg och tomter.

4 Grönstråk 50 m

Här kan man passera i ett skogsområde och uppleva sig relativt ostörd av omgivande bebyggelse. I stråket kan bevaras natur och mindre berg.

5 Grön korridor >100 m helt 200 m

Här kan man passera i ett skogsområde och uppleva sig ostörd av omgivande bebyggelse. Upplevelsen av en riktig skog om terrängen är kuperad.

Trafikbuller

Trafikbuller i utemiljön är ett växande problem. I bostadsmiljön, vid skolor och dagis, i närskogen och i strövområden. Möjligheten begränsa genomfartstrafik genom viktiga rekreativsområden som t.ex Nacka-Erstaviksområdet bör studeras, t.ex under helger. Sådana lösningar fungerar i andra storstäder. ”Rekreativbussar” under helger mellan kommunens grönområden skulle öka tillgänglighet och minska bilåkande och buller.

Mångfald och variation - både vildmark och moderna stadsparker

Att Nacka växer innebär att olika typer av rekreation ska rymmas på allt mindre yta. Många aktiviteter, platser för social samvaro, lek och fest kan inordnas i välplanerade parker. Däremot upplevelser kopplade till naturskog och till odlingslandskapet och då framförallt till orördhet/ostördhet och äldre kulturlandskap riskerar att försvinna på sikt.

Nacka har en spännande natur och möjlighet planera så att Nackabor även i framtiden kan uppleva ostördhet och skog utan byggda anläggningar och belysning. Med väl genomtänkt planering och avkall på aktivitetsspecifika krav kan olika typer av rekreation rymmas i Nackas skogar. Det krävs god kunskap om olika brukargrupper, störningskänslighet m.m.

Det är avgörande att man i planeringen är medveten om:

- att konflikter kan uppstå mellan olika sätt att använda och uppleva naturen
- att kvalitet inte självklart kan ersätta storlek
- att när man ”ökar kvaliteten” ska detta ske på ett sådant sätt att kvaliteten i minsta möjliga utsträckning minskar för andra brukargrupper

Ett exempel på det sistnämnda kan vara att acceptera smalare löparslingor med enkel skyltning som i minsta möjliga utsträckning stör naturupplevelsen för de som uppskattar vandring i ostörd och tyst skog. Kanske räcker det med spänger över våtmarker och mindre partier med grus. Belysning i skogen bör undvikas helt. Det är en stor kvalitet att kunna se stjärnhimlen. Speciella områden för terrängcykling bör anvisas för att om möjligt undvika alltför stort slitage i populära vandringsskogar.

Grönstrukturanalys/landskapsanalys/närverksanalys som grund för planering

Det är viktigt att i alla plansammanhang studera grönstrukturen och i planeringsarbetet beakta befintliga kvaliteter, t.ex populära allmänningar, välanvända stigar och historiska strukturer, samt att på olika sätt försöka åtgärda brister, t.ex öka tillgänglighet till stränderna, begränsa bullerstörningar och förbättra rekreativa samband.

Ny grönstruktur

Indelningen av den rekreativa/sociala grönstrukturen se kap 3 ska tillämpas. Planera för både aktiviteter, samvaro och återhämtning och lugn och ro.

Delar av Nacka kommer att få en alltmer urban prägel med tätare bebyggelse. Bostadsnära natur kommer att tas i anspråk. Det är då viktigt att de mest användbara och populära platserna (allmänningar, utsiktsplatser mm) kan bevaras och inordnas i en ny mer stadsbetonad grönstruktur. I mer urbant präglade miljöer kan benämningar enligt 6.3 användas.

Brant svårframkomlig terräng, trafikleder, privatiserade strandområden mm begränsar framkomligheten mellan Nackas olika bostadsområden och längs Nackas stränder. Det innebär att det är särskilt viktigt att vid planläggning av äldre villa- eller stugområden bevara stigar och rörelsestråk där man faktiskt kan ta sig fram och tillskapa nya gröna samband där så är möjligt.

Skyltning av rekreationsstråk och villapromenader

Inom alla kommundelar finns förutom större grönområden med varierad natur också ett stort antal mindre parker, närnatur och grönstråk av olika karaktär. Dessa leder ibland till större grönområden ibland till andra kommundelar. Här finns stora möjligheter att förtydliga och synliggöra trevliga promenad- och/eller cykelstråk med hjälp av skyltning och information. I kommunen finns redan s.k. lugna promenader, vandringsstråk som Boo-leden och Sörmlandsleden men även genom villaområden, längs stränderna och genom små skogsdungar kan sammanhängande längre promenad- och cykelstråk tydliggöras och därigenom göra det lättare för fler att röra sig utomhus och upptäcka sin kommun.

Lyfta fram kulturmiljöer

Historia och kulturell identitet viktig som grund för modern stad. Med information och i vissa fall upprustning och skötsel kan kulturmiljöer på ett tydligare sätt bli attraktioner i grönstrukturen. Arbetet med ett kulturmiljöprogram pågår.

Lokal grönstruktur för människor och djur

En variationsrik och biologiskt rik grönstruktur har stora rekreativa värden. Många djurarter trivs i det stadsnära landskapet. För småvilt och vattenlevande djur är det viktigt med spridnings- och vandringsvägar genom bebyggelseområden. Stråk för småvilt och fåglar kan ofta kombineras med parker, naturmark och grönstråk. Ibland kan befintlig grönstruktur berikas eller ny med t.ex salamanderdammar, fjärilsrika marker, stenrösen för smådjur. **Befintliga ekosystem är dock svåra att ersätta och det finns många skäl att i första hand bevara och utveckla befintlig natur.**

Vid Dammtorpsjöns utlopp lades grunden till Nackas industriella historia. En lite bortglömd och spännande miljö. Överbuvudtaget skulle kulturvärden i Nackaresevatet-Erstavik kunna ges en högre status. Både landskap, torp och industrimiljöer.

Ny våtmark vid Myrsjön. Populärt tillskott i grönstrukturen. Myrsjöns våtmark fick 2007 års stadsbyggnadsutmärkelse. Foto Nacka kommun

7 BESKRIVNING AV DEN REKREATIVA GRÖNSTRUKTUREN I NACKA

7.1 Större naturområden - friluftsområden- strövområden

I Nacka kommun finns flera stora natur- och friluftsområden varav flera är mycket viktiga rekreationsområden för grannkommunerna Stockholm, Värmdö och Tyresö. Stora delar av Nacka ingår i Tyresökilen som förbinder Nationalparken i Tyresta med Flatenområden, Erstavik och sträcker sig in mot Nackareservatet och Årstaskogen. Sörmlandsleden gör det möjligt att vandra, cykla eller skida från Markuskyrkan i Björkhagen, Stockholm via Erstavik ut i Södertörns skogslandskap, ett sammanhängande skogsområde med mycket stora upplevelsevärden. Från nordost löper Nacka-Värmdökilen längs kusten ända in till Nyckelvikens.

Värmdöleden, Järlaleden, Fisksättraleden, Tyresöleden och Ältavägen sprider sitt buller långt i dessa naturområden. Storleken i kombination med den kuperade Södertörnsnaturen gör det möjligt att finna tysta och ostörda områden.

Erstavik är kommunens enda jordbruk med ett välbevarat kulturlandskap, åkrar och ängar. Vid Erstavik bedrivs ett modernt jord- och skogsbruk men här har alltid tagits stor hänsyn till friluftslivets intressen, se vidare s. 97. Delar av Tyrestakilens kustnära områden omfattas av Miljöbalkens kap 4 område avseende skydd för Kust- och skärgård. Flera områden är utpekade som riksintresse för friluftslivet.

För att bevara artrikedom, och därmed även fortsättningsvis kunna erbjuda upplevelser av vildmark och rikt växt- och djurliv inom kommunens naturområden, är dessa samband av avgörande betydelse. Svaga länkar i Tyrestakilen finns vid Älta där pågående planering för ny bebyggelse

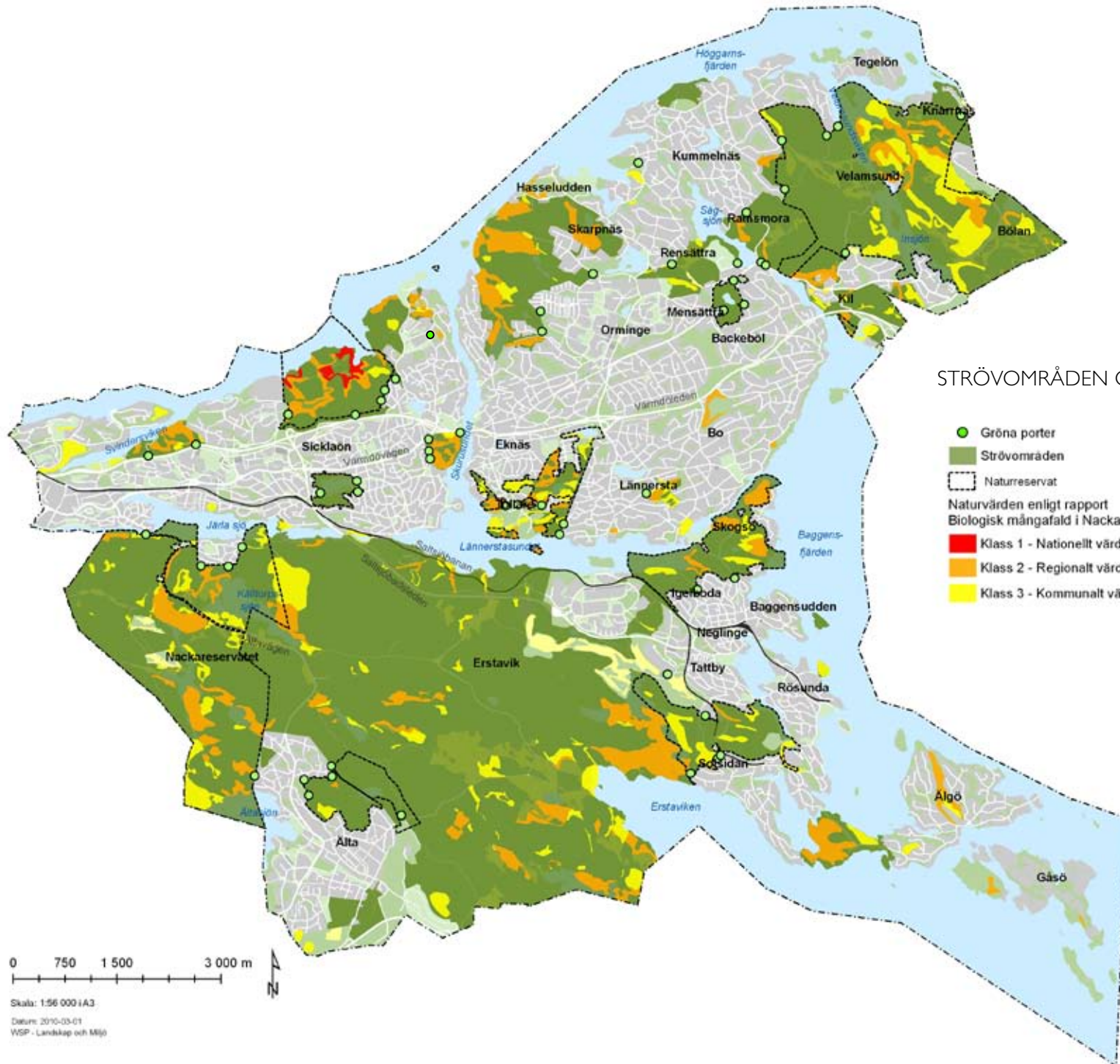
vid Hedvikslund och Ältadalen kan innebära att dessa samband bryts. (Bevarande av de gröna kilarna är i högsta grad en rekreativ fråga)

Nackas norra kust är riksintresse för Stockholms inlopp och utgör ett dramatiskt landskap där de branta bergen hyser ovanligt många ostörda, opåverkade skogsområden med urskogs kvaliteter. Stränderna är ofta otillgängliga men längs kusten finns många berg med vidsträckt utsikt och via dalgångar och raviner kan man nå ned till vattnet. Längs kusten finns idag fortfarande ett i stort sett sammanhängande skogsområde från Ryssberget, via Nyckelvikens och Kummelnäs till Velamsund och vidare ut i Värmdö. Skurusundet utgör en barriär för både människor och djur. Behov finns att på vissa ställen förbättra de rekreativa sambanden mellan områdena och i mer bebyggda lägen anlägga sammanhängande strandpromenader, se avsnitt 4.2.

Nacka kommun har flest naturreservat i hela landet. Naturreservaten ligger dock åtskilda och samband både, biologiska och rekreativa mellan dessa ”värdekärnor” är inte tydliga eller speciellt utpekade som skyddsvärda. Det skulle t.ex. gå att utveckla ett mer sammanhållet stråk av värdefulla naturområden från Skogsö, via Tattby och Erstavik till Strålsjön, Ältamosse och till Nackareservatet. Ett ”Nackas södra skogsområde”. Utöver de befintliga 11 reservaten pågår arbete med ytterligare fem reservat, Skarpnäs, Gärdesudden, Skuruparken, en utvidgning av Nyckelvikens norrut samt Trollsjön och Baggensstaket (Saltstigen).

Nedanstående beskrivningar är till allra största delen hämtade från kommunens hemsida som innehåller lättillgänglig och värdefull information om kommunens natur- och grönområden.

Upplevelsevärden anges med siffror och hänvisar till numrering av upplevelsevärden enligt kap 4.

7.1.1 Befintliga naturreservat

Nackareservatet

Upplevelsevärden

Mycket höga: **1,2,3,4,6,7**

Höga: **5**

Beskrivning

Nackareservatet är det största naturreservatet i kommunen och omfattar 829 hektar, varav 730 hektar i Nacka kommun, och sträcker sig från Sickla sjö och Järlasjön i norr till Ältasjön i söder.

Reservatet är ett mycket populärt utflyktsmål med cirka 1,5 miljoner besökare om året. Här utövas en mängd friluftsvetksamheter, som vandring, orientering, skidåkning, skridskoåkning, kanot, svamp- och bärplockning.

Reservatet hyser den största biologiska mångfalden i hela Nacka. Naturen är kuperad och karaktäriseras av bergspartier med hållmarkstallskog, genomskurna av smala dalgångar som är uppodlade eller klädda med löv- eller blandskog. I dalgångarna växer Nackas största bestånd av lindar. Området kring Hellasgården är rikt på ekar. I de större sänkorna glittrar skogssjöar och det råder en märklig vildmarksstämning trots att Stockholms city ligger bara några kilometer bort. Området är stort, och det är inga problem att hitta en ostörd plats i skogen.

Nackareservatet har även stora kulturhistoriska värden med ett flertal fornlämningar, rester av torp, gårdar och gamla odlingsmarker samt lämningar från Stockholms tidiga industriella epok.

Flera områden i Nackareservatet är klassade som nyckelbiotoper. Det betyder att de utgör livsmiljö för många arter av växter och djur, varav flera är hotade regionalt eller nationellt. Här växer exempelvis den

mycket ovanliga, men till utseendet oansenliga, skogsknipproten – en orkidé som trivs i mullrika lövskogar.

I skogen finns många hackspettarter. Här trivs spillkråka, gröngöling och även den mindre hackspetten, som är en rödlistad art. Kring Söderbysjön finns ovanliga trollsländor, bland andra den gröna mosaiktrollsländan som är helt beroende av vattenloen, då de lägger sina ägg i vattenloens blad. Dammtorpssjön är ett Natura 2000-område. (Natura 2000 är ett nätverk av skyddsvärda områden i EU. Syftet är att skydda djur och växter från utrotning och att förhindra att deras livsmiljöer förstörs.)

Källtorpssjön är en mycket fin badsjö och samtidigt häckplats för storlom, drillsnäppa och den alltmer ovanliga silltruten. Den starkt strömmande Nacka ström är en säker lokal för strömstare under vinterhalvåret. I Dammtorpssjön häckar kricka och skäggdopping. På Nedre Lusse gårde, nordost om sjön, håller fåren landskapet öppet.

Utmed sjöarna ser man mycket bävergnag på trädstammarna. Bävrar lever alltid i närheten av vattendrag, där de bygger de sina hyddor av grenar, kvistar och slam. Vanligtvis ligger hyddans ingång under vattenytan. En vuxen bäver kan under en natt gnaga av ett träd med 50 centimeters diameter!

Ett rikt friluftsliv

Vid Källtorpssjön ligger Hellasgården som är friluftsområdets hjärta och drivs av idrottsklubben Hellas. I området finns bollplaner, tennisbanor, vandringsleder, belysta motionsspår, friluftsbad vid Källtorpssjön och Söderbysjön, fiskevatten och en 9-håls golfbana. Från Hellasgården utgår flera vandringsleder, bland annat det en mil långa blå spåret till Solsidan vid norra Erstaviken. Det är en av Sveriges äldsta vandringsleder och har haft nästan samma sträckning sedan 1920-talet.

Sörmlandsleden löper rakt igenom reservatet, genom skogarna söder om Söderbysjön och området kring Ulvsjön. Från Ulvsjöberget har man

en mycket vacker utsikt över den lilla Ulvsjön. En spännande kanotled löper från Dammtorpssjön, genom Ältasjön och vidare ut i havet via Drevviken.

Nacka Naturskyddsförening har regelbundet vandringar till olika delarna av reservatet.

Delar av Nackareservatet ligger inom Stockholms stad och många som nyttjar reservatet bor i Stockholm.

*Källtorpssjön
Foto Nacka kommun*

Behov av åtgärder

Buller och ökande trafik på Ältavägen bedöms som det största hotet mot rekreativvärdena i reservatet. Alltför stort slitaget inom vissa området kan också förändra områdets värden och på sikt minska naturupplevelsevärdena 1 och 2 och eventuellt 4.

Besöksstrycket på reservatet är mycket stort och olika aktiviteter ska samsas inom en trots allt begränsad yta. Slitaget på stigar inom vissa områden nära Stockholmssidan som nyttjas för mountainbike är redan idag ett problem. Konflikter mellan olika brukargrupper kan komma att öka. Irritation handlar mycket om förväntningar. För den som söker tystnad, orördhet och naturupplevelse kan både terrängcyklister, skrik och musik från idrottsanläggningar och stojande barngrupper upplevas störande och sönderkörda stigar minska värdet av upplevelsen.

En skötselplan finns för reservatet. Behov av zoner och kanalisering av besökare och aktiviteter inom reservatet ökar. Nya motionsspår och cykelvägar har anlagts vilket ökar tillgänglighet ut i skogen men också minskar områden för rofylld naturupplevelse utan spår och leder.

En rekreativplanering bör göras för Nackareservatet som avgränsar värden för aktivitet, rofyllda upplevelser mm. Allmänt gäller dock att känslan av frihet är en viktig del av naturupplevelsen varför kanalisering och styrning bör ske med subtila medel.

Terrängcykling är populärt men slitaget på stigarna blir stort

Strålsjön - Erstavik

Upplevelsevärden

Mycket högt: **2, 4**

Högt: **5, 6**

Beskrivning

Älta mosse – Strålsjön är ett naturreservat som omfattar cirka 52 hektar. Reservatet ligger i Erstaviks naturområde, öster om Ältavägen, mellan Älta och Kolarängen och gränsar till reservatet Älta mosse-Strålsjön.

Genom reservatet går delar av en mäktig rullstensås och terrängen runt Strålsjön domineras av gles pelartallskog och hållmarkstallskog. Området är lättillgängligt och välbesökt och utnyttjas bland annat till bad, skid- och skridskoåkning, promenader, svamp och bärplockning.

Längs krönet av den sandiga och grusiga rullstensåsen ligger ett pärlband av boplatser från stenåldern. Karaktäristiskt för dessa boplatser är att de var belägna i sluttningar i anslutning till skyddande vikar. För 5000 år sedan gick vattenlinjen betydligt högre än idag och stora delar av det nuvarande landskapet var täckt av havsvikar. De krukskärvor som har hittats på platsen tyder på det var så kallade gropkeramiska boplatser och att näringsfånget huvudsakligen bestod av fiske, jakt och svinskötsel.

Reservaten Älta mosse – Strålsjön, Strålsjön – Erstavik ligger i Erstaviks naturområde som ägs och förvaltas av familjen af Petersens. Inom hela Erstaviksområdet, som är 2400 hektar stort, har man under lång tid bedrivit sammanhängande jord- och skogsbruk och därför har stora områden bevarats gröna. Öppna ängsmarker, skog, badsjöar, stigar och spår karaktäriserar området. Erstavik är av riksintresse för sin kulturhistoria och sin stora betydelse för friluftslivet, se vidare s. 97.

Älta mosse - Strålsjön

Upplevelsevärden

Mycket högt: **2, 4**

Högt: **5, 6**

Beskrivning

Älta mosse – Strålsjön är ett naturreservat, som omfattar ca 52 hektar. Reservatet ligger öster om Ältavägen mellan Älta och Kolarängen.

Älta mosse är en av stockholmstraktens större mossar, cirka 1 kilometer lång och 700 meter bred. Mossen gränsar till Strålsjön – Erstaviks naturreservat i nordost och är omgiven av bostadsområden i sydost, söder och nordväst.

Området utgör tillsammans med Strålsjön - Erstaviks naturreservat ett sammanhängande och välbesökt rekreativt område både för närrecreation och som utflyktsområde, som bjuder på spännande naturupplevelser. Vid Strålsjöns östra strand passerar Sörmlandsleden. Det är lätt att ta sig till och från reservatet, både med buss och bil. Den goda tillgängligheten gör också mossen betydelsefull som excursionsmål.

I början av 1900-talet drevs en torvströfabrik sydost om Älta mosse och idag bär hela mossen spår av torvtäkt. Kring Älta mosse finns, trots den tidigare torvbrytningen, typiska mossevaxter som tranbär, pors, skvattram och hjortron. Mossens naturvärde är att betrakta som högt eftersom naturtypen är relativt ovanlig i stockholmstrakten.

Mångfalden av naturtyper som ryms i naturreservatet är också unik. Här finns mosse, sjö, lövkärr, lövskog, granskog och en stålig hållmarkstallskog. Från de skogsklädda höjderna runt Älta mosse har man en vidsträckt utsikt.

En mindre del av Strålsjön ingår i naturreservatet Älta mosse. Sjön är näringsfattig och är att betrakta som ekologiskt känslig. Här finns en populär badplats.

Dessa områden är också välbesökta närrecreationsområden för Ältabor och bjuder på spännande naturupplevelser.

Tattby naturreservat

Upplevelsevärden

Mycket högt: **1,2,3,4,6,7**

Högt: **5**

Beskrivning

Tattby naturreservat är ett 142 hektar stort naturområde i Saltsjöbaden.

En utvidgning av reservatet har skett under år 2005 såväl i sydlig som östlig riktning. Reservatet är beläget mellan Tattby, Solsidan och Lundsjön – Dammsjön. Det är med sin dramatiska natur typiskt för gränsområdet mellan Södertörn och skärgården. Här finns härliga strövområden med badmöjligheter och vackra utsiktspunkter.

Större delen av området är av riksintresse för rekreation och friluftsliv. Området mot Observatoriet i öster är av riksintresse för kulturmiljövården (del av centrala Saltsjöbaden). Den sydligaste delen mot Erstaviken innefattas av riksintresset kust och skärgårdsområdet. Området ingår till större delen i den regionala grönstrukturen – Tyrestakilen

I de östra delarna av reservatet ligger Vinterstadion. Här finns lift, rodelbana och slalombackar. Från Vinterstadions topp har man en vidsträckt utsikt över skärgårdslandskapet. Från toppen utgår flera stigar in i reservatets centrala delar.

Utmed sjöarnas branta stränder råder en nästan trolsk stämning. Ett spännande inslag är Dammsjöns flytande öar, som troligen är resultatet av 1800-talets sjöregleringar. Avsikten var att få vatten till den såg och kvarn som låg vid Dammsjöns utlopp. När vattennivån ökade lösgjorde sig markstycken från stränderna. Idag flyter de omkring som ”flytande öar”, bevuxna med mossor, pors, buskartade lövträd, små tallar och vass. Vid Dammsjöns sydspets finns spåren av det gamla torpet Nybyg-

get kvar i form av en husgrund, en jordkällare och förvildade fruktträd.

Reservatet innehåller en variationsrik flora och fauna. Öster om Skyttevägen finns ett område med urskogslignande barrskog som räknas till ett av Nackas finaste trädbestånd. Urskogen, eller naturskogen som den också kallas, kännetecknas av att den är opåverkad av mänsklig verksamhet som jordbruk och skogsbruk.

I urskogen är träden av olika slag och ålder. På marken ligger döda och halvdöda träd, rotvältor och ris. Urskogen kan med andra ord vara ganska skräpiga och svårframkomlig! Den döda veden utgör dock en viktig livsmiljö för insekter och växter. Många av arterna är rödlistade,

varför det är viktigt att skydda urskogen från avverkning. Tattbyskogen har ett rikt djurliv. Längs sjöarnas stränder finns på spår av bäver. Det finns även gott om häckande fåglar, här trivs bland annat kattuggla, sparvhök, spillkråka, gröngöling, svarthätta och grönsångare. Har du tur kan du få syn på den skygga storlommen i sjöarna.

I sjöarna finns gott om fisk, däribland abborre, gädda, sarv och braxen, lake och inplanterad regnbåge. I Dammsjöns botten lever även dammussla.

Området är väl beläget som natur- och friluftsområde. Det är åtkomligt såväl med tåg som med bil och direkt från angränsande bostadsområden. Det är idag väl nyttjat framförallt av närboende, men även av besökare från andra delar av Nacka och Storstockholm. Inom området finns ett rikt förgrenat stigsystem, markerade spår, belystmotionsslinga, anläggningar för bågskytte samt vintersporter som rodel och slalom.

Skolor, scouter, daghem och föreningar är flitiga besökare.

Samskolan som ligger direkt norr om Tattbyreservatet och samskolans elever bedriver praktiska biologistudier, idrott, orientering m.m. inom området. Scouterna är en av föreningarna som använder området och här bedriver naturstudier, idrott och praktiska övningar i skog och mark.

Centralt i området finns bana för bågskytte. I öster, mot Neglingemaren, ligger Vinterstadion där verksamheter bedrivits sedan slutet av 1800-talet. Här finns rodelbana samt slalom- och långbacke/familjebacke. Med lift, snöanläggning, belysning mm och ett flertal byggnader kopplade till verksamheterna som bedrivs i både tränings- och tävlingsform.

Bad förekommer i Lundsjön-Dammsjön. Här bedrivs också fiske genom fiskevårdsförening. Vintertid utnyttjas hela området för skidåkning och sjöarna för skridskoåkning.

Skogsmark

Skogsmarken har inte varit föremål för något intensivare skogsbruk. En del röjningar och gallringar har gjorts, främst på senare år. Stubbar visar att avverkning av enstaka eller mindre grupper av träd s.k. blädning eller plockhuggning har skett tidigare. Skogens medelålder är tämligen hög och blandningen av trädslag och åldrar är stor.

Ängsmark

Ängarna vid Dammsjöns södra del är de enda öppna markerna i det för övrigt skogsklädda området. De är rester av tidigare jordbrukshävd. Idag hävdas den öppna marken genom slätter.

Skogsö

Upplevelsevärden

Mycket högt: **2,3,4,6**

Högt: **5 ev mycket högt**

Beskrivning

Skogsö är ett ca 150 hektar stort naturreservat, som är välbesökt och vackert beläget i norra delen av Saltsjöbaden.

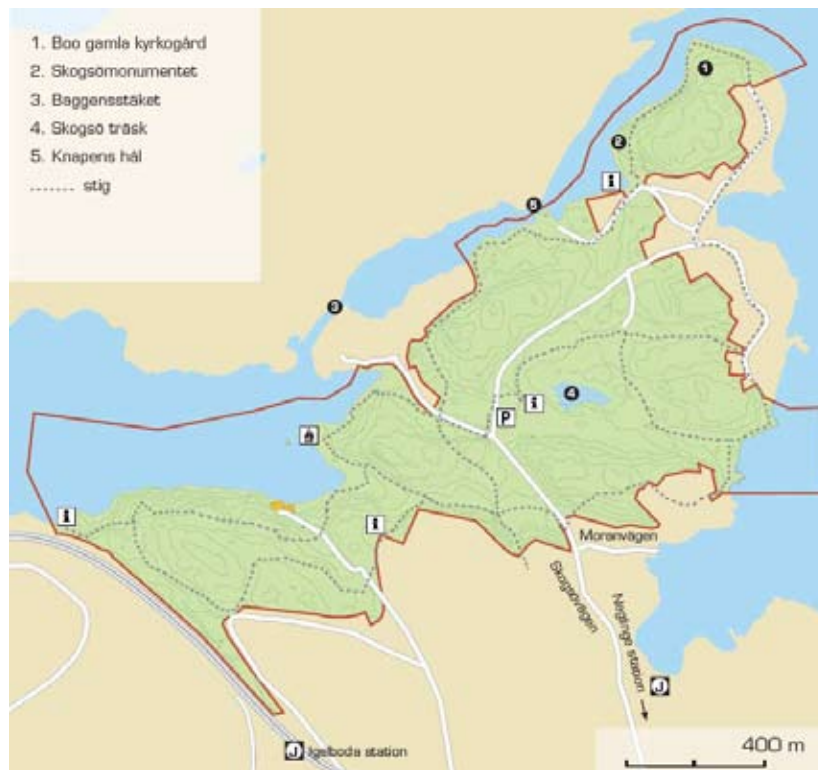
I söder avgränsas området av Saltsjöbanan och här möter reservatet bostadsområdena Fisksätra och Igelboda. I övriga väderstreck gränsar Skogsö mot Saltsjön.

Naturreservatet är lättillgängligt och välbesökt med vackra, strandnära promenader och badklippor. Genom den trånga farleden Baggenstäket passerar en tät trafik av båtar på väg till eller från Stockholms skärgård.

Terrängen är kuperad och naturen varierad med skogklädda höjdryggar som avlöses av dalstråk med öppna ängs- och hagmarker. Från bergspartierna har man en vacker utblick över det omgivande vattnet. Centralt inom området finns Skogsö träsk och angränsade öppna marker med häststall och ett koloniområde. Ridning i terrängen bedrivs fritt. Här finns även en scoutstuga och några mindre torp.

Inom området finns en stor mängd naturtyper: hällmarkstallskog, fuktig granskog, ädellövskogspartier, gammal jordbruksmark, alkärr, en näringsrik sjö och fattigkärr. I bergsslutningen hundra meter väster om korsningen Skogsövägen/ Moranvägen finns jättegrytor.

Området kring Baggenstäket, det vill säga nordvästra delen av Skogsö och Boo herrgård/ Gustavsvik på andra sidan sundet, är av regionalt intresse för kulturminnesvärden. Baggenstäket var fram till 1600-talets slut en av de viktigaste inseglingslederna till huvudstaden. 1719 landsteg ryssarna vid Stäket för att bränna och förstöra som hämnd för att

Sverige inte ville sluta fred efter Karl XII:s krig i Ryssland. Efter att ha bränt ner stora delar av Stockholms skärgård försökte ryssarna ta sig igenom Stäket in mot själva staden. Men de stoppades av svenskarna vid det så kallade slaget vid Stäket. Ett monument över händelsen finns sedan 1905 på Skogsö med inskriptionen ”Med Gud till seger”.

På Skogsö udde finns Boo gamla kyrkogård, som är Nackas äldsta begravningsplats. Det sägs att den kan ha varit en begravningsplats för sjömän som dött under färder på haven. Klart är att kyrkogården från början användes för fattiga människor och att den anlades innan det ursprungliga Boo Kapell uppfördes 1635. Kapellet ligger i Boo, på andra sidan sundet.

Området nås lätt från Saltsjöbanan via Igelboda eller Neglinge station. Från Neglinge station är det cirka 1 km promenad till naturreservatet.

*Det trånga sundet mellan Skogsö och Boo är hårt trafikerat sommartid
Foto Nacka kommun*

Velamsunds naturreservat

Upplevelsevärden

Mycket högt: **1,2,3,4,5,6,7**

Beskrivning

Velamsunds naturreservat är kommunens näst största friluftsområden, ca 700 hektar stort.

Velamsundsområdet karakteriseras av sin ofta kraftigt brutna topografi, med kala eller gles tällbevuxna berg och mellanliggande dalgångar, kantade av löv- och barrskog. Den sprickdal, i vilken Insjön och Velamsundsviken ligger, är den mest framträdande. Från Himlabergets topp på drygt 70 meter har man en strålande utsikt över Baggensfjärden och öarna där bakom och från vinberget har man fina vyer över det centrala gårdsområdet. Strax nedanför Himlabergets topp finns ett välutvecklat klapperstensfält.

I dalgångarna finns rester av den gamla odlingsmarken, men idag finns inte längre någon brukad åker. En del av den gamla åkermarken hålls idag öppen genom vall eller bete. I anslutning till de öppna markerna växer grova ekar samt hassel. Barrskogen som tar vid innanför lövskärmen består främst av gran.

Den intressantaste floran och faunan är främst koncentrerad till kulturmarker och dalgångar. Fågellivet är rikligast i anslutning till de lövrika ängsstråken. Bland blommorna kan nämnas orkidéerna Jungfru Marie nycklar och Adam och Eva.

I och kring gårdsområdet finns intressanta kulturlämningar efter drygt 300 års park- och trädgårdsskötsel. I den gamla fruktträdgården finns såväl äpplen som päron och man kan även hitta ett flertal kulturbuskar som schersmin, ungersk syrén och rosenhallon.

Norr om gårdsplanen finns rester av parkanläggningen och ett flertal intressanta parkträd finns kvar såsom bok, blodbok, parklind och

hästkastanj. I de norra delarna har ädelbarträd såsom blågran, nordmannsgran, coloradogran och nikkogran trivts så bra så de nu förökar sig spontant.

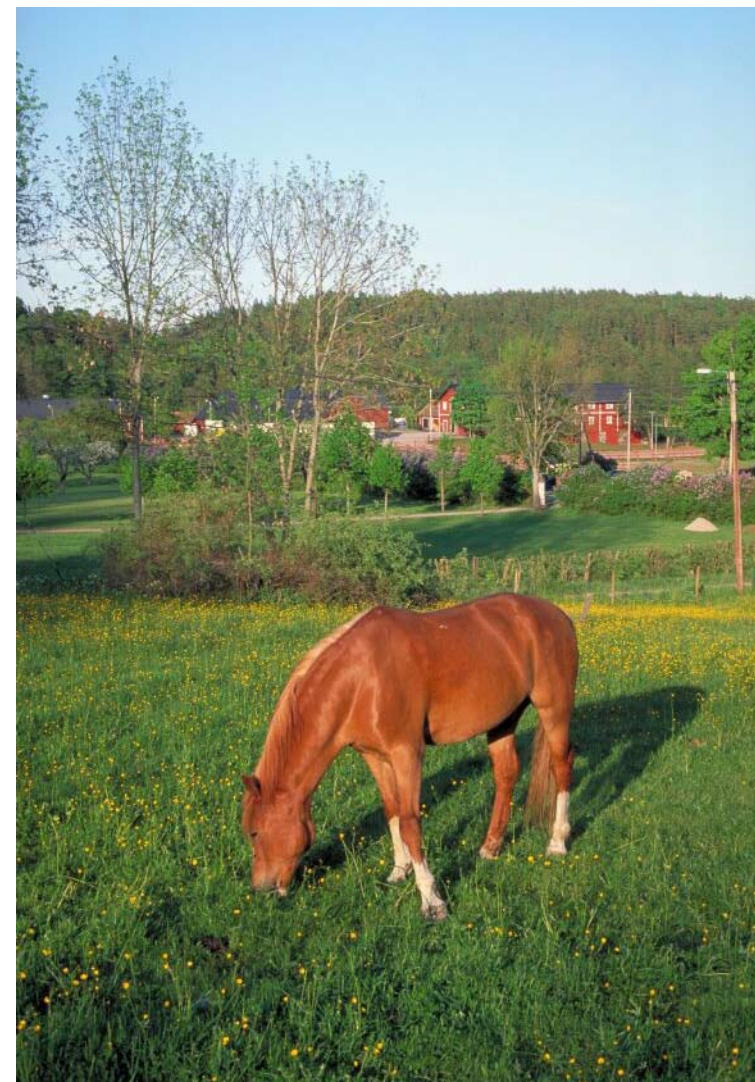
Nacka Naturskola

Nacka Naturskola har sitt centrum i Velamsund. Bland aktiviteterna för allmänheten finns Skördefest i september och fågelvandringar i maj.

Vid Naturskolan finns vattenbruk, solfångare, kretsloppshus och avloppsexpo. En naturstig startar vid Naturskolan. Velamsund ligger cirka 18 km från Slussen. Området nås med buss från Slussen till Kihls Gård i Boo. Från hållplatsen följer man Velamsundsvägen ner till gården, en promenad på cirka 2 kilometer. Vid gårdsområdet finns en stor parkering för besökare till området.

Den enorma boken i parken

Velamsund är centrum för ridverksamheten i kommunen Foto Nacka kommun

Nyckelviken

Upplevelsevärden

Mycket högt: **1,2,3,4,5,7**

Högt: **6**

Beskrivning

Vid Saltsjöns strand nära i Nacka Centrum, ligger Nyckelviken, ett 134 hektar stort naturreservat. I naturreservatets centrum ligger Stora Nyckelviken, en herrgård som uppfördes redan 1740.

Kulturlandskapet är omväxlande med öppna lövängar och större skogs-partier. I norr öppnar sig landskapet och bjuder en storslagen utsikt över Stockholms inre fjärdar. Nyckelviken blev naturreservat 1993 och en utvidgning av områdets nordöstra hörn ska prövas.

Utmärkande för området är det unika ekbeståndet, varav en del är skyddade som naturminnen. På våren breder täta mattor av vitsippor och myskmadra breder ut sig i skogar och lundar.

Mellan de lummiga trädgångarna breder ängarna ut sig, som gjorda för picknick.

Varierande natur

Flera stora områden i Nyckelviken är klassade som nyckelbiotoper. En kuriositet är att de flesta av Sveriges daggkåpearter ska ha blivit funna här. På ängarna växer den fridlysta orkidéen Adam och Eva.

Flera av ekarna i Nyckelviken är mycket gamla och utgör en viktig livsmiljö för ovanliga växter och djur. I de gamla och döda träden bygger hålläckande fåglar, exempelvis kattugglan och skogsduvan, sina bon. Genom att bevara träden kan en hel fauna av mossor, fåglar, däggdjur, lavar och insekter överleva.

Öster om gården ligger Helveteshålet, en trång och djup bergsklyfta som skär igenom de höga bergen som vetter mot stranden i norr. Här

dryper bergväggarna av fukt och ormbunkar klättrar i stenskravlen. En annan av Nyckelvikens sevärd bergsklyftor går under namnet Rosendalsravinen. Den kantas av ädellövskog och en liten bäck rinner i dess botten.

I skogskanten en bit bakom växthusen finns Trefaldighetskällan. Den finns angiven på en karta från 1782. Under flera år var den bortglömd och gömd under ris och bråte. Nu är källan röjd och varje år firar Nacka hembygdsförening Trefaldighetsdagen, som infaller söndagen efter pingst, vid källan. Vattnet i källan är inte drickbart.

Längre in i skogen ligger Blåbärstjärn, en liten skogstjärn där trollsländor trivs. Här finns även gott om vitmossa.

Rik kulturhistoria

Centrum i naturreservatet är Stora Nyckelvikens herrgård som Herman Petersen, den förmögne direktören i Ostindiska kompaniet, lät uppföra 1740. Till herrgården hör också två rödmålade flygelbyggnader, ett vackert litet lusthus, trädgård, stall med värmestuga, ladugård och lider. Allt inramat av en park.

På Nyckelvikens gård finns ett visningsjordbruk med djur och ett växthus med många blomster. En av flygelbyggnaderna rymmer Nackas hembygdsmuseum. Vid stranden med utsikt över Stockholms inlopp ligger Lilla Nyckelvikens, en liten herrgård i miniatyr från 1700-talet. På berget cirka 300 meter nordost om Lilla Nyckelvikens finns jättegrutor. Den största har en diameter på 1,2 meter och är 0,75 meter djup.

Nyckelvikens öppna marker vårdas genom bete och slåtter i kommunens regi. Vid ladugården finns kaniner och andra smådjur.

Nyckelvikens trädgård är en visningsträdgård. Här finns blomstergatan med sommarblommor, kryddträdgården, fruktträden och lusthuset. För barnen finns Barnens gång med blommor och en spännande pilkoja att leka i. I växthuset driver Nacka kommun upp blommor som planteras ut i rabatter, rondeller och krukor.

Det traditionella midsommarfirandet på Nyckelvikens lockar varje år till sig tusentals besökare från hela storstockholmsområdet. Likaså är det många som besöker Nyckelvikens julmarknad, som hålls en söndag i början av december.

Nyckelvikens ligger cirka 8 km från Slussen. Buss går från Slussen till Jarlaberg och Ektorps. Närmaste busshållplats är Bråvallaplan. Man kan också kliva av vid Ektorps Centrum eller Nacka sjukhus, en promenadväg börjar intill Ektorps skola.

*På Nyckelvikens gård finns ett visningsjordbruk med djur och ett växthus med många blomster.
Foto Nacka kommun*

Långsjöns naturreservat

Upplevelsevärden

Mycket högt: **4, 8b**

Högt: **2, 3, 6**

Beskrivning

Mellan Storängen och Duvnäs, på södra Sicklaön, finns ett av Nackas mindre naturreservat, 23 ha.

Området är helt omslutet av bostadsbebyggelse och mycket välbesökt.

Reservatet är ett exempel på det för mellansverige karaktäristiska sprickdalslandskapet. Terrängen är kraftigt kuperad och barrträden dominerar. På den norra sidan är landskapet flackare och här finns större inslag av lövträd, bland annat ek.

Trots att naturreservatet är litet erbjuder området fina och varierade naturupplevelser med en omväxlande flora och fauna. Sjön är rik på gula och vita näckrosor och i en av vikarna växer även den vackra och sällsynta röda näckrosen. Här finns också bäver.

Runt Långsjön går en 1,8 kilometer lång promenadslinga. Sträckan är tydligt utmärkt med orange skyltar och klassad som en "lugn promenad" för Sicklaön. Begreppet innebär att promenaden är lättgången och att det finns gott om bänkar att slå sig ner på för att vila, läsa en stund eller äta medhavd matsäck. Marken är så slät att man kan gå med barnvagn, rullstol eller rullator.

Långsjön är också en populär bad- och fiskesjö.

Ekoberget

Upplevelsevärden

Mycket högt: **3,6**

Högt: **1,2**

Beskrivning

Ekoberget är Nackas minsta naturreservat, cirka 5 hektar stort. Det branta och cirka 40 meter höga bergsmassivet ligger alldeles söder om Värmdöleden, där leden passerar Kilsviken.

Reservatet omfattar den sydvästra delen av Ekoberget och den stig som går längs vattnet nedanför bergväggen. Från Ekoberget har man en vidunderlig utsikt över Baggensfjärden och stigen inbjuder till promenad utmed stranden, med bergets imponerande brant på den ena sidan och fjärdens glittrande vatten på den andra. Inom reservatet är bergsklättring förbjuden, men på de delar av berget som inte ingår i reservatet finns flera populära klätterleder.

Utsikt från Ekoberget

Aborrträsk

Upplevelsevärden

Mycket högt: **3,4,8b**

Högt: **1,2**

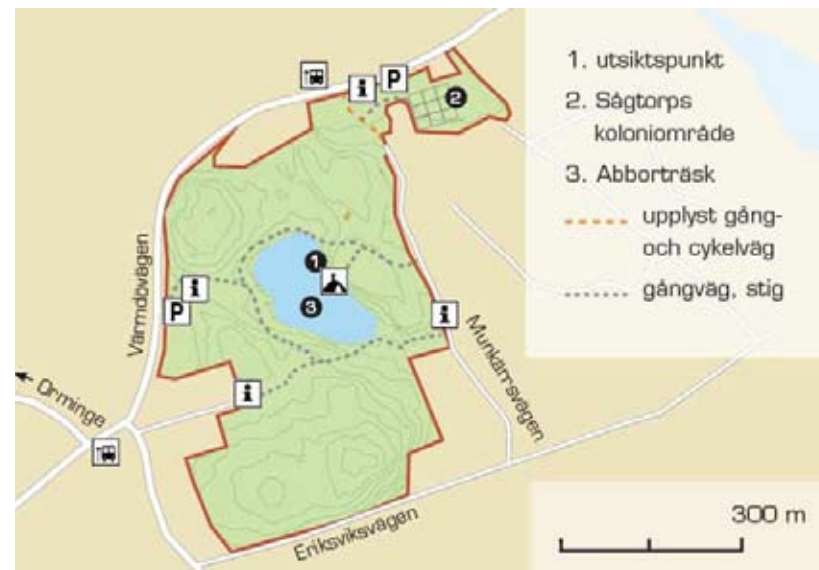
Aborrträsk är ett litet naturreservat, 21 ha, som gränsar till Eriksvik, Backeböl och Mensättra.

Mitt i området ligger en liten, klar sjö. Utsikten över sjön är hisnande med branta berg som stupar ner i sjön. Vid södra ändan av sjön är stigen lättframkomlig och det går att komma ända ned till vattnet.

De branta bergväggarna utmed sjöns norra sida gör att området är mindre lämpat för bad och promenader med småbarn. Skogen används dock flitigt av de boende i området. Under bärsäsongen finns gott om blåbär och lingon att plocka. Delar av skogen är över hundra år gammal med flera vindfällen. De högre partierna består mest av hållmarksskog med lavar.

Skogen har fått stå orörd länge, vilket har gjort att djur- och växtliv är rikt och omväxlande. Spår visar dock att marken en gång används för bete eller slätter.

Till reservatet kan man komma med buss från Slussen. Hållplatsen heter Ormbunksvägen. Man kan också ta buss från Gullmarsplan till hållplatsen Erstaviksvägen.

Trolsk miljö vid Aborrträsk

Tollare träsk

Upplevelsevärden

Mycket högt: **2,3,4,6**

Högt: **5**

Tollare träsk är kommunens senast inrättade naturreservat. Texten nedan är direkt hämtad från naturreservatsförslaget.

Syfte

Syftet med Tollare naturreservat är att bevara och utveckla områdets värden för rekreation och biologisk mångfald. Rekreativvärdet består främst av omväxlande naturupplevelser inom ett större naturområde. Reservatets biologiska naturvärden är framförallt knutna till äldre träd och skog med ek och tall.

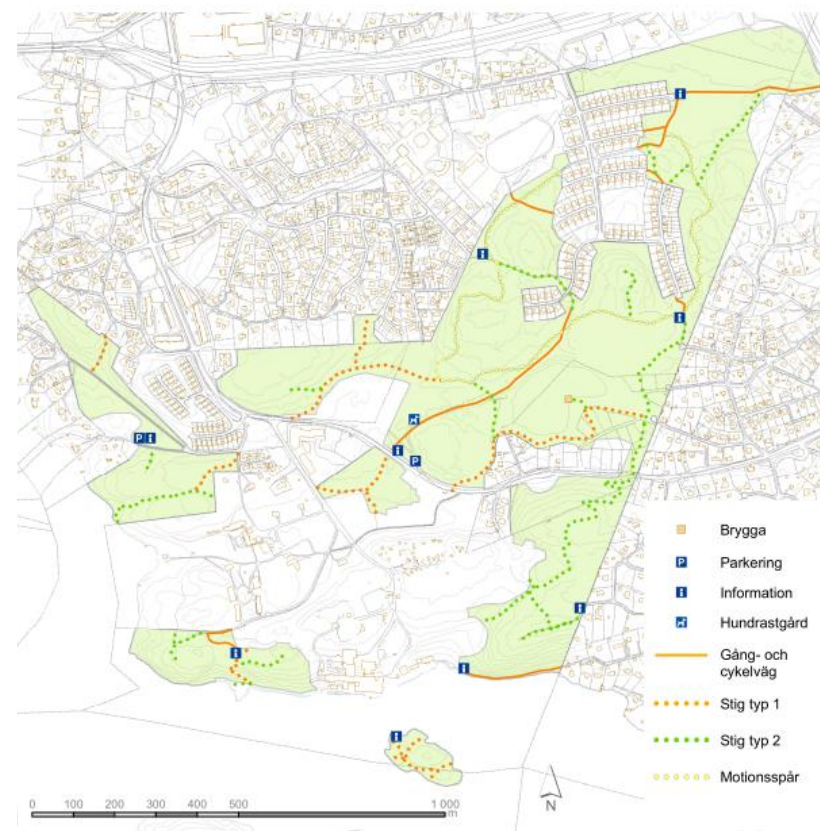
Närnatur och utflyktsmål

Området är södra Boo:s största sammanhängande naturområde och gränsar direkt till såväl befintliga som planerade bostadsområden. Ett av de viktiga värdena är funktionen som närnatur.

Närnatur utgör grunden för en rekreation av sådan omfattning att den kan ge folkhälsoeffekter och ger möjlighet till rekreation även för befolkningsgrupper med kort räckvidd som barn och äldre. Den har också ett värde genom identifikationen med den natur man bor nära. Tollare utgör idag endast i begränsad utsträckning ett utflyktsmål.

Förutsättningar för bevarande och utveckling

Naturreservatet kommer även i fortsättningen att vara tillgängligt för omkringliggande bostadsområden. Områdets attraktionskraft som utflyktsmål kan ev. förbättras genom information om områdets kvaliteter.

I syfte att begränsa påverkan på de mer ostörda delarna men ändå tillgodose behov av tillgänglighet och minska slitage längs stigarna föreslås:

”Stigar av typ 2 utgörs av underlättande åtgärder för den som normalt rör sig i terräng. Stigar ska så långt det är möjligt underordna sig omgivningen. Funktionellt innebär det att inga särskilda krav ställs på ytjämnhet. Bredd 0,5-1,0 m, enkla trappspänger kan byggas vid större lutning. Belysning ska inte förekomma. Ytskikt utgörs av grus.. Trappspänger med ledstång byggs på erforderliga platser. På svårframkomliga bergiga partier kan enkel ledstång av järn fästas i berget.”

Förutsättningarna att bevara de värdefulla träden och säkra en återväxt är goda. Ett återupprättande av ett öppnare eklandskap med frihuggna ekar och hagmarksliknande marker gynnar såväl kultur- och upplevelsevärden som fortbeståndet av vidkroniga gamla ekar. För att riklig förekomst av död ved ska uppfattas som positivt av allmänheten krävs att hanteringen planeras väl och att tydlig information sprids om avsikten.

Välhävdade kulturmarker är uppskattade för rekreation och värdefulla för den biologiska mångfalden. Spridningsbiologiskt gynnsamma förhållanden kan bevaras genom sammanhängande oexploaterade områden.

Värdefullt belbetslandskap

Den utpräglade sprickdalstopografin med stora höjdskillnader ger kontraster till det tidigare betade landskapet. Den historiska markanvändningen med betesdrift har skapat förutsättningar för ekbestånden. Eklandskapet med lövrika dungar och bryn intill öppna marker utgör en värdefull helhet med värden för natur, kultur och rekreation. De grova äldre träd (framförallt ek och tall) som finns i området utgör det huvudsakliga värdet ur biologisk synpunkt. Flertalet skyddsvärda organismer är beroende av förekomsten av död ved. Även upplevelsemässigt är enskilda träd och de gamla trädbestånden ett av de viktigaste värdena. Friluftsliv och upplevelsevärden

Tollareområdet har stora rekreativvärden för närrekreation. Områdets storlek och varierande upplevelsevärden utgör det största värdet.

Fågellivet i Tollare träsk utgör ett mål för naturintresserade. De mäktiga gamla ekarna och tallarna uppskattas även av dem som inte känner igen de organismer som är knutna till träden. De biotoper som utgör grunden för höga naturvärden ger också stora upplevelsevärden.

Det finns partier med skog som genom hög ålder och relativt ostört läge ger en skogskänsla. Lokalt är detta av stor betydelse då det är en av de viktigaste rogivande rekreativa miljöerna och som det råder brist på i Nacka.

7.1.2 Förslag till nya naturreservat

Skuruparken

Förslag till bildande av naturreservat Skuruparken har varit ute på remiss. Remisstiden var 5 juli - 30 september 2007.

Förslaget till förordnande av naturreservat Skuruparken skickas, med den ändringen att gränsen i väster flyttas till där den ligger i översiktsplanen, på samråd till föreslagna remissinstanser, kompletterade med de närmaste bostadsrättsföreningarna.

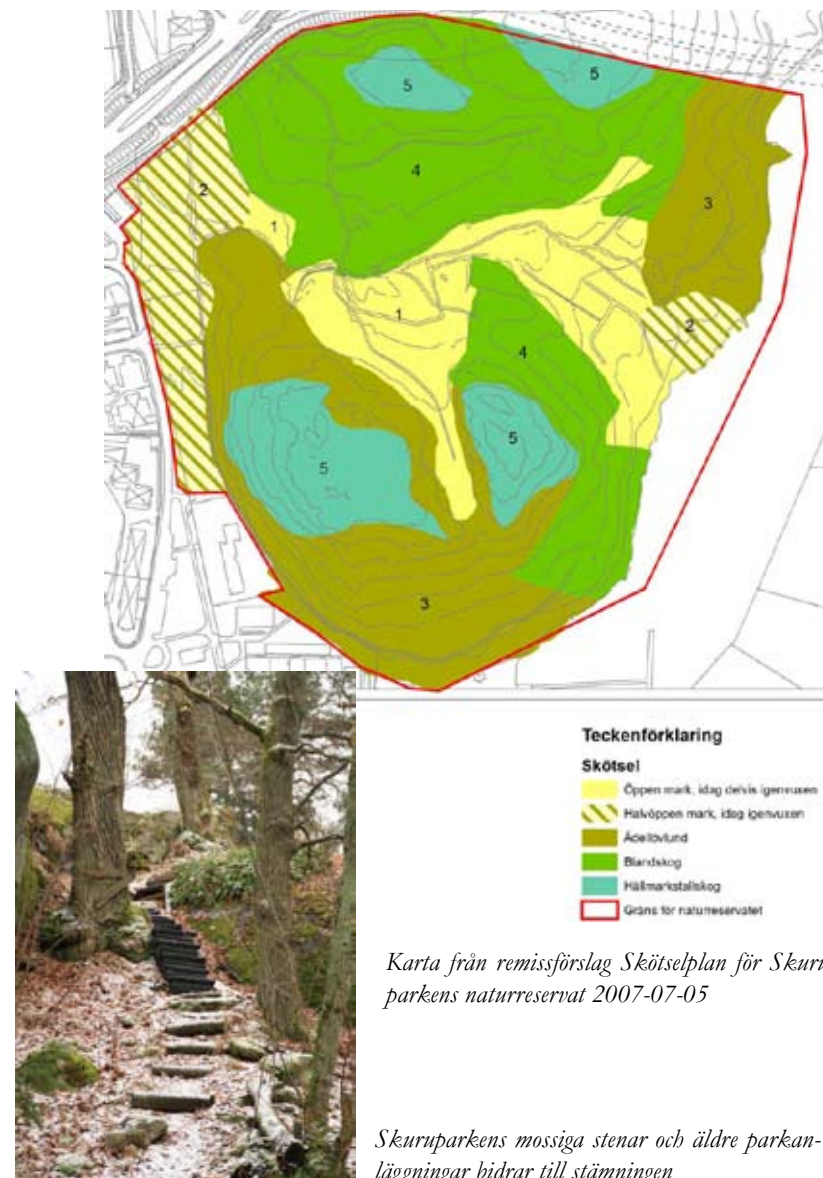
Syftet med Skuruparkens naturreservat är att bevara och utveckla områdets värden för rekreation, kulturhistoria och biologisk mångfald. Rekreativsvärdet består främst i lättillgängliga upplevelser av omväxlande natur med stränder och vatten, ädellövträd, kulturmiljöer och äldre barrskog. I vissa delar av reservatet kan anläggningsberoende aktivitet också utgöra en del av rekreativsvärdet.

Det kulturhistoriska värdet består framförallt i områdets historia som romantisk park och samverkar därmed till stor del med dagens rekreativsvärden. De biologiska naturvärdena är framförallt knutna till äldre träd och skog med ek och tall.

Nedan beskrivs vilka värden som är högst prioriterade och förutsättningarna för bevarande och utveckling. Texten är hämtad från naturreservatsförslaget 2007.

Värdefullt belhetslandskap

Området utgör den centrala delen av en romantisk park. De naturscenerier som gjorde området attraktivt vid den tid parken planerades och anlades har trots störningar delvis kvar sitt värde. Den utpräglade sprickdalstopografin med stora höjdskillnader ger kontraster till landskapet och den historiska markanvändningen med betesdrift harskapat förutsättningar för ekbestånden. De grova äldre träd (framförallt ek och tall) som finns i området utgör det huvudsakliga värdet ur biologisk

synpunkt. Flertalet skyddsvärda organismer är beroende av förekomst av död ved. Även upplevelsemässigt är de enskilda träden och de gamla trädbestånden ett av de viktigaste värdena. Skurusundet och dess stränder är av central betydelse för friluftslivsvärdena i reservatet. Utblickar över vattnet värderas högt.

Förutsättningar för bevarande och utveckling

Förutsättningarna att bevara de värdefulla träden och säkra en återväxt genom skötselåtgärder är goda. Ett återupprättande av den romantiska parken med omväxlande tallhällmarker, halvöppna hagmarksliknande karaktärer, öppna ängslyckor samt framröjning av bergsidor och utsikter gynnar såväl kulturvärden och upplevelsevärden som fortbeståndet av de vickroniga gamla ekarna. För att riklig förekomst av död ved ska uppfattas positivt av allmänheten krävs att hanteringen planeras väl och att tydlig information sprids om avsikten.

Välhävda kulturmarker är uppskattade av människor för rekreation och värdefulla för den biologiska mångfalden. Ett landskap som skildrar den historiska markanvändningen ger den lokala kulturhistoriska identiteten ett starkt stöd.

Närnatur, vardagslandskap och utflyktsmål

Området gränsar direkt till bostadsområden och ett av de viktiga värdena är funktionen som närnatur. Närnatur ger möjlighet till rekreation för befolkningsgrupper med kort räckvidd som barn och äldre. Den har också ett värde genom identifikationen med den natur man bor nära. Skuruparken utgör idag endast i begränsad utsträckning ett utflyktsmål.

Förutsättningar för bevarande och utveckling

Naturreservatet kommer även i fortsättningen att vara tillgängligt för omkringsliggande bostadsområden. Områdets attraktionskraft som utflyktsmål kommer att öka genom upprustning av den romantiska

Vid Skuru gård anlades en park ritad av F M Piper. Gångvägssystem, träd mm från den engelska parken finns kvar än idag

En av de små stugorna i parken. Just denna naturromantiska anläggning är inte helt olika eremithyddan i 1700-talet romantiska park .

parken, förbättrad information om områdets kvalitéer och den eventuella etableringen av ett kafé i området.

Upplevelsevärden

Mycket högt: **3,4,5,8b**

Högt: **1,6**

Skarpnäs

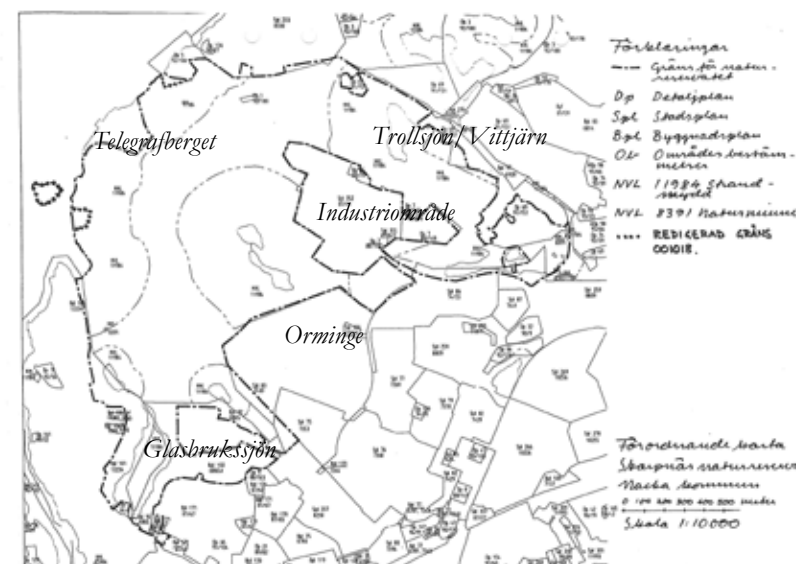
Förslag till bildande av naturreservat Skarpnäs var ute på remiss 27 september - 10 december 1999. Förslaget antogs i Områdesnämnden Boo den 21 mars 2001. Den 17 april 2001 presenterades ärendet i kommunstyrelsen arbetsutskott. Ärendet bordlades då och har sedan dess varit bordlagt. I samband med ett detaljplaneförslag för cirka 300 bostäder samt en del verksamhetslokaler och en småbåtshamn vid den gamla oljehamnen och Telegrafberget har naturreservatsbildningen aktualiserats.

Skarpnäs ingår i en i "Regional utvecklingsplan 2001 för Stockholmsregionen" - RUF 2001, utpekad "grön kil". Skarpnässkogen är av stor betydelse för den regionala grönstrukturen. Den utgör ett kritiskt och svagt område i en av Storstockholms gröna kilar, den sk. Nacka-Värmdökilen. Området har unika värden för Nacka då det utgör ett stort sammanhängande naturområde med trolska naturmiljöer som dessutom inte är bullerstört. Området gränsar till tätbebyggda områden i Västra Orminge.

Skarpnässkogen präglas av berg, vatten och skog i en för innerskärgården typisk förening. Förutom ett dramatiskt stycke brant Östersjökust med strålände utsikt över Stockholms inlopp finns ett flertal insjöar. Barrträd, huvudsakligen ljus hållmarkstallskog, dominerar men i dalarna finns lövträdsdominerande marker och rester av äldre jordbrukslandskap. Området är i de norra delarna högt beläget med vidsträckt utblickar. I områdets västra del finns ädellövskog med äldre ekar och hassel.

Utsikt mot Skarpnäs och Telegrafberget

Skarpnässkogen har ett rikt förgrenat stigsystem och används flitigt av närboende för promenader och skidåkning. Ett kortare spår har belysning och flera andra med varierande längd finns utmärkta. Boo-leden startar i området. Flera av sjöarna i området används för bad sommartid och skridskoåkning vintertid. Den ljusa, öppna skogen uppskattas också av många bär- och svamplockare.

En stor del av Skarpnässkogens yta (inklusive ett stort område som löper över Skarpövägen) har ett högt eller ett mycket högt värde med avseende på orördhet och trolska naturmiljöer. Förutom de allra ostligaste, yttre delarna av Velamsund är Skarpnäs det enda större grönområdet i kommundelen som inte är bullerstört.

Områdets skogskänsla värderas som mycket hög. Likaså har Skarpnäs ett mycket högt värde för utblickar.

Upplevelsevärden

Mycket högt: **1,2,3,4,6**

Högt: **5**

Gärdesudden

Remissförslag till naturreservat för Gärdesudden är daterat juni 2009. Syftet med Naturreservatet Gärdesudden är att bevara och utveckla områdets värden för rekreation och biologisk mångfald.

Rekreativvärdet består främst av omväxlande naturupplevelser samt närhet till vatten. Reservatets biologiska naturvärden är framförallt knutna till äldre tallskogspartier, lövträd och ängmark. Ängmark, äldre skog och oexploaterade vattenområden.

Den historiska markanvändningen utgör grunden för de värden som idag förvaltas som ängsmark. Lövriska dungar och bryn intill öppna marker har värden för natur, kultur och rekreation.

Inom området finns två hotade arter knutna till öppen ängsmark och lövträd.

Den äldre tallskogen som finns i området utgör ett viktigt värde ur biologisk synpunkt och är en för Nacka typisk naturtyp. Flertalet skyddsvärda organismer här är beroende av förekomsten av död ved. Även upplevelsemässigt är enskilda träd och de gamla trädbestånden ett av de viktigaste värdena.

Området har betydelse för närrekreation i Norra Boo med tillgång till naturstränder, oexploaterade vattenområden och omväxlande natur. Gärdesudden utgör endast i begränsad utsträckning ett utflyktsmål för mer långväga besökare.

Området som föreslås som naturreservat är 22 ha varav 11 ha vattenområde.

Upplevelsevärden

Mycket högt: **3,4,6, 8b**

Högt: **2**

7.1.3 Friluftsområden –strövområden – ej skyddade Erstavik

Erstavik är kommunens största sammanhängande natur- och kulturlandskap. Erstavik ligger i direkt anslutning till Nackareservatet och innehåller naturreservaten Tattby samt Strålsjön och Älta mosse. Tillsammans är detta obebyggda område stort nog för många timmars vandringar. Det tar ca 1.5 tim att springa från Björkhagen till Hellasgården och tillbaka igen. I stort sett hela Erstaviksområdet med intilliggande naturreservat utgör ett sammanhållet natur- och kulturlandskap av omistligt rekreativt värde för boende i Nacka, Tyresta och inte minst på Södermalm och Stockholms sydöstra förorter. Området är av riksintresse för friluftliv och rekreation.

Erstavik är en fideikommiss sen 1765 vilket inneburit att innehavaren av fideikommissen har haft rätt att nyttja och bruka avkastningen av egendomen men att den skulle överföras ograverad till efterföljaren. Innehavaren får inte stycka eller sälja av delar av egendomens marker. Detta har inneburit att Erstavik i stort sett har hållits samman och behållit sin funktion som jordbruk och godscomplex fram till idag. Inom Erstaviks ägor finns stora upplevelsevärden knutna till natur- och kulturlandskapet. Kulturhistoria och levande jordbruk kan främst upplevas i herrgårdslandskapet vid Erstaviks gård med alléer, ekdungar och åkrar med åkerholmar. Det mosaikartade torplandskapet kan fortfarande upplevas vid Lilla Högmora, Skomakartorp och Skogshyddan. Vid Västeräng, Vreta och Stora högmossen finns en rad övergivna torpplatser. Invid torpen finns rester av tidigare odling och bruk av skogen t.ex finns rester av kolarstuga och kolningsgropar vid Skomakartorpet. Gamla vägar mellan torpen är idag stigar som används som vandringsleder. Vägen mellan Vreta, Stora Högmora och Skomakartorp utgör t.ex del av Sörmlandsleden.

Området har under hela 1900-talet också används för rekreation och friluftsliv. Hellasgården byggdes på Erstaviks ägor på 1930-talet. Erstaviksbadet är mycket populärt och en målpunkt för många boende i

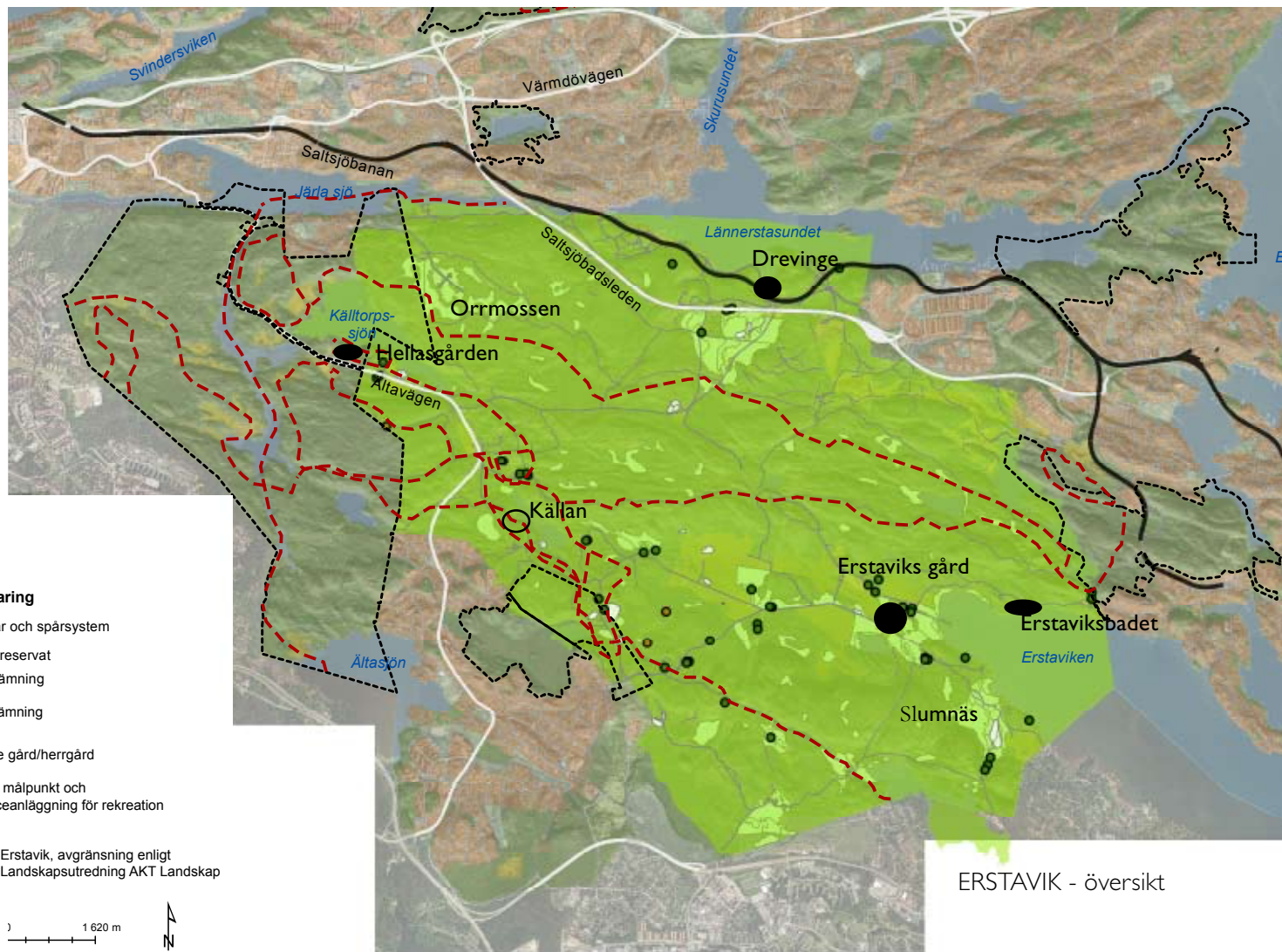
Erstaviks gård

Foto Nacka kommun

Erstaviksbadet

Foto Nacka kommun

nacka och södra Stockholm. Sörmlandsleden startar vid Björkhagen i Stockholm och leder genom Nackareservatet förbi Sandasjön, Strålsjön och Öringesjön.

En Natur- och kulturanalys har utförts för Erstaviksområdet (AKTlandskap 2008).

I analysen lyfts tre dominerande landskapskaraktärer fram; herrgårdslandskapet, torp- och utmarkslandskapet och skärgårdslandskapet.

Skärgårdslandskapet med de till Erstavik tillhörande öarna Härsö och Ägnö ligger i Tyresö kommun och ingår inte i Nackas gröstruktur.

Inom herrgårdslandskapet respektive torp- och utmarkslandskapet har AKT Landskap identifierat sju delområden, se karta på s. 100.

Herrgårdslandskapet

1 Erstaviksdalgången

Den öppna sprickdalen domineras fortfarande av åkermark. I söder vid vattnet ligger Erstaviks herrgård centrum för kommunens enda aktiva jordbruk. Herrgårdslandskapet med ekbeväxta åkerholmar och alléer kan upplevas från vägarna i området. Herrgården och parken är privat. Längs stranden finns betade strandängar. Ett stort antal äldre grusvägar och stigar leder genom området. De öppna markerna används också för skidåkning under vintern.

Upplevelsevärden:

Mkt högt: **3,4,5**

Högt: **6**

Torp- och utmarkslandskapet

2 Lilla Högmora-Skomakartorp-Skogsbyddan

Detta småbrutna skogsdominerade torplandskap åtskiljs från Erstavik av en långsträckt höjdsrygg. Det öppna landskapsrummen utmärks av omväxlande gräsmarker, betesmarker och moränholmar. Området gränsar till bebyggelse i Älta och Tyresö och nyttjas för närrekreation. Den täta bebyggelsen bildar en skarp gräns mot landsbygden. Trots igenväxning och skogsbruk har området stora rekreativa värden med sin ålderdomliga vägstruktur, torp och torplämningar och en skog där äldre brukningssätt fortfarande kan skönjas. Breda kraftledningsgator löper genom det öppna landskapet mellan Vreta, Västeräng och lilla Högmora. Ledningsgator och gamla vägar nyttjas flitigt som ridvägar och för skogspromenader. Den gamla vägen genom Vreta, Stora Högmora och Skomakartorp är idag en mindre stig och utgör en del av Sörmlandsleden. Skog och gamla betesmarker vid lilla Högmora ingår idag i Tyresö golfbana.

Som helhet ett variationsrikt område som skulle kunna ges högre värden genom landskapsvård (bl a öppnare mer varierade skogsbryn) och tydligare information om värden knutna till torp- och utmarkslandskapet.

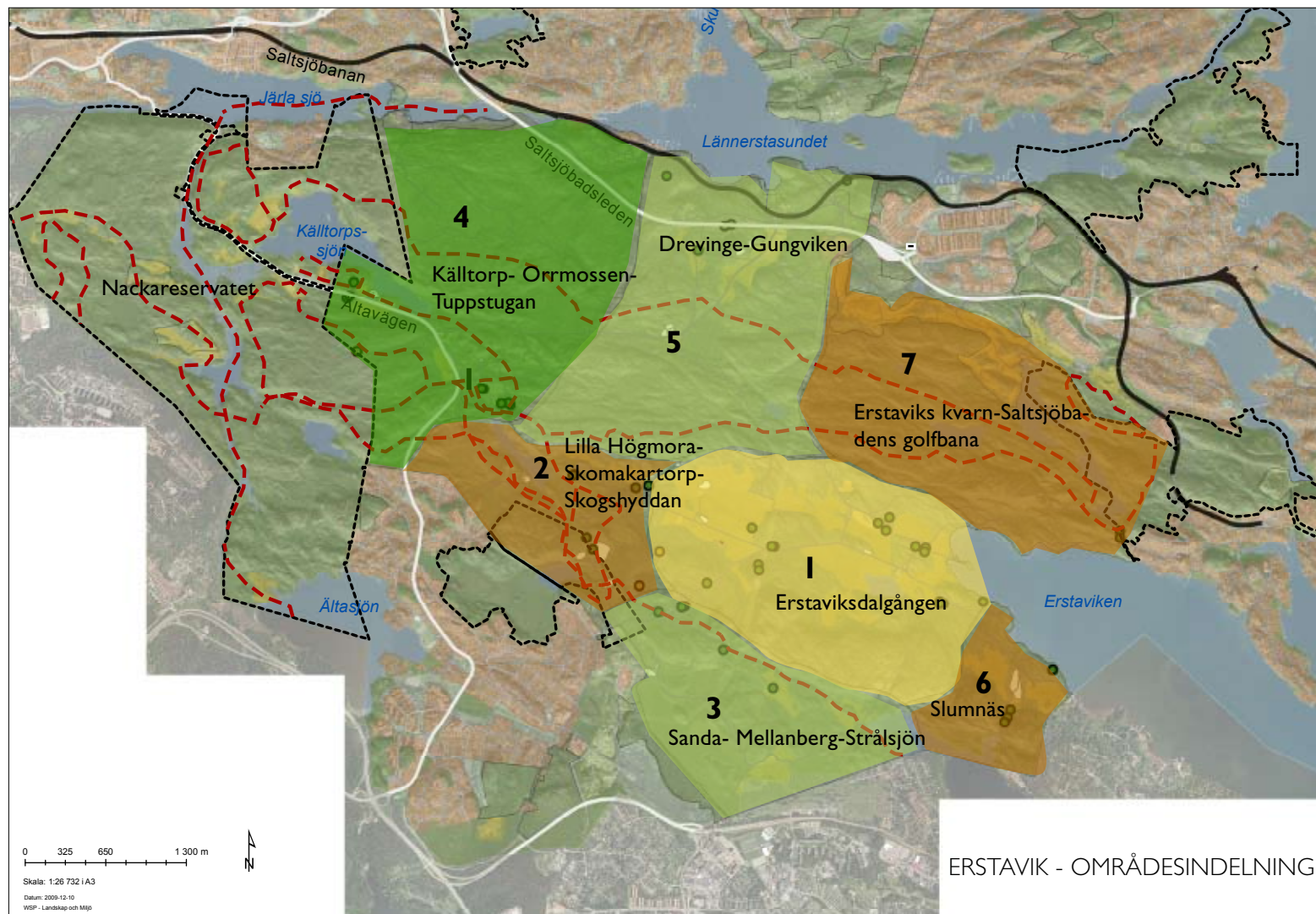
Upplevelsevärden:

Mkt högt: **2**

Högt: **4,5**

3 Sanda-Mellanberg-Strålsjön

Stockholmsåsen präglar området kring Sanda Mellanberg och Strålsjön. På åsen växer gles tallskog, delvis påverkad av skogsbruk. Tallskogen övergår i hållmarksskog med knotiga tallar vid Strålsjön. Fyra stenåldersboplatser har påträffats på åsen och visar på Nackas allra äldsta

historia. Inom området finns mycket höga pedagogiska värden med bland annat kopplingarna stenålderboplatser och grusås och vattenkälla samt Älta mosse. Trolska miljöer kring Sandasjön och Älta mosse, torpmiljöer vid Sanda och Mellanberg, fina naturbad i Sandasjön och Strålsjön bidrar ytterligare till detta områdes stora rekreativa värden.

Upplevelsevärden:

Mkt högt: **1,2,3,4**

Högt: **5,6**

4 Källtorp-Orrmossen-Tuppstugan

Sprickdalslandskapet karaktäriseras av den högplatå som reser sig brant från Järlasjön i norr och Källtorpssjön i väster där Erstaviks marker obemärkt övergår i Nackareservatet och Stockholms stads ägor.

Området domineras av hällmarksskog på höjderna och barrblandskog med inslag av löv på omgivande moränmarker och stråk av ek och hassel längs gammal betesmark. Inslaget av skogbevuxna kärr och mossar är stor. På höjdplatån ovanför Källtorpssjön ligger det sammanhängande våtmarksstråket Orrmossen. Orrmossens öppna ytor har norrländsk prägel men stora delar av mossen är beväxt med tallskog. Här står Nackamasterna, ett av kommunens mest kända landmärken. Område 4 är både ett skogsbrukslandskap och ett rekreationslandskap. Skogsmarken inom området innehåller både större kalhyggen och föryngringsytor men också brandfält och trolska miljöer. Landskapet kring Källtorpssjön uppvisar lång kontinuitet med järnåldersgravar, prästgården Källtorp, Snörom som fungerat som klockarbostad och båtmanstorp Tuppstugan. Längs vattensystemet finns också rester av dikningar och rensningar mm från Nackas tidigaste industriperiod kring Nacka ström.

Området genomkorsas av grusvägar, uppmärkta motionsspår och leder och ett stort antal spontana stigar. Sörmlandsleden passerar Ältavägen

på sträckan mellan Tenntorpet och Kolarängen och från Tenntorpet och Hellasgården (norr om område 4) finns leder mot Saltsjöbaden och Fisksätra.

Genom nordöstra hörnet av området går Saltsjöbadsleden parallellt med Saltsjöbanan. Detta trafikstråk utgör en kraftig barriär mot Kolbotten, Gungviken, Sågtorp och Duvnäsvisken. Den alltmer trafikerade Ältavägen passerar genom området i sydväst. Saltsjöbadsleden och Ältavägen sprider trafikbuller långt in i området. Spridningen, och därmed störningen, är i hög grad beroende av väderleksförhållanden och vindar.

Saltsjöbadsleden kan passeras vid Kolbotten (vägen mot Kranglan) och via gångport ca 200 m nordväst om Sågtorp. Ältavägen kan i princip korsas överallt men trafiksäker passage via gångport finns vid Tenntorp. Här finns också parkeringsplats och information. Det är nära till Sandasjön och den välkända källan. Tenntorp är en viktig entré för besökare till Erstaviksområdet. Vid Källtorp finns ett koloniområde samt en handelsträdgård.

För närvarande pågår planering för ett ridhus vid Tenntorp.

Området rymmer två skjutbanor.

Upplevelsevärden:

Mkt högt: **1,2,3**

Högt: **5,6**

Störningar och hot

Ljud från skjutbanor, trafik och skogsmaskiner kan upplevas störande för den som söker rofylldhet på skogspromenaden. Området nyttjas för många olika aktiviteter. Eventuellt kan störningar komma att uppstå mellan aktivitetsknutna verksamheter såsom äventyrsanläggningarna, ridning, terrängcykling m.m. och önskan om rofyllda skogspromenader.

5 Drevinge-Gungviken-Östervik

Drevinge med torpen Gungviken och Östervik var tidigare en gård under Erstavik. Huvudgården flyttades till nuvarande läge vid havet under slutet av 1700-talet. Saltsjöbanan tillkomst 1890-talet bröt delvis sambandet mellan gården och ägorna. Östervik blev sommarvillor för stadsborna och här anlades en hållplats.

Den öppna idag hästbetade dalgången söderut mot Halvörestorpet kännetecknas av ett äldre jordbrukslandskap med kontinuitet från järnålder till nutid. Trots igenväxning är den äldre agrara strukturen fortfarande synbar. Området präglas av hästbete och vägarna används för ridning.

Området är lättillgängligt där grusvägen som leder ned till Erstavik är en bra cykelväg ut i Erstaviksområdet. Behörig biltrafik kan förekomma. Området omges av skog.

Upplevelsevärden:

Mkt högt: **2**, (ej nära trafikleden) **4, 5**

Högt: **3**

Störningar, brister

Stora stallbyggnader ligger i anslutning till bron och området upplevs inte som en rekreativ entré. Känns lite privat. Skyltar saknas. God tillgänglighet med närheten till Österviks hållplats. Trafikbuller från Saltsjöbadsleden sprider sig in i det öppna landskapet och minskar upplevelsevärdet.

6 Slumnäs

Landskapet utgörs av en öppen dalgång mot Erstaviken. Mot stranden vidtar betesmark med vidkroniga ekar som övergår i betad strandäng. I dalgångs höjdlägen i anslutning mot Öringesjön finns rester av

bebyggelse. Slumnäsområdet har en varierad och mångformig natur med tonvikt på beteslandskapets naturtyper. Området har mycket höga naturvärden och innehåller kanske Erstaviksområdets vackraste och mest attraktiva landskapstyper.

Slumnäs var tidigare arrendegård under Erstavik. Det gamla torpet försvann redan vid mitten av 1800-talet och markerna brukades därefter direkt under herrgården. I söder, mot Öringesjön, inklämt mellan branta berg ligger områdets enda bebyggelse, ett torp med några ekonomibyggnader. Söder om torpet finns lämningar efter tidigare bebyggelse och industriell verksamhet, Slumnäs valk. Den industriella verksamheten i Slumnäs har gamla anor. Redan på 1500-talet utnyttjades fallen vid Öringesjön som kraftkälla för Slumnäs kvarn. Industriverksamheten upphörde under 1830-talet.

Den stora koncentrationen av olika upplevelsevärden gör Slumnäsområdet mycket värdefullt för rekreation. Slumnäs nås bäst från Tyresö strand och utnyttjas som närrekreationsområde för Tyresöborna. Via Slumnäs och Tyresö strand kan man ta sig mot Tyresö slott och vidare mot Tyresta-reservatet.

Upplevelsevärden:

Mkt högt: **1,2,4**

Högt: **3,5**

Störningar, brister

Skyltning och information inom området kan behöva förbättras.

7 Erstaviks kvarn-Saltsjöbadens golfbana

Ett område med skogklädda långsträckta höjdryggar och flera sjöar. Erstaviken möter i söder och här ligger Erstaviksbadet, ett stort och mycket välbesökt havstrandbad. Vid badet finns toaletter och sommartid kiosk. Hit kommer barnfamiljer från omgivande bostadsområden men också många som cyklar hit från Stockholms östra förorter. Öster om badet finns industriella lämningar efter Erstaviks kvarn av stockholmstraktens största kvarnar. Här malde skärgårds-bönderna sin säd. Kvarnen som nyttjade fallhöjden i bäcken från Dammsjön lades ned på 1870-talet.

Saltsjöbadens golfbana sträcker sig längs sprickdalar ned mot Erstaviken. Golfbanan ligger delvis på tidigare åkermark (Lund och Östervik) och i sänkor genom skogen. Den är väl inpassad i terrängen. Golfbanan anlades på 1950-talet utanför Erstaviks ägor men har därefter utvidgats kring Lundsjön och idag ligger stora delar på Erstaviks marker. Golfbanan utgör sommartid en barriär för fritt strövande men den kan passerar på flera ställen. Vintertid används den för promenader och skidåkning.

Upplevelsevärden:

Mkt högt: 3,6

Högt: 1,2,5,7

7.1.4 Mindre strövområden ej skyddade

Svärdsö

Svärdsö har en starkt varierad natur med värdefulla urskogsliknande. Nästan hela Svärdsö karakteriseras av orördhet och trolska naturmiljöer med mycket högt värde. Det är kommunens största sammanhängande område med detta upplevelsevärde. Vad som ytterligare höjer värdet är att större delen av Svärdsö inte är bullerstört. Svärdsö har också högt värde för utblickar och öppna landskap. Utsiktsplatserna är unika för Nacka kommun då de öppnar sig mot Stockholms mellanskärgård. Svärdsö har en starkt varierad natur med värdefulla urskogsliknande områden och hållmark i kombination med populära badklippor och strövstigar. Områdets omedelbara närhet till bebyggelsen väster om Vårgårdssjön gör det till ett mycket uppskattat rekreationsområde.

Upplevelsevärden:

Mycket högt: **1,2,3**

Högt: **6**

Rensättra –Ramsmora

De gröna områden som löper från Myrsjön i väster till Velamsund utgör en viktig del och en svag länk i den gröna kilen Nacka-Värmdö-kilen. Området innehåller många olika upplevelsevärden och utgör en värdekärna för rekreation. Det är därför viktigt att inte göra ytterligare ingrepp i den naturen och att det öppna landskapet även fortsättningsvis betas. I Rensättraområdet finns bland annat ett mycket rikt djurliv. I östra delen av området finns en fast naturstig som Sågtorpsskolan använder i undervisningen. Ramsmoraområdet på andra sidan Sågsjön består av flera små naturtyper som stått orörliga under lång tid. på den gamla Prästgårdsängen växer brudbröd, jungfru marie nycklar, m.m.

Dessvärre håller en del ängar på att växa igen. Delar av området är klassat som nyckelbiotop då det innehåller fin gammal skog. De västra delarna är tysta och här råder en känsla av orördhet.

Upplevelsevärden:

Mycket högt: **1,2,3,4**

Högt: **5, 6**

Booleden går längs Sågsjöns strand

Ett av kommunens få öppna landskap utanför naturreservaten

Alstrandskog skapar en stämningsfull miljö. Skogstråket upp mot kyrkogården har stora naturvärden och trolsk stämning

Gångvägar leder genom dalstråk med ek och lönskog

Trollsjön

Trollsjön ligger inom ett mindre strövområde i Södra Boo. Området är ca 20 ha och har ett högt rekreativvärde då det är det enda mer sammanhängande grönområdet i ett tätbebyggt område. I områdets norra del ligger Fregattbacken som vintertid används för skidåkning. På toppen växer många olika trädgårdsväxter och härifrån har man en vidsträckt utsikt över Baggensfjärden.

Trollsjön är en liten sjö och som skapades av Nicodemus Tessin d.y. genom uppdamning för att ge vatten till fontäner som planerades anläggas. Idag är miljön vid den lilla sjön trolsk trots att det lilla skogsområdet den ligger i är insprängt mellan befintliga villaområden. Stora, gamla träd ligger intill sjön.

Upplevelsevärden:

Mycket högt: **8a, 8b**

Högt: **1,2, 6** (Fregattbacken)

Gungviken

Längs gamla Saltsjöbadsvägen och Saltsjöbanan mellan Saltsjö-Duvnäs och Östervik ligger Gungvikenområdet. Området är bitvis starkt kuiperat. Fina, lugna badklippor finns vid stranden.

Upplevelsevärden

Mycket högt: **3, 6**

Högt: **7**

Trollsjön i södra Boo

Foto Nacka naturskyddsförening

Kummelnäs-Sågsjön

För boende i Kummelnäs är Sågsjön och Näckdjupet av stort värde som närreklamationsområde. Vid Sågsjön finns en iordningställd badplats med hoppstorn. Utsikten över den flikiga sjön har stora upplevelsevärden.

Stigar kan behöva anvisas mellan bebyggda områden för att knyta ihop Sågsjöområdet med Rensättra respektive Skarpnäs och Gärdesudden.

Trolsk stämning råder vid Näckdjupet. Trolskt är det också längre norrut i kummelnäs runt det lilla Rudträsket.

Upplevelsevärden

Mycket högt: **8a, 8b, 9b**

Högt: **3, 6**

Sågsjön ger fortfarande intryck av skogssjö och har en välbesökt badplats med bryggor och hoppstorn

Smala stråk och stigar leder över bäcken mellan Näckdjupet och Sågsjön

Spännande och stämningsfull miljö längs bäcken mot Näckdjupet

7.2 Närskog och parker

I Nacka kommun ges många möjligheter att vistas utomhus i en grön miljö. Förutom de stora skogarna och naturområdena finns anlagda parker av olika slag.

Kommunens parkmark omfattar många olika typer av anläggningar, alltifrån bostadsnära parker och lekplatser till strandpromenader, historiska parker och blomsterplanteringar i vägmiljöerna. De senare ingår ej i den rekreativa grönstrukturen.

7.2.1 Närskog

Nacka är mycket väl försedd med bostadsnära natur. Längs de yttre bebyggelseområdena ligger sprickdalslandskapets hållmarkstallskogar, små sjöar och raviner tätt in på bebyggelse. Inne bland tätare bebyggelse finns ofta mindre bergsparker eller små naturområden som används som utsiktsplatser, naturlekplats för kringboende eller dagisgrupper och ibland kanske en kortare promenad. Det finns dock bostadsområdet framförallt på Sicklaön som har dålig tillgång på eller tillgänglighet till både bostadsnära natur och parker.

Den bostadsnära skogen intill kommunens villaområden skiljer sig knappast från den mer orörda naturen längre ut. Intill tätare bebyggelseområden kännetecknas de bostadsnära skogarna av ställvis hårt markslitage och ett tätt nät av stigar.

I samband med framtagande av nya detaljplaner för nya bostadsområden skyddas och bevaras också ofta naturmark i närheten av bostäderna. Vegetationen bildar gröna ridåer som avgränsar det urbana rummet. Dessa små skogsområden utgör också värdefulla lekmiljöer för barnen och kan utnyttjas för kortare promenader.

Närskogen utnyttjas mycket för kojbyggen och naturlek

Den bostadsnära naturen genomkorsas av små stigar

7.2.2 Grannskapspark/lokal park

Inom kommunens områden med flerbostadshus från 1950-1980-talet är det ofta väl planerat för parker med lek och idrott. Här finns ofta en eller flera parker som lämpar sig för lek och spel, här finns stora klippta gräsytor, lekplatser och platser med parksoffor och picknickbord för mer rofylld samvaro. Även om gräsytor dominerar finns ofta inslag av berg och naturmark. Exempel på sådana typer av parker är Centrala parken i Orminge, Braxenparken i Fiskätra, parken i Sickla strand och i Jarlaberg. I Saltängen, på Henriksdalsberget och vid Oxelvägen och Stensövägen i Älta finns också stora parker som kan utnyttjas för många ändamål.

Kommunen planerar också för nya bostadsområden och parker. Exempel på nya bostadsområden där nya parker kommer att anläggas är Tollare i Boo.

Små kvarterslekplatser finns runt om i kommunen. Här lekplats i skogsdunge på Fannydalsplatån

Nyanlagd lekplats mellan bus och gator i Järla sjö

7.2.3 Kommundelspark

Inom vissa stadsdelar finns parker som erbjuder upplevelser för fler än kringboende. De fungerar som kommunalparsker.

Det är ofta parker och/eller naturområden som erbjuder service och samvaro och som innehåller extra natur- eller kulturmiljökvaliteter. Här erbjuds årstidssevenemang, midsommarfirande och andra kultur-evenemang som teater, konserter mm. Nyckelviken är i dag kommunens verkliga stadspark som samlar hela kommunen till julmarknad, midsommarfirande, valborg mm. Andra parker med speciell karaktär som skulle kunna utvecklas är Fisksätra idrottsplats tillsammans med Fisksätra holme, Järka kaj och parken kring Järka gård som har förutsättningar att bli en park som attraherar fler än de kringboende.

I Saltsjö Duvnäs har strandpromenader samt parken söder om Nedre gården värden som kan utvecklas. Ytterligare ett exempel är Skuruparken, som delvis ingår i samma strandpromenad.

Fisksätra holme ingår i kommunalparsk vid Fisksätra

Orminge parkstråk, en kommunalparsk

Den nyligen upprustade lekplatsen i Orminge parkstråk

7.2.4 Små grönytor-grönplättar

Insprängda i bebyggelseområdena finns små parker eller grönytor som blivit över. Ibland kan de nyttjas för vila eller lek, ibland fungerar de som avbrott i gatubilden eller används för att passera igenom. Dessa små grönytor kan vara värdefulla i stadsbilden, skapa variation och luft- rum i bebyggelsestrukturer, utgöra vyer från fönster och balkonger för intilliggande bostäder. I Nackas mer bebyggda områden finns många grönytor av denna typ. Ofta utgörs de av lite natur som sparats bland bebyggelse, ibland är de en liten gräsyta korsad av gångväg och med några parkbänkar. Många har stora värden för de rekreativa stråken, se nästa avsnitt. Det har inte varit möjligt att i detta arbete närmare beskriva eller värdera dessa grönytor.

7.2.5 Grönstråk och strandpromenader

En stor del av vår tid utomhus tillbringas vid rörelse. Rastar hunden, går till affären, skolan eller jobbet, tar kvällspromenader eller löparrundor. Den värdefulla vardagsmotionen sker längs gång- och cykelvägar, löparspår, ständer, lokalgator mm i den bostadsnära grönstrukturen, genom/gröningar/småparker och villaområden, längs skogskanter och genom smala naturstråk eller parker.

I rapporten har långsträckta parker och bostadsnära natur med mindre bredd än 200 m betecknats som grönstråk. Karaktären har betecknats som natur eller gräspark.

Stråk längs vatten har betecknats som strandpark om det är parkmiljö, strandpromenader om de är smala stråk < 50 m eller följer villagator samt kajer.

För mer detaljerad information om stråkens kvaliteter krävs mer noggranna inventeringar. Generellt kan dock sägas att naturstråken är värdefulla och uppskattade miljöer för promenader och hundrastning. Här hinner man också uppleva årstidväxlingar, vindsus och fågelsång på

väg till busshållplatsen och jobbet. Särskilt höga upplevelsevärden har också stråk längs vatten, särskilt i söder- och västerläge.

De bostadsnära naturstråken bör vara städade och väl underhållna. Detsamma gäller smala parkstråk. Parkstråken som domineras av öppna gräsytor kan inte erbjuda samma höga upplevelsekaraktär som ett naturstråk.

Variationsrika, välvårdade och vackra grönstråk inbjuder till aktivitet och rörelse utomhus. Belysta stråk uppskattas. kvällstid. Nacka har ett tätt gatunät, inte minst inom villaområdena. God belysning bör koncentreras till viktiga gång- och cykelstråk samt längs alla gator. Belysning inom natur och skogsområden som inte utgör huvudstråk bör undvikas. Det kan vara värdefullt att skilja på primära rörelsestråk som också ska fungera som promenad- och rörelsestråk kvällstid och sekundära som i huvudsak används dagtid. I naturen kan belysning ofta upplevas störande.

Trappa ned från Vikdalen till den nyligen iordningställda strandpromenaden längs Ryssbergen

7.3 Anläggningar för rekreation utöver de som beskrivits i samband med friluftsområden och naturreservat.

Upplevelsevärde 6 och 7 Aktivitet respektive service och samvaro är väl tillgodosedda i Nacka.

Här finns ett stort antal anläggningar och verksamheter för mer aktivitetsinriktad rekreation. Kommunen ansvarar för vissa verksamheter men många anläggningar drivs av föreningar och klubbar.

Uppgifter nedan är hämtade från kommunens hemsida som erbjuder god information om anläggningar, promenader, spår och leder inom kommunen. Här anges också här man når aktuellt område, tillgänglighet för rörelsehindrade mm.

7.3.1 Anläggningar för rekreation

Karta med anläggningar

Inom kommunen finns 20 båtklubbar och 6 koloniföreningar, 1 ridklubb. Koloniföreningar finns i Boo, (3 st), i Saltsjöbaden, (2 st) och i Älta (3 st).

Cykelvägar

I Nacka finns drygt 100 km gång- och cykelvägar. I några fall löper gångvägarna parallellt med biltrafiken, men oftast finns de i kvarterens mitt och bakom tomterna.

Båtliv

Lilla Värtan, Höggarnsfjärden, Skurusundet, Lännerstasundet och Baggenssfjärden är de välkända vatten som omger Nacka.

Närheten till vattnet har bidragit till ett rikt intresse för båtliv som utvecklats under åren. Här finns många aktiva båtklubbar och segelsällskap som arrangerar kappseglingar och seglarskolor.

Foto Nacka kommun

Foto Nacka kommun

Fiske

Fisket är fritt längs hela ostkusten. Detta gäller också Nacka kommuns vatten. Med sportfiskekort kan man bl.a fiska i Källtorpssjön, Söderbysjön, Dammtorpssjön och Ulvsjön samt delar av Sicklasjön och Ältasjön.

Paddla kanot

Det finns flera möjligheter för den som är intresserad av att paddla kanot.

Nackas kanotled

Från Ältasjöns västra del, genom Söderbysjön, till Dammtorpssjön, Nackaån och ut i Järlasjön sträcker sig Nackas kanotled (4-5 km). Leden är delvis svårframkomlig, särskilt torra somrar med lågt vattenstånd. Kanoten behöver bäras vissa sträckor.

Boo IF - skid och kajaksektionen och kajakcentret på Velamsund

Föreningen bedriver kajakpaddling för såväl motionärer som tävlingspaddlare.

Saltsjöbadens IF - kajaksektionen

Föreningen bedriver verksamhet med utgångspunkt från Saltsjöbaden.

Ridning

I Nacka kommun finns för närvarande en ridskola, Nacka Ridhus som ligger i Velamsund i Boo. Ridskolan drivs i privat regi. Vid ridskolan finns också en ideell ridklubb, Nacka ridklubb. Nacka kommun äger delar av ridanläggningen på Velamsund och hyr ut dessa till ridskolan.

Skridskoåkning

I Nacka finns många möjligheter till skridskoåkning, vissa sjöar plogas, ett urval bollplaner spolats och konstisbanorna har öppettider för allmänheten vissa tider. Då is finns på sjöarna kan man hitta information på kommunens hemsida.

Velamsund är centrum för ridverksamheten i kommunen. Foto Nacka kommun

Kommunen plogar banor på

1. Baggensfjärden, slinga 4,5 km, start söder om Grand Hotell.
2. Bastusjön, slinga 0,7 km, start vid badplatsen.
3. Insjön, slinga 2 km samt bana vid stranden vid Velamsunds badplats.
4. Myrsjön, slinga 1,2 km, start vid festplatsen.
5. Ältasjön, slinga 1 km samt bana vid stranden vid Älta IP.
6. Järlasjön, slinga 2 km, start vid Järsla sjöväg

Dessutom plogas banor på Bagarsjön och Källtorpssjön i föreningsregi. Information om Källtorpssjöns bana återfinns på Hellasgårdens webbplats. Man kan också åka skridskor mellan Ältasjön via Söderbysjön och Dammtorpssjön.

Bollplaner som spolas till isbanor

Då det är möjligt spolar kommunen även isbanor på många av bollplanerna. De som spolas är:

Fisksätra IP, Vårgärdet Hägervägen, Långsjön, Rudsjöparken, Sicklavallen, Skuru skola, Storängens strandväg, Vikdalsvägen Brannhällsskolan, Centrala Parken, Myrsjö IP, Sågtorpsskolan, Östbacka förskola, Mensättra Gärde, Häckvägen, Källvägen och Oxelvägen i Älta.

Skidbackar

Utförsåkning

I Nacka eller Nackas närhet finns det två slalomanläggningar:

Vinterstadions skidbackar är belägna vid Solsidans station.

- Slalombacken. Längd 160 m. Fallhöjd 62 m. Belyst.
- Långbacken. Längd 240 m. Fallhöjd 65 m. Lift 140 m. Snökanon

Intill Hammarby sjöstad, strax utanför kommungränsen ligger också Hammarbybacken.

En mindre skidbacke finns även i Bo vid Gustavsviksvägen. Här finns även en liten skidlift.

Längdskidor

Det finns flera skidspår runt om i hela Nacka. Hellasgården har preparerade skidspår. Vid Järlagården i Hästhagen börjar ett skidspår som går till Hellasgården. Velamsund har ett ca 2,5 km spårat skidspår. Skidspår finns även över Insjöns is och över golfbanan.

7.3.2 Idrottsplatser - skolidrott

Runt om i kommunen finns många välanvända idrottsplatser. Idrottsplatserna utgör ofta viktiga samlingsplatser, inte minst för yngre tonåringar och barnfamiljer. Ofta används de för skolidrott. Från Björknäs idrottsplats finns elbelyst motionsspår. Idrottsplatserna ingår ofta i mer sammanhängande parkmiljöer och utgör aktivitetszonen inom parken, t.ex Fisksätra, Orminge, Björknäs Saltsjöbaden m.fl.

7.3.3 Anlagda strandpromenader

Nacka har unika förutsättningar för strandpromenader i och med de många och långa stränderna. Kommunen vill tillgängliggöra stränderna och planerar för flera nya strandpromenader. Redan idag finns många promenadvägar intill vattnet, såsom den ca 3 km långa promenaden som sträcker sig utmed Järlasjöns och Sicklasjöns stränder från Järsla sjö fram till Hammarbys sjöstad. Andra exempel på strandpromenader är Lugna promenaden i Boo som sträcker sig utmed Baggensstaket samt Saltsjöpromenaden i Saltsjöbaden och promenadvägen runt Fisksätra holme.

På vissa håll är strandlinjen svårtillgänglig på grund av branta stup. I dessa fall anläggs strandpromenader på bryggor och konsoler, en sådan promenadväg planeras utmed Svindersvikens södra del. Den kommer att ansluta till befintliga strandpromenader vid Nacka strand och de inre delarna av Svindersviken.

Nacka idrottsplats

Bollplan i Orminge parkstråk

Motionidrott i skogsdunge vid Järila skola och Nacka gymnasium

7.3.4 Anlagda och/eller uppmärkta vandringsleder och motions-spår

Inom Nacka kommun finns ett flertal iordningställda promenadstigar, motionsspår och vandringsleder.

I varje kommunedel har iordningställts s.k lugna promenader, särskilt anpassade för äldre och funktionshindrade. Lugna promenaderna är lättgångna och tydligt skyltade slingor.

Lugna promenader är ett samarbete mellan Nacka kommun, enheten Folkhälsa & Säkerhet och olika pensionärsföreningar.

1. Nacka IP 0,615 km

En belyst slinga runt idrottsplatsen.

2. Motionsslingan i Nyckelviken, 5,1 km

Obelyst slinga som utgår från Nyckelviken eller Ektorp. Gång/cykelvägar i Nyckelviken

Det finns flera promenadvägar inom området samt till området från Jarlaberg, Skogalund, Ektorp, Skuru och Saltsjö-Duvnäs.

3. Hästhagen, 2,8 km

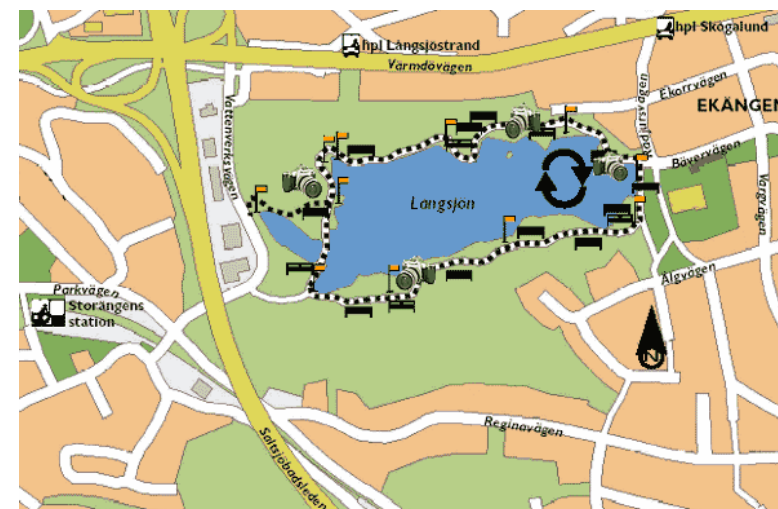
Belyst motionsslinga vid Hellasgården.

4. Lugna promenaden på Sicklaön, 1,4 km

Promenaden går Långsjön runt utefter strandkanten. Man kan komma dit på flera sätt: Från Skogalund, Storängen, Lillängen – via stig från Vattenverksvägen, nedför en backe före den avsnörda viken. Från Ekängen – via stigar från Bävervägen, Rådjursvägen, samt Älgvägen. Med kollektivtrafik: ta Saltsjöbanan till Storängens station eller buss längs Värmdövägen till hållplats Långsjöstrand eller Skogalund. Underlaget är hårt och stigen bred. Det finns gott om bänkar utefter sjön och tre rastmöbler ute på uddar.

Nr 11 Lugna promenaden i Fisksätra-Saltsjöbaden

Nr 4 Lugna promenaden på Sicklaön

5. Boo-leden

Boo-leden sträcker sig från Boo Hembygdsgård i Orminge till Strömmen, där vandringsleden fortsätter ut i skärgården på ”Värmdö-leden”. Delar av Boo-leden sammanfaller med motionsslingorna i Velamsund och i Orminge (Krokhöjden).

Vandringsleden löper genom skogar och över hållmarker, förbi små skogssjöar och över ängar. Stora Ångsviken ligger i en skyddande ravin och erbjuder utsikt över Saltsjön. Från Himlaberg (avstickare från Boo-leden), som är innerskärgårdens högsta punkt (70,4 m), är utsikten hänförande från Vaxholm norr till Tyresö i söder. På slutningen nedanför finns ett klapperstensfält, en 6 000 år gammal geologisk bildning. Det finns också en folder om Boo-leden.

6. Krokhöjden, 1,7 km

Belyst slinga som kan nås via gångväg från Orminge/Krokhöjden. Bilburna kan parkera vid Sjöängsvägen. Slingan gränsar till en längre blåmarkerad slinga, nr 7, samt till Boo-leden, som är orangemarkerad. Slingan går genom härlig skogsmiljö men ändå nära intill bostadsområdet.

7. Krokhöjden, 2,4 km

Obelyst slinga med på de flesta ställen jämt underlag. Ansluter till nr 6. Slingan går i skogsmiljö och bredvid en äng, men ändå nära bostadsområden. Det finns informationstavlor längs vägen.

8. Velamsund, 2,5 km

Belyst, sågspånsbelagd slinga i skogsmiljö. Här finns ingen färgmarkering, däremot pilar som visar hur slingan går.

9. Lugna promenaden i Boo, 4,5 km

Promenaden börjar vid Boo Herrgård och är planerad utifrån att man går medsols. Promenaden går utmed bilvägar och gångvägar. Sträckning: Hermelinsvägen, Kaptensvägen, längs vattnet ända till Djurgårdsvägen, som man följer tillbaka till Boo Herrgård. Det finns bänkar att vila på vid ett flertal platser längs vägen.

10. Björknäs IP, 2,3 km

Belyst slinga med så jämt underlag att man kan dra barnvagn (om man orkar uppför backarna). Slingan utgår från en plats bakom Björknäs IP och går genom skog, bredvid Tollare träsk, samt genom bostadsområdet. Slingan innehåller en del rejäla backar, bl.a. upp på ”Stockholmsberget”.

11. Lugna promenaden i Fisksätra/Saltsjöbaden, 4,2 km

Promenaden utgår från Tippen station och är planerad utifrån att man går medsols. Den börjar längs Kvarntorpsvägen, går före Lundsjön in på gång/cykelväg, fortsätter under Saltsjöbadsleden, fram till Repvägen. Via Fidravägen, Fågelhöjdsstigen (ända fram till Stockholmsvägen) går den under Saltsjöbadsleden igen bakom Saltsjö torg. Promenaden är belyst. Hela promenaden är asfalterad, så det går utmärkt att promenera med barnvagn eller rullstol. Det finns bänkar att vila på vid ett flertal platser.

12. Tattby, 1,4 km

Belyst slinga genom skogsmiljö som utgår från en plats bakom idrottsplatsen. Underlaget är så pass plant att det går utmärkt att gå med barnvagn.

13. Hellasgården -Tattby station (Saltsjöbaden), ”Blå spåret”, 10 km

Leden eller promenadstråket utgår från Hellasgården och leder via skogar och öppna marker genom Erstaviksområdet. Det går även att

Promenader, motionsspår och vandringsleder

- Vandringsled *
- Obelysta motionsspår *
- Belysta motionsspår ***
- ..... Större stigar enligt turistkartan /
- Kanotled *
- - - Lugna promenader *

* Enligt Fritidsguiden 09/10
 ** Kompletterat med stigar/spår i norra delen av Nackareservatet

0 750 1 500 3 000 m
 Skala: 1:56 000 | A3
 Datum: 2010-03-01
 WSP - Landskap och Miljö

påbörja promenaden ca 1 km längre söderut vid Ältavägen, hpl Tennertorp. Leden nås via kollektivtrafik med Buss 401 går till Hellasgården från Slussen/Älta eller buss 821 från Nacka Närsjukhus. Stor parkeringsplats finns vid Hellasgården.

14. Solsidan station - Hellasgården, ”Gröna spåret”, 11 km

Stigen leder genom skogar och förbi sjöar. Gröna spåret utgår från Solsidans station, från Hellasgården kan man ta Buss 401 till Slussen/Älta.

15. Sörmlandsleden 14 km

Sörmlandsleden börjar vid Björkhagens T-banestation och går genom Nacka i två etapper, en sträcka på ungefär 1,5 mil. Man kan också välja att börja vandringen vid Hellasgården (buss 401 från Slussen eller Älta). Leden är markerad med ringar i orange färg runt träd och stolpar.

Ettapp 1 (8 km) är lätt att gå. Etappen beräknas ta ungefär 2,5 timmar.

Ettapp2 (6 km) börjar vid Skogshyddan (buss 401 till Älta skola, promenad längs Erstaviksvägen) och går till Alby friluftsgård i Tyresö. Sträckan går på stigar och skogsvägar genom barrskog. En sevärdhet är en fridlyst jättetall. Etappen beräknas ta ungefär 2 timmar.

16. Lugna promenaden i Älta 3,5 km.

Promenaden går till stor del genom park- eller skogsmark nära bebyggelsen. Slingan är tills största delen asfalterad och det finns gott om bänkar grönområdet före Lovisedalsvägen. Man kan starta vid Älta centrum eller öster om Ältavägen, på någon plats där slingan passerar.

17. Kärrtorp-Björkhagen

Elbelysta motionsspår som utgår från Björkhagen respektive Kärrtorps IP.

Nr 16 Lugna promenaden i Älta

18 Strandväg/ bryggor längs Svindersviken

Strandvägen/bryggor vid Nacka strand har kompletterats med träbryggor nedanför Ryssbergen. Nu finns en sammanhängande promenad längs södra Svindersviken.

19 Parkväg vid Älta (pågående arbete)

Vid Ältasjöns vik närmast Tyresövägen, Kasbyviken, finns en brygga som byggdes för att rena dagvatten från vägen. Denna brygga gör det möjligt att kunna gå vidare längs Ältasjön. Där bryggan angör nedanför Stensö skola så kommer det att byggas en parkväg, som leder vidare genom skogen längs med sjön. Innan arbetet med denna parkväg påbörjas så kommer röjnings- och gallringsarbeten att utföras i skogen omkring. Det är sly och några träd, bland annat granar som kommer att tas bort. Skogen blir därmed något glesare och ljusare och det blir tryggare att ta sig fram genom skogen.

REFERENSLISTA

1. Boverket Bostadsnära natur inspiration och vägledning, augusti 2007
2. Boverket, Landskapets upplevelsevärden-vilka är de och var finns de? maj 2007
3. Chalmers Grönstrukturens synliggörande, Elisabeth Lundgren Alm m.fl. Formas 2004
4. Grahn,P., Stigsdotter,U., Landscapeplanning and stress. Urban Forestry & urban Greening 2, 1-18 2003
5. Länsstyrelsen i Stockholms län, Nära naturens upplevelsevärden Rapport från projekt landskapsstrategier, Spacescape AB nov 2007
6. Länsstyrelsen i Stockholms län, Aldrig långt till naturen- skydd av tätortsnära natur i Stockholmsregionen Rapport 2003:20
7. Länsstyrelsen i Stockholms län, Friluftsliv i tätort del 1. Rapport 2001:18
8. Nacka kommun, Biologisk mångfald i Nacka, underlagsrapport till grönstrukturplan för Nacka kommun. Ekologigruppen juni 2009
9. Nacka kommun, Erstavik landskapsanalys AKT landskap
10. Nacka kommuns hemsida, [www.nacka.se](http://www.nacka.se/web/fritid_natur) eller http://www.nacka.se/web/fritid_natur
11. Nacka kommuns hemsida <http://www.nacka.se/web/kultur>
12. Naturvårdsverket, Ljudkvalitet i natur- och kulturmiljöer Utvärdering och utveckling av mått, mätetal och inventeringsmetod Slutrapport i ett samarbetsprojekt Rapport 5440 april 2005
13. Naturvårdsverket, Ljudkvalitet i natur- och kulturmiljöer, Stockholms tysta, gröna område- ljudnivåer och inventering. Delrapport i ett samarbetsprojekt Rapport 5441 april 2005
14. Naturvårdsverket, Ljudkvalitet i natur- och kulturmiljöer Djupintervjuer om ljudmiljöer i tätortsnäranaturområden Delrapport i ett samarbetsprojekt Rapport 5443 april 2005
15. Naturvårdsverket, Regionala och kommunala friluftsplaner-inledande metodstudie i Uppsala län.Rapport 5612, dec 2006
16. Stadsbyggnadskontoret Sociotophandboken 2003: Planering av det offentliga uterummet med Stockholmarna och sociotopkartan. Rapport SBK 2003:2
17. Statens folkhälsoinstitut, Gå ut min själ. Forskningsöversikt om hälsoeffekter av utevistelse i närnatur. Ebba Lisberg Jensen. 2008:10
18. Sveriges lantbruksuniversitet, Grahn P. Om parkers betydelse. Doktorsavhandling Alnarp 1991
19. Region- och trafikplanekontoret, Bernegård K, Lundh-malmros B, Tönnerfors E. Upplevelsevärden: sociala kvaliteter i den regionala grönstrukturen. Rapport 2001:4
20. Region- och trafikplanekontoret, Upplevelsevärden i Stockholmsregionens gröna kilar, Nacka -Värmdökilen 5:2004
21. Region- och trafikplanekontoret ,Upplevelsevärden i Stockholmsregionens gröna kilar, Tyrestakilen 6:2004,
22. Österåkers kommun, Underlagsrapport rekreation 2009

